

Pali Text Society.

PETAVATTHU.

EDITED BY

PROF. MINAYEFF

(OF ST. PETERSBURG.)

LONDON :

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY,
BY HENRY FROWDE,

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E.C.

1888.

P R E F A C E .

For the present edition I have made use of the following manuscripts :

1. C. and 2. D. Two Sinhalese MSS. of my own collection. Text and Commentary by Dhammapāla. In the Introduction the author gives a short description of the whole work.

1. Mahākārūṇikaṃ nāthaṃ ñeyyasāgarapāraguṃ
vande nipuṇagambhīraṃ vicitranayadesanaṃ.
2. Vijjācaraṇasaṃpannaṃ yena niyanti lokato
vandem anuttaraṃ dhammaṃ sammāsambuddha-
pūjitaṃ.
3. Silādiguṇasaṃpanno t̥hito maggaphalesu yo
vande ariyasamghaṇ taṃ puññakkhettaṃ anuttaraṃ.
4. Vandanājanitaṃ puññaṃ iti yaṃ ratanattaye
hatantarāyo sabbattha hutvāhan tassa tejasā.
5. Petehi kataṃ kammaṃ yaṃ yaṃ purimajātisu
petabhāvāvahan taṃ taṃ tehi phalabhedato.
6. Pakāsayaṅti buddhānaṃ desanā yā visesato
samvegajananī kammaṃ phalaṃ paccakkhakārīnaṃ.
7. Petavatthū 'ti nāmena supariññātavatthukā
yaṃ khuddakanikāyasmim̐ saṃgāyimsu mahesayo.
8. Tassā sammāvalambitvā porāṇaṭṭhakathānayaṃ
tattha tattha nidānāni vibhāvanto visesato.
8. Suvisuddhaṃ asaṃkiṇṇaṃ nipuṇatthavinicchayaṃ
Mahāvihāravāsīnaṃ samayaṃ avilomayaṃ.
10. Yathā balaṃ karissāmi atthasaṃvaṇṇanaṃ subhaṃ
sakkaccaṃ bhāsato taṃ me nisāmayatha sādhave 'ti.*

* Comp. the Paramattha-Dīpani, Vimāna-vatthu, p. vi.

Tattha petavatthū 'ti. seṭṭhiputtādikassa tassa tassa sattassa petabhāvahetubhūtakammaṃ tassa pana pakāsanavasena pavatto khettūpamā arahanto 'ti ādiko pariyaṭṭidhammo idha petavatthū 'ti adhippeto.

Tayidaṃ petavatthum kena bhāsitaṃ kattha bhāsitaṃ kadā bhāsitaṃ kasmā bhāsitaṃ 'ti.

Vuccate.

Idaṃ hi petavatthum duvidhena pavattaṃ aṭṭhuppativasena ca pucchāvissajanavasena ca. tattha yaṃ aṭṭhuppativasena pavattaṃ. taṃ bhagavatā tāva bhāsitaṃ. itaraṃ Nāradaṭṭherādihi pucchitaṃ. tehi tehi petehi bhāsitaṃ. satthā pana yasmā Nāradaṭṭherādihi tasmim tasmim pucchāvissajane āropite taṃ taṃ aṭṭhuppatim katvā sampattaparisaṃyā dhammaṃ desesi. tasmā sabba-petavatthum sattharā bhāsitaṃ eva nāma jātaṃ. pavattitapavaradhammacakke hi satthari tattha tattha Rājagahādisu viharante yebhuyyena tāya tāya aṭṭhupattiyā pucchāvissajanavasena suttānaṃ kammaphalapaccakkhakarāṇāya taṃ taṃ petavatthum desanaṃ ārūlhan 'ti.

Ayaṃ tāv' ettha kena bhāsitaṃ 'ti ādīnaṃ padānaṃ sādhihāraṇato vissajjanā.

Asādhihāraṇato pana tassa tassa vatthussa atthavaṇṇanāyam eva āgamissati.

Taṃ pan' etaṃ petavatthum vinayapīṭakam suttapīṭakam abhidhammapīṭakan 'ti tisu pīṭakesu suttantapīṭakapariyāpannaṃ.

Dīghanikāyo majjhimanikāyo saṃyuttanikāyo aṅguttaranikāyo khuddakanikāyo pañcasu nikāyesu khuddakanikāyapariyāpannaṃ.

Suttaṃ geyyaṃ veyyākaraṇaṃ gāthā udānaṃ itivuttakaṃ jātaṃ abbhutaḍḍhammaṃ vedallaṃ 'ti navasu sāsanaṅgesu gāthāsamaṅgahaṃ.

dvāsītiṃ buddhato gaṇhiṃ dve saḥassāni bhikkhuto
caturāsīti saḥassāni ye 'me dhammā pavattino 'ti

Evamaṃ dhammabhaṇḍāgārikena patinñātesu caturāsītiyā dhammakkkhandhasaḥsasesu katipayadhammakkhanda-samaṅgahaṃ.

Bhāṇavārato catubhāṇavāramattam.

Vaggato Uragavaggo Ubbarivaggo Cūlavaggo Mahāvaggo 'ti catuvaggasamgaham. tesu paṭhamavagge dvādasa vatthūni. dutiyavagge terasa vatthūni. tatiyavagge dasa vatthūni. catutthavagge soḷasavatthūni. vatthuto ekapaññāsavatthupatimaṇḍitam.

The name of the author of the commentary is given in the concluding gāthās.

Ye te petesu nibbattā sabbadukkatakārino
yehi kammehi te santam pāpakam katukaphalam.
paccakkhato vibhāventi pucchāvissajanehi vā
sā desanā niyamen' eva sattasamvegavaḍḍhanī.
yam kathavatthukusalā supariññātavatthukā
petavatthū 'ti nāmena samgāyimsu mahesayo.
tassattham pakāsetum porānatthakathānayaṃ
nissāya yā samāradhā atthasamvaṇṇanā mayā.
yā tattha paramatthānam tattha tattha yathāraham
pakāsanā paramatthadīpanī nāma nāmato.
sāmpattā pariniṭṭhānam anākulavinicchayo
sā paṇṇarasamattāya pāliya bhāṇavārato.
iti tam samkharontena yam tam adhigatam mayā
puñnam assānubhāvena lokanāthassa sāsanaṃ.
ogāhetvā visuddhāya silādīpaṭipattiyā
sabbe pi dehino hontu vimuttirasabhāgino.
ciram tiṭṭhatu lokasmiṃ sammāsambuddhassa sāsanaṃ
tasmiṃ sagāravā niccam hontu sabbe 'va pāṇino.
sammā vassatu kālena devo pi jagati pati
saddhammanirato lokam dhammen' eva pasāsatū 'ti.
Badaratitthavihāravāsīnā
munivarayatinā bhadantena
Ācariya-Dhammapālena katā
petavatthusamvaṇṇanā samattā 'ti.

A few extracts from the vaṇṇanā are given at the end of the published text.

Besides, I had 3. C¹ and 4. D¹, two Sinhalese MSS. of the

same collection, and 5. B, a Burmese MS. of the Phayre Collection, in the India Office Library. The last three MSS. contain text only.

All my Sinhalese manuscripts are full of every sort of blunders, and many passages in the published text remain unfortunately doubtful.

J. M.

ST. PETERSBURG,
December, 1887.

CONTENTS.

		PAGE
I.	1. KHETTŪPAMĀ-PETAVATTHU	3
	2. SŪKARA	3
	3. PŪTIMUKHA	3
	4. PIṬṬHADHĪTALIKA	4
	5. TIROKUDDA	4
	6. PAÑCAPUTTAKHĀDAKA	5
	7. SATTAPUTTAKHĀDAKA	6
	8. GOṄA	7
	9. MAHĀPESAKĀRA	7
	10. KHALĀTI	8
	11. NĀGA	9
	12. URAGA	11

URAGAVAGGO PAṬHAMO.

II.	1. SAMSĀRAMOCAKA	12
	2. SĀRIPUTTATATHERASSA MĀTU	13
	3. MATTĀ	14
	4. NANDĀ	17
	5. MAṬṬAKUṆḌALI	18
	6. KAṄHA	18
	7. DHANAPĀLA	20
	8. CŪLASEṬṬHĪ	21
	9. AṅKURA	23
	10. UTTARAMĀTU	29
	11. SUTTA	29
	12. KAṆṆAMUṆḌA	31
	13. UBBARĪ	32

UBBARĪVAGGO DUTIYO.

	PAGE
III. 1. ABHIJAMĀNA	33
2. SĀNUVĀSI	35
3. RATHAKĀRĪ	38
4. BHUSA	39
5. KUMĀRA	39
6. SERENĪ	41
7. MIGALUDDA	42
8. DUTIYALUDDA	43
9. KŪṬAVINICCHAYAKA	43
10. DHĀTUVIVANNA	44

CŪLAVAGGO TATIYO.

IV. 1. AMBASAKKHARA	45
2. SERISSAKA... ..	57
3. NANDIKĀ	57
4. REVATĪ	61
5. UCCHU	61
6. KUMĀRA	63
7. RĀJAPUTTA	63
8. GŪṬHAKHĀDAKA	64
9. GŪṬHAKHĀDAKA... ..	65
10. GAṆA	65
11. PĀṬALIPUTTA	66
12. AMBA	66
13. AKKHARUKKHA	67
14. BHOGASAMHARA	67
15. SETṬHIPUTTA	67
16. SATṬHIKŪṬASAHASSA	68

MAHĀVAGGO CATUTTHO.

EXTRACTS FROM THE COMMENTARY...	71
---------------------------------	----

I.

THE TEXT.

Peta-vatthu.

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀSAMBUDDHASSA.

I. 1.

1. Khettūpamā arahanto dāyakā kassakūpamā
bijūpamaṃ deyyadhammaṃ ogho ¹ nibbattate phalaṃ.
2. Oghabijaṃ ² kasikhettaṃ petānaṃ dāyakassa ca
taṃ petā paribhuñjanti dātā puññaena vaḍḍhati.
3. Idh' eva kusalaṃ katvā pete ca paṭipūjayaṃ ³
saggañ ca kamati ⁴ ṭhānaṃ kammaṃ katvāna bhadda-
kan 'ti.

Khettūpamāpetavatthu.

I. 2.

1. Kāyo te sabbasovaṇṇo sabbā obhāsate disā
mukhaṃ te sūkarass' eva kiṃ kammaṃ akari ⁵ pure 'ti.
2. Kāyena saññato āsiṃ vācāyāsiṃ asaññato
tena me tādiso vaṇṇo yathā passasi Nārada 'ti.
3. Tan ty āhaṃ Nārada brūmi sāmaṃ diṭṭhaṃ idaṃ tayā
mākāsi mukhasā pāpaṃ mā kho sūkaramukho ahū 'ti.

Sūkarapetavatthu.

I. 3.

1. * Dibbaṃ subhaṃ dhāresi vaṇṇadhātum, vehāyasaṃ tiṭ-
ṭhasi antalikkhe

¹ B. etto.

² B. etaṃ.

³ B. ojiya.

⁴ B. gamati.

⁵ B. akarā.

* C¹. D¹. omits 1-2.

mukhañ ca te kimiyo pūtigandham, khadanti kiṃ kam-
mam akāsi pubbe 'ti.

2. Samaṇo ahaṃ pāpo dukkhavāco, tapassīrūpo mukhasā
asaññato
laddhā ca me tapasā vaṇṇadhātum, mukhañ ca me pesu-
niyena pūṭiti.
3. Tayidaṃ tayā Nārada sāmam ditṭham, anukampakā ye
kusalā vadeyyum
mā pesunaṃ mā ca musā abhāṇi, yakkho tuvaṃ hohisi
kāmakāmīti.

Pūtimukhapetavatthu.

I. 4.

1. Yaṃ kiñcārammaṇaṃ katvā dajjā dānaṃ amaccharī
pubbe pete ca ārabba atha vā vatthudevata.
2. Cattāro ca mahārāje lokapāle yasassine
Kuveram Dhataratṭhañ ca Virūpakkañ ca Virūlhakaṃ
tam eva pūjitā honti dāyakā ca anipphalā.
3. Na hi ruṇṇaṃ 'va soko vā yā caññā paridevanā
na taṃ petassa atthāya evaṃ tiṭṭhanti ñātayo.
4. Ayañ ca kho dakkhiṇā dinnā saṃghamhi suppatitṭhitā
digharattaṃ hitāy' assa ṭhānaso upakappatiti.

Piṭṭhadhītalikapetavatthu.

I. 5.

1. Tiro kuḍḍesu tiṭṭhanti saṃdhisīṅghātakesu ca
dvārabāhāsu tiṭṭhanti āgantvāna sakaṃ gharaṃ.
2. Pahūte annapānamhi khajjabhojje upatṭhite
na tesam koci sarati sattānaṃ kammaṃpaccayā.
3. Evaṃ dadanti ñātinam ye honti anukampakā
sucim paṇitaṃ kālena kappiyaṃ pānabhojanaṃ
idaṃ vo ñātinam hotu sukhitaṃ hontu ñātayo.
4. Te ca tattha samāgantvā ñātipetā samāgatā
pahūte annapānamhi sakkaccaṃ anumodare.
5. Ciraṃ jivantu no ñāti yesaṃ hetu labhāmase
amhākañ ca katā pūjā dāyakā ca anipphalā.

6. Na hi tattha kasī atthi gorakkh' etta ¹ na vijjati
vañijjā tādisi n'atthi hiraññaena kayakkayaṃ.
7. Ito dinnena yāpenti petā kālakatā * taḥiṃ
unname udakaṃ vutṭhaṃ yathā ninnaṃ pavattati
evam eva ito dinnam petānam upakappati.
8. Yathā vārivahā purā paripūrenti sāgaram
evam eva ito dinnam petānam upakappati.
9. adāsi me akāsi me ñātimitṭā sakhā ca me
petānam dakkhiṇā dajjā pubbe katam anussaram.
10. Na hi runṇam vā soko vā yā c'añña paridevanā
na taṃ petānam atthāya evam tiṭṭhanti ñātayo.
11. Ayañ ca kho dakkhiṇā dinnā samghamhi, suppatitṭhitā
digharattam hitāy' assa thānaso upakappati.
12. So ñātidhammo ca ayaṃ nidassito, petānam pūjā ca
katā ulārā
balañ ca bhikkhūnam anuppadinnaṃ, tumhehi puññaṃ
pasutaṃ anappakan 'ti.

Tirokuddapetavatthu.

I. 6.

1. Naggā dubbañṇarūpāsi duggandhā pūti vāyasi
makkhikāparikiṇṇā 'va kā nu tvam idha tiṭṭhasīti.
2. Ahaṃ bhaddante ² peti 'mhi duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokā ito gatā.
3. Kālena pañca puttāni sāyaṃ pañca punāpare
vijāyitvāna khādāmi te pi na honti me alaṃ.
4. Paridayhati dhūmayati khudāya ³ hadayaṃ mama
pāniyaṃ na labhe pātum passa maṃ vyaśanaṃ gatan 'ti.
5. Kiṃ nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kaṭam
kissa kammavipākena puttamaṃsāni khādasīti.

¹ B. gorakkh' etthe na.

² B. bhaddante.

³ B. khuddāya.

* C. D. kila gatā 'ti vā pāṭho.

6. Sapatī¹ me gabbhinī āsi tassā pāpaṃ acetayim sāhaṃ paduṭṭhamanasā akarim gabbhapātanam.
7. Tassā dvemāsiko gabbho lohitañ ñeva paggharī tad'assā mātā kupitā mayham ñāti samānayaī.
8. Sapathañ ca maṃ kāresi² paribhāsāpayi ca maṃ sāhaṃ ghorañ ca sapatham musāvādam abhāsissam.
9. Puttamamsāni khādāmi sapathañ³ ca kataṃ mayā tassa kammavipākena⁴ musāvādassa c'ūbhayaṃ puttamamsāni khādāmi pubbalohitamakkhikā'ti.

Pañcaputtakhadapaketavatthu.

I. 7.

1. Naggā dubbaṇṇarūpāsi duggandhā pūti vāyasi makkhikāhi parikiṇṇā kā nu tvam idha tiṭṭhasiti.
2. Aham bhante peti'mhi duggatā Yamalokikā pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā.
3. Kālena satta puttāni sāyaṃ satta punāpare vijāyitvāna khādāmi te pi na honti me alam.
4. Paridayhati dhūmayati khudāya hadayaṃ mama nibbutim nādhigacchāmi aggidaddh' eva ātape 'ti.
5. Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kataṃ kissa kammavipākena puttamamsāni khādasiti.
6. Ahu mayham duve puttā ubho sampattayobbanā sāhaṃ puttabalupetā sāmikaṃ atimaññasim.
7. Tato me sāmiko kuddho sapatim aññam ānayaī sā ca gabbham alabbhittha tassā pāpaṃ acetayim.
8. Sāhaṃ paduṭṭhamanasā akarim gabbhapātanam tassā temāsiko gabbho pūtilohitako pati.
9. tad' assā mātā kupitā mayham ñāti samānayaī sapatham ca maṃ kāresi paribhāsāpesi ca maṃ sāhaṃ ghorañ ca sapatham musāvādam abhāsissam.⁵

¹ B. otti.

² B. akāresi.

³ B. c'etaṃ ma ka°.

⁴ B. kamma.

⁵ C. °sisam.

10. puttamaṃsāni khādāmi sacetaṃ pakataṃ mayā
tassa kammaṃvipākena musāvādassa c'ūbhayaṃ
puttamaṃsāni khādāmi pubbalohitamakkhikā 'ti.

Sattaputtakhādakapetavatthu.

I. 8.

1. Kin nu ummettarūpo 'va lāyitvā haritaṃ tiṇaṃ
khāda khādā 'ti lapasi gatasattaṃ jaraggavaṃ.
2. Na hi annena pānena mato goṇo samuṭṭhabe
tvam'si bālo ca dummedho yathā t' aññ' eva dummatīti.
3. Ime pādā imaṃ sīsaṃ ayaṃ kāyo savāladhi
nettā tath 'eva tiṭṭhanti ayaṃ goṇo samuṭṭhabe.
4. N'ayyakassa hatthapādā kāyo sīsañ ca dissati
rudam mattikathūpasmim nanu tvañ ñeva dummatīti.
5. Ādittaṃ vata maṃ santaṃ ghatasittaṃ 'va¹ pāvakaṃ
vārinā viya osiñci sabbam nibbāpaye daram.
6. Abbūham vata me sallaṃ sokaṃ hadayanissitaṃ
yo me sokaṃparetassa pitusokaṃ apānudi.
7. Sv āham abbūhasallo smim sītibhūto smi nibbuto
na socāmi na rodāmi tañ ca² sutvāna mānava.
8. Evaṃ karonti sappaññā ye honti anukampakā
vinivattayanti³ sokamhā Sujāto pitaraṃ yathā 'ti.

Gonapetavatthu.

I. 9.

1. * Gūthañ ca muttaṃ ruhirañ ca pubbaṃ, paribhuñjati
kissa ayaṃ vipāko
ayaṃ nu kho kiṃ kammam akāsi nārī, yā ca sabbadā
lohitaṃpubbabhakkhā.
2. Navāni vatthāni subhāni c'eva, mudūni suddhāni ca
lomasāni
dinnāni missā kiṭakā 'va bhavanti, ayaṃ nu kiṃ kammam
akāsi nārīti.

¹ B. vā.

² B. tava.

³ B. vinivattanti.

* C¹. D¹. omits 1-2.

3. Bhariyā mam'esā ahu bhaddante, adāyikā maccharinī
kadariyā
sā maṃ dadantaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ, akkosati
paribhāsati ca.
4. Gūthañ ca muttaṃ ruhirañ ca pubbaṃ, paribhuñja tvam
asuciṃ sabbakālaṃ
etan te paralokasmiṃ hotu, vatthā ca te kiṭakā¹
bhavanti
etādisaṃ duccharitaṃ caritvā, idhāgatā ciraṃrattāya²
khādatīti.

Mahāpesakārapetavatthu.

I. 10.

1. Kā nu anto vimānasmim tiṭṭhantī na upanikkhami
upanikkhamassu bhadda tvam passāma taṃ mahiddhi-
kan'ti.
2. Aṭṭiyāmi harāyāmi naggā nikkhamituṃ bahi
keseh 'amhi paṭicchannā puññaṃ me appakaṃ katan
'ti.
3. Hand 'uttariyaṃ dāmi te imaṃ dussaṃ nivāsaya
imaṃ dussaṃ nivāsetvā bahi nikkhama sobhane
upanikkhamassu bhadda passāma taṃ mahiddhikan 'ti.
4. Hatthena hatthe te dinnam na mayhaṃ upakappati
es 'etth' upāsako saddho sammāsambuddhasāvako.
5. Etaṃ acchādayitvāna mama dakkhiṇam ādisa
tadāhaṃ sukhitā hessaṃ sabbakāmasamiddhinīti.
6. Tañ ca te nahāpayitvāna vilimpitvāna vāṇijā
vattheh' acchādayitvāna tassā dakkhiṇam ādisuṃ.
7. samanantarānudiṭṭhe vipāko upapajjatha
bhojanacchādanapānīyaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ.
8. Tato suddhā sucivasanā kāsikuttamadhārinī
hasantī vimānā nikkhami dakkhiṇāya idaṃ phalan 'ti.
9. Sucittarūpaṃ ruciraṃ vimānaṃ te ca bhāsati
devate pucchitācikkha kissa kammaṃ' idaṃ phalan 'ti.

¹ B. kiṭakasamā.

² B. cira-atthāya.

10. Bhikkhuno caramānassa doṇinimmiñjanam¹ aham
adāsiṃ ujubbhūtaṃ vippasannena cetasā.
11. Tassa kammassa kusalassa vipākam dīgham antaram
anubhomi vimānasmim tañ ca dāni parittakam.
12. Uddhañ catūhi māsehi kālakiriyā bhavissati
ekantam kaṭukam ghoram niray' ūpapatiss' aham.
13. Catukaṇṇam catudvāram vibhattam bhāgas omitam
ayopākārapariyantam ayasā paṭikujjitam.
14. Tassa ayomayā bhūmi jalitā tejasāyutā
samantā yojanasatam pharitvā tiṭṭhati sabbadā.
15. Tatthāham dīgham addhānam dukkham vedissam
vedanam
phalañ ca pāpakammassa tasmā socāmīdambhūtan 'ti.

Khalātyapetavatthu.

I. 11.

1. * Purato 'va setena paleti hatthinā, majjhe pana
assatarīrathena
pacchā 'va² kaññā sivikāyam niyyāti, obhāsanti dasa
sabbato disā.
2. Tumhe muggarahatthapaṇino,³ rudammukhā bhinna-
pabhinnagattā⁴
manussabhūtā kim akattha pāpam, yena aññamañ-
ñassa⁵ pivātha⁶ lohitaṃ.
3. Purato 'va yo gacchati kuñjarena, setena nāgena catuk-
kamena
amhākam putto ahu so⁷ jeṭṭhako, dānāni⁸ datvāna
sukhim pamodati.

¹ B. nimujjāni.—C. nimijjanam.

² B. ca.

³ D. °hatthe.

⁴ C. D.—B. chinnapabhinna°.

⁵ B. yena 'ñña°.

⁶ C. D. pivātha.

⁷ C¹. yo.—D¹. om.—C. amhākam putto āhu jeṭṭhako so.

⁸ C.—D. C¹. D¹. nānāni.

* C¹. D¹. om. 1-2.

4. Yo so majjhe assatarīrathena, catubbhi yuttena suvag-
gitena
amhākaṃ putto ahu majjhimo so, amacchari dānapati
virocati.
5. Yā sā pacchā sivikāya niyyāti dārī,* sapaññā miga-
mandalocanā¹
amhākaṃ dhītā ahu sā kaṇiṭṭhā, bhāgaddhabhāgena
sukhī pamodati.
6. Ete ca dānāni adamsu pubbe, pasannacittā samaṇa-
brāhmaṇānaṃ
mayam pana maccharino ahumhā, paribhāsakā samaṇa-
brāhmaṇānaṃ
ete padatvā² paricārayanti, mayam ca³ sussāma naḷo
'va ditto⁴ 'ti.
7. Kiṃ tumhākaṃ bhojanaṃ kis sayanaṃ,⁵ katham
su⁶ yāpetha supāpadhammino
pahūtabhogesu anappakesu, sukham virāgāya dukkh'
ajja pattā 'ti.
8. Aññamaññaṃ vadhitvāna pivāma pubbalohitaṃ
bahum pitvā na dātā⁷ homa nacchādimhamhase⁸
mayam.
9. Icc eva maccā⁹ paridevayanti adāyikā¹⁰ pecca¹¹ Ya-
massa thāyino
ye¹² te viriccā¹³ adhigamma bhoge na bhuñjare nāpi
karonti puññaṃ.
10. Te khuppipāsūpatā parattha petā¹⁴ ciraṃ ghāyire¹⁵
dayhamānā

¹ B.—C. D. C¹. D¹. maṇḍa°. ² B. ca datvā.

³ B. C.—D. C¹. D¹. mayāñ cā.

⁴ B. chinno.—C. dhinno.—D. C¹. D¹. dinno.

⁵ D¹. sāyānaṃ.—B. kiṃ sāyanaṃ. ⁶ B. ca.

⁷ C¹. D¹.—B. dhātā. ⁸ B. ruccārimhase. ⁹ B. peccā.

¹⁰ C¹. D¹. adāsikā. ¹¹ B. maccharino. ¹² C¹. ete.

¹³ B. viriccā. ¹⁴ B. pacchā. ¹⁵ B. jhāyire.

* B. nārī.

kammāni katvāna¹ dukhandriyāni anubhonti dukkham
katukapphalāni²

11. Ittaram³ hi dhanadhaññaṃ ittaram³ idha jīvitam
ittaram³ ittarato⁴ ñatvā dīpam kayirātha⁵ paṇḍito.
12. Ye te evaṃ pajānanti narā dhammassa kovidā
te dāne na ppamajjanti sutvā arahatam vaco 'ti.

Nāgapetavatthu.

I. 12.

1. Urago 'va tacam jīṇam hitvā gacchati san tanum
evam sarīre nibbhoge pete kālakate sati.
2. Ḍayhamāno na jānāti ñātinaṃ paridevitaṃ
tasmā evaṃ⁶ na socāmi gato⁷ so tassa yā gatīti.
3. Anabbhito tato agā⁸ nānuññāto ito gato
yathāgato tathāgato tattha kā paridevanā.
4. Ḍayhamāno na jānāti ñātinaṃ paridevitaṃ
tasmā evaṃ na rodāmi gato⁹ so tassa yā gatīti.
5. Sace rode kisā assam tattha me kiṃ phalam siyā
ñātimittasuhajjānam bhiyyo no arati siyā.
6. Ḍayhamāno na jānāti ñātinaṃ paridevitaṃ¹⁰
tasmā evaṃ na rodāmi gato so tassa yā gatīti.
7. Yathā pi darako candam gacchantam anurodati
evaṃ sampadam ev' etam yo petam anusocati.
8. Ḍayhamāno na jānāti ñātinaṃ paridevitaṃ
tasmā evaṃ na rodāmi gato so tassa yā gatīti.
9. Yathā pi brahme udakumbho bhinno appaṭisaṃdhiyo
evaṃ sampadam' ev' etam yo petam anusocati.
10. Ḍayhamāno na jānāti ñātinaṃ paridevitaṃ
tasmā evaṃ na rodāmi gato so tassa yā gatīti.

Uragapetavatthu.¹¹

Uragavaggo paṭhamo.

¹ B. katvā. ² B.—C¹. D¹. olā 'ti. ³ B. itaram.

⁴ B. itarato. ⁵ B. kariyātha. ⁶ B. etam.

⁷ B. D.—C. C¹. D. tato. ⁸ B. anijjhittḥo tato agā.

⁹ B. C. C¹. D¹.—D. tato. ¹⁰ B. paridevanam.

¹¹ B. adds: dvādasamam.—C¹. D¹. uragavaggassa
vatthu.—C¹. ovaṇṇanā.

II. 1.

1. Naggā dubbaṇṇarūpāsi kisā dhamanisaṃṭhitā ¹
upphāsulike ² kisike kā nu tvam idha tiṭṭhasi.
2. Ahaṃ bhante ³ petī 'mhi duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā 'ti.
3. Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
kissa kammavipākena petalokam ito gatā 'ti.
4. *Anukampakā mayhaṃ nāhesuṃ bhante
pitā mātā ca atha vāpi ñātakā ⁴
ye maṃ niyojeyyum ⁵ dadāhi dānaṃ
pasannacittā samaṇabrāhmaṇānaṃ.
5. Ito ahaṃ vassasatāni pañcā
yaṃ evarūpā vicarāmi naggā
khudāya ⁶ taṇhāya 'va khajjamānā
pāpassa kammaṃ phalaṃ mama yidaṃ.⁷
6. Vandāmi taṃ ayya pasannacittā
anukampa maṃ dhira ⁸ mahānubhāva ⁹
datvā ca me ādissa yāhi kiñci
mocehi maṃ duggatīyā bhaddante ¹⁰ hi.¹¹
7. Sādhū 'ti so tassā paṭisunītvā Sāriputto anukampako
bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā paṇimattaṃ ca colakaṃ.
8. Thālakassa ca pāṇīyaṃ tassā dakkhiṇaṃ ādisi
samanantarā anudīṭṭhe vipāko upapajjatha.¹²
9. Bhojanacchādanapāṇīyaṃ dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ
tato suddhā sucivasanā ¹³ kāsikuttamadhāriṇī
vicittavatthābharanā Sāriputtaṃ upasaṃkamīti.
10. Abhikkantena vaṇṇena yā tvam tiṭṭhasi devate
obhāsenti disā sabbā osadhī viya tārakā.

¹ B. °santata. ² B. uppāsulhike. ³ B. bhaddante.
⁴ C. D. °tikā. ⁵ B. niyyo°. ⁶ B. °ddāya.
⁷ B. mamedam. ⁸ B. vira. ⁹ B. °vam.
¹⁰ B., C. D., C^r. D^r. °dante. ¹¹ B. om. ¹² B. uda°. ¹³ B.—C. C^r. D. D^r. suni.°

* B. C. D.—C^r. D^r. om. 4.

11. Kena te tādiso vaṇṇo kena te idha-m-ijjhati ¹
 uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā.
12. Pucchāmi taṃ devi mahānubhāve manussabhūtā kim
 akāsi puññaṃ
 kenāsi evaṃjalitānubhāvā vaṇṇo ca te sabbadisā pabhā-
 satiti.
13. Upakaṇḍakim ² kisaṃ chātaṃ naggam ³ appaṭicchavim
 muni kārūṇiko loke taṃ maṃ dakkhasi ⁴ tvaṃ duggataṃ.
14. Bhikkhūnaṃ ālopaṃ datvā paṇimattañ ca colakaṃ
 thālakassa ca paṇīyaṃ mama dakkhiṇaṃ ādisi.
15. Ālopassa phalaṃ passa bhattaṃ vassasataṃ dasa
 bhujjāmi kāmakāminī anekarasavyañjanaṃ.
16. Paṇimattassa colassa vipākaṃ passa yādisaṃ
 yāvatā Nandarājassa vijitasmim paṭicchadā.
17. Tato bahutarā bhante vatthāni ⁵ 'cchādanāni me
 koseyyakambaliyāni ⁶ khomakappāsikāni ca.
18. Vipulā ca mahagghā ca te p' ākāse ⁷ 'va lambare
 sāhaṃ taṃ paridahāmi yaṃ yaṃ hi manaso piyaṃ.
19. Thālakassa ca paṇīyaṃ vipākaṃ passa yādisaṃ
 gambhirā caturassā ca pokkhārañña sunimmitā.
20. Setodakā supatitthā ca sītā appaṭigandhiyā
 padumuppalasaṃchannā vārikiñjakkhapūrītā.
21. Sāhaṃ ramāmi kilāmi modāmi akutobhaya
 munim kārūṇikaṃ lokaṃ ⁸ bhante vanditum āgatā 'ti.

Samsāramocakapetavatthu.

II. 2.

1. Naggā . . . (= II. 1. 1.)
2. Ahan te sakiyā mātā pubbe aññesu jātisu
 uppannā pettivisayaṃ ⁹ khuppipāsāsamappitā.

¹ D. icchati.

² B. uppaṇḍukim.

³ B. nagga samuṭṭita cchavim.

⁴ B. adakkhi.

⁵ B. vattāna°.

⁶ B. koseyyāni.

⁷ B. te cākāse'.

⁸ B. loke.

⁹ B. pittio.—C. petio.

3. Chadditam khipitam khelam singhānikam silesumam vasañ ca dayhamānānam vijātānañ ca lohitaṃ.
4. Vanitānañ ¹ ca yaṃ ghānasīsacchinnañ ca lohitaṃ khudāparetā bhuñjāmi ² itthipurisanissitaṃ.
5. Pubbalohitaṃ bhakkhāmi pasūnaṃ mānusānañ ca alenā anagārā ca nīla³mañcaparāyanā.
6. Dehi puttaka me dānaṃ datvā uddisāhi ⁴ me app' eva nāma muñceyyaṃ pubbalohitabhojanā 'ti.
7. Mātuyā vacanaṃ sutvā Upatisso 'nukampako āmantayī Moggallānaṃ Anuruddhañ ca Kappinaṃ.
8. Catasso kuṭiyo katvā saṃghe catuddise adā kuṭiyo annapānañ ca mātu dakkhiṇaṃ ādisi.
9. Samanantarā anuditṭhe vipāko upapajjatha bhojanaṃ pāniyaṃ vattham dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ.
10. Tato . . . (=II. 1. 9, c. d. e.) Kolikaṃ upasaṃkamīti.
11. 12. 13. . . . (=II. 1. 10, 11, 12.)*

Sāriputtattherassa mātupetīvattu.

II. 3.

1. Naggā . . . (=II. 1. 1.)
2. Ahaṃ Mattā tuvaṃ ⁵ Tissā sapatī te pure ahuṃ pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā ti.
3. Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ kissa kammavipākena petalokaṃ ito gatā 'ti.
4. Caṇḍī ca pharusā cāsira issukī ⁶ maccharī saṭhī ⁷ tāhaṃ duruttaṃ vatvāna petalokaṃ ito gatā 'ti.

¹ B. °kānañ. ² B. bhuñjissam. ³ B. nilla°.

⁴ B. anvādi°.

⁵ D. tvam.

⁶ B. D.—C^r. D^r. ussukī.

⁷ B. saṭhā.

* B. adds :

Sāriputtassa dānena modāmi akutobhayā
muniraṃ kāruṇikaṃ loke taṃ bhaddante vanditum
āgatā 'ti.

5. Sabbam¹ aham pi jānāmi yathā tvam caṇḍikā ahu aññaṃ ca kho taṃ² pucchāmi kenāsi pamsukutṭhitā.³
6. Sīsam nahātā tuvaṃ āsi sucivatthā alaṃkata ahaṃ ca kho taṃ adhimattaṃ samalamkatarā tayā.
7. Tassā me pekkhamānāya sāmikena samantayi⁴ tato me issā vipulā kodho me samajāyatha.
8. Tato paṃsu⁵ gahetvāna paṃsunā taṃ pi⁶ okiri tassa kammavipākena ten' amhi pamsukutṭhitā.³
9. Sabbam ahaṃ pi jānāmi paṃsunā maṃ tvam okiri aññaṃ ca kho taṃ pucchāmi kena khajjāsi kacchuyā.
10. Bhesajjahaṃ ubhayo vanantaṃ agamimhase⁷ tvañ ca bhesajjam āhāsi⁸ ahañ ca kapikacchuno.⁹
11. Tassā te ajānamānāya seyyam ty āham samokiri tassa kammavipākena tena khajjāmi kacchuyā.
12. Sabbam ahaṃ pi jānāmi seyyam me tvam samokiri aññaṃ ca kho taṃ pucchāmi kenāsi naggiyā tuvaṃ.
13. Sahāyānaṃ samayo āsi ñātinam samitiṃ ahu tvañ ca āmantitā āsi sasāmī no ca kho ahaṃ.
14. Tassā te ajānamānāya dussam ty āham apānudim tassa kammavipākena ten' amhi naggiyā ahaṃ.
15. Sabbam ahaṃ pi jānāmi dussam me tvam apānudi aññaṃ ca kho taṃ pucchāmi kenāsi gūthagandhini.
16. Tava gandhañ ca mālañ ca paccagghañ ca vilepanam gūthakūpe¹⁰ athāresim¹¹ taṃ pāpaṃ pakataṃ mayā.
17. Tassa kammavipākena ten' amhi gūthagandhinī sabbam ahaṃ pi jānāmi taṃ pāpaṃ pakataṃ tayā.
18. Aññaṃ ca kho taṃ pucchāmi kenāsi duggatā tuvaṃ ubhinnaṃ samakaṃ āsi yaṃ gehe vijjate dhanam.
19. Santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākāsim attano tassa kammavipākena ten' amhi duggatā ahaṃ.

¹ B. saccam.² B. D. D^r. C.—C^r. tvam.³ B. °kunṭhitā.⁴ B. āma°.⁵ B. °sum.⁶ C^r. hi.—B. taṃ vikiri 'haṃ.⁷ C^r. D^r. ahami°.⁸ B. āhāri.⁹ B. kabi°.¹⁰ C. gūthe.—B. gūdha°.¹¹ B. adhāresi.

20. Tad eva maṃ tvam avaca pāpakammaṃ nisevasi
na hi pāpehi kammehi sulabhā hosi ¹ suggaṭiṃ.
21. Vāmato maṃ tvam pacesi atho pi maṃ usuyyasi ²
passa pāpānaṃ kammānaṃ vipāko hoti yādiso.
22. Te gharadāsiyo āsuṃ tān' evābharaṇān' ime
te aññe ³ parivārenti na bhogā honti sassatā.
23. Idāni bhūtaṃ pitā āpaṇā gehaṃ ehiti ⁴
app' eva te dade kiñci mā su tāva ito agā.
24. Naggā dubbaṇṇarūpāmi kisā dhamanisaṃṭhitā
kopīnaṃ etaṃ itthīnaṃ mā maṃ bhūtapitāddasa.
25. Handa kin t' ⁵ āhaṃ dammi kiṃ vā ca ⁶ te karomi
'ham
yena tvam sukhitā assa sabbakāmasamiddhinī.
26. Cattāro bhikkhū saṃghato ⁷ cattāro pana puggalā
aṭṭha bhikkhū bhojayitvā mama dakkhiṇaṃ ādisi ⁸
tadāhaṃ sukhitā hessaṃ sabbakāmasamiddhinī.
27. Sādhū 'ti sā paṭisutvā bhojayitvā aṭṭha bhikkhavo
vatthehi cchādayitvāna tassā dakkhiṇaṃ ādisi.
28. Samanantarā . . . (II. 1. 8, c. etc.)
29. Tato sudhā . . . (II. 1. 9, c. etc.) sapatīṃ upasaṃ-
kami.
30. 31. 32. (= II. 1. 10, 11, 12.)
33. Ahaṃ Mattā tuvaṃ Tissā sapatī ⁹ te pure ahuṃ
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā.
34. Tava dānena dinnena modāmi akutobhaya
ciraṃ jīvāhi bhagini saha sabbehi ñātihi.
35. Asokaṃ virajaṃ ṭhānaṃ āvāsaṃ Vasavattinaṃ
idha dhammaṃ caritvāna dānaṃ datvāna sobhane.
36. Vineyya maccheramalaṃ samūlaṃ
aninditā saggam upesi ṭhānaṃ 'ti.

Mattāpetīvatthu.

- ¹ B. hoti. ² B. ussu°.—C. uyyasi.
³ B. adds: ca. ⁴ B.—C^x. D^x. ehite.
⁵ B. kiṃ 'va ty āhaṃ. ⁶ B. vāda.
⁷ B. bhikkhunī saṃghe. ⁸ B. °sa.
⁹ B. sapatti.

II. 4.

1. Kālī dubbaṇṇarūpāsī pharusā bhīrudassanā
piṅgalāsī kalārāsī na taṃ maññāmi mānusin 'ti.
2. Ahaṃ Nandā Nandasena bhariyā te pure ahaṃ
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gatā 'ti.
3. Kin nu kāyena (= II. 1. 3.)
- 4.* Caṇḍapharusavācā tayidhāsim¹ agāravā
tāhaṃ duruttaṃ vatvāna petalokam ito gatā 'ti.
5. Hand' uttariyaṃ dadāmi te imaṃ dussaṃ nivāsaya
imaṃ dussaṃ nivāsetvā ehi nessāmi taṃ gharaṃ.
- 6.² Vatthañ ca annapānañ ca lacchasi tvaṃ gharaṃ gatā
putte ca te passissasi sūtisāye ³ ca dakkhasi.
7. Hatthena hatthe te dinnam na mayhaṃ upakappati
bhikkhū ca sīlasaṃpanne vītarāge bahussute.
8. Tappehi annapānena mamaṃ dakkhiṇam ādisi
tadāhaṃ sukhitā hessaṃ sabbakāmasamiddhīti.
9. Tato sādhu 'ti so paṭisunītvā dānam vipulam ākiri ⁴
annaṃ pānam khādaniyaṃ vatthaṃ senāsanāni ca.
10. Chattaṃ gandhañ ca mālañ ca vividhāni ⁵ upāhanā
bhikkhū ca sīlasaṃpanne vītarāge bahussute.
11. Tappetvā annapānena tassā dakkhiṇam ādisīti.
12. Samanantarānudiṭṭhe (II. 1. 8, c, 9, a, b).
13. (= II. 1. 9, c.) sāmikaṃ upasaṃkamīti.
14. 15. 16. (= II. 1. 10, 11, 12.)
17. (= II. 4. 2.)
18. (= II. 3. 34, a, b)
ciraṃ jīva gahapati saha sabbehi ñātīhi.

¹ B. tayi cāpi.

² B.—C¹. D¹. om.—C. D. only: tattha annañ ca pānañ
ca putte sūtisāye dakkhasīti.

³ B. sāṇisāro.

⁴ C¹. ākāri.

⁵ B. oḍhā ca.

* C¹. D¹. om.—B. caṇḍi ca pharusā cāsi.—C. athassa
sā.—D. athassā sā.

19. (= II. 3. 35, a, b, c.) dānaṃ datvāna gahapati.

20. (= II. 3. 36.)

Nandāpetavatthu.

II. 5.

1. Alamkato Maṭṭakunḍalīti . . .

Maṭṭakunḍalipetavatthu.*

II. 6.

1. Utṭhehi Kaṇhe kī sesi ko attho supinena te
yo ca tuyhaṃ sako bhātā hadayaṃ cakkhuñ ca
dakkhiṇaṃ
tassa vātā baliyanti¹ Ghaṭo jappati Kesavā 'ti.
2. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā Rohiṇeyyassa Kesavo
taramānarūpo vutṭhāyi² bhātu sokena addhito 'ti.
3. Kin nu ummattarūpo 'va kevalaṃ Dvārakaṃ imaṃ
saso saso 'ti lapasi kīdisaṃ sasam icchasi.
4. Sovaṇṇamayāṃ maṇimayāṃ lohamayāṃ atha rūpi-
mayāṃ
saṅkhasilāpavālamayāṃ kārayissāmi te sasam.
5. Santi aññe pi sasakā araññavanagocarā
te pi te anayissāmi kīdisaṃ sasam icchasīti.
6. Nāhaṃ me te sase icche ye sasā paṭhavīnissitā
candato sasam icchāmi taṃ me ohara Kesavā 'ti.
7. So nanda³ madhuraṃ ñāti jīvitam vijahissasi
apatthayaṃ patthayasi candato sasam icchasīti.

¹ B. vāta pha°.—C¹. D¹. bhātā.

² B. °si.

³ B. nuna.

* C¹. D¹. om.—B. Maṭṭhakunḍalipetivatthu pañcamaṃ.
—C. D. tattha yaṃ vattabbaṃ Paramatthadīpaniyam
Vimānavatthuvaṇṇanāyamaṃ Maṭṭakunḍalivimānavatthu-
vaṇṇanāyamaṃ vuttam tasmā tattha vuttanayen' eva
veditabbaṃ.—See Vimāna-vatthu lxxxiii.

- 8.* Evañ ce ¹ Kaṇha jānāsi yath' aññam anusāsasi
kasmā pure matam ² puttam ajāpi ³ m' anusocasiti.
9. Ye na ⁴ labbhā manussena amanussena vā pana
jāto me mā marī putto kuto labbhā alabbhiyam.
10. Na ⁵ mantā mūlabhesajjā osadhehi dhanena vā
sakkā ānayitum Kaṇha yam petam anusocasiti.
11. Mahaddhanā mahābhogā ratthavanto pi khattiyā
pahūtadhanadhaññāso ⁶ te pi no ajarāmarā.
12. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālapukkusā
ete maññe ca jātiyā ⁷ te pi no ajarāmarā.
13. Ye mantam tam ⁸ parivattenti ⁹ chaḷaṅgam brahma-
cintitam
ete maññe ¹⁰ ca vijjāya te pi no ajarāmarā.
14. Isayo vā pi ye santā saññatattā tapassino
sarīram te pi kālena vijahanti tapassino.
15. Bhāvitattā viharantā katakiccā anāsavā
nikkhipanti imam deham puññapāparikkhayā 'ti.
16. Ādittam vata mam ¹¹ santam ghasittam 'va pāvakam
vārinā viya osiñci sabbam nibbāpaye daram.
17. Abbūham vata me sallam sokam hadayanissitam
yo me sokaparetassa puttasokam apānudī.
18. So'ham abbūhasallo 'smi sitibhūto 'smi nibbuto
no socāmi na rodāmi tava sutvāna bhāsitam.
19. Evaṃ karonti sappaññā ye honti anukampakā
vinivattayati ¹² sokamhā Ghato jeṭṭham 'va bhātaram.
20. Yassa etādisā honti amattaparicārikā ¹³
subhāsitena anvesi ¹⁴ Ghato jeṭṭham 'va bhātaram.

Kaṇhapetavatthu.

-
- ¹ B. ca. ² B. petam. ³ B. ajjāpi. ⁴ B. na tam.
⁵ B. C.—D. C¹. D¹. nāmanā. ⁶ B. se.
⁷ B.—C¹. D¹. jātiññā. ⁸ B. om. ⁹ B.—C¹. D¹. ottanti.
¹⁰ C. c' aññe. ¹¹ C. me. ¹² B. nivattayanti.
¹³ B. amaccā.—C¹. ontā. ¹⁴ B. anventi.

* C¹. D¹. om.

II. 7.

1. Naggo dubbañnarūpo si kiso dhamanisaṃṭhito
upphāsuliko kisiko ko nu tvam asi mārisā 'ti.
2. Aham bhadante peto 'mhi duggato Yamalokiko
pāpakammam karitvāna petalokam ito gato 'ti.
3. Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kaṭam
kissa kammavipākena petalokam ito gato 'ti.
4. Nagaram atthi Dasaññanam Erakacchan 'ti vissutam
tattha setthi pure āsim Dhanapālo 'ti maṃ vidu.
5. Asiti sakataṭavāhānam ¹ hiraññassa ahosi me
pahūtam me jātarūpaṃ muttavelūriyā bahū.
6. Tāva mahādhanassāmī ² na me dātum piyaṃ ³ ahu
pidahitvā dvāraṃ bhuñjāmi mā maṃ yācanakāddasum.
7. Assaddho macchari vāsim ⁴ kadariyo paribhāsako
dadantānam karontānam vārayissam ⁵ bahujaṇam.
8. Vipāko natthi dānassa saṃyamassa kuto phalaṃ
pokkharaññodapānāni ārāmāni ca ropite
papāyo ca vināsesim dugge saṃkamanāni ca.
9. Sv āham akatakalyāṇo katapāpo tato cuto
uppanno petavisayaṃ ⁶ khuppiṭāsasamappito
pañcapaññāsavassāni tato kālamkato aham.
10. Nābhijānāmi bhuttam vā pītam vā pāniyam
yo saṃyamo so ⁷ vināso yo vināso so saṃyamo
*petā hi kira ⁸ jānanti so ⁹ saṃyamo so vināso.
11. Aham pure saṃyamissam ¹⁰ nādāsim bahuke dhāne
santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākāsim attano.
12. Sv āham pacchānutappāmi attakammaphalupeto ¹¹
uddham catūhi māsehi kālakiriya bhavissati.

¹ C. ohanam. ² B. °pi. ³ C. D. viyam. ⁴ B. cāpi.

⁵ B. vāyarissam bahujaṇam. ⁶ B. pitti°.

⁷ B.—C. D. adds: saṃyamo so. ⁸ C. D. tirā.

⁹ B. yo. ¹⁰ B.—C. D. °yamassam. ¹¹ B. °pago.

* C. D. om.

13. Ekantam kaṭukam ghoram nirayam papatiss' aham¹
catukaṇṇam catudvāram vibhattam bhāgaso mitam
ayopākārapariyantam ayasā paṭikujjitam.
14. Tassa ayomayā bhūmi jalitā tejasā yutā
samantā yojanasatam pharitvā tiṭṭhati sabbadā.
15. Tatthāham dīghamaddhānam dukkham vedissa vedanam
phalam pāpassa kammassa tasmā socām' aha-
bbusam.
16. Tam vo vadāmi bhaddam vo² yāvanti ettha samāgatā
mā kattha pāpakam kammam āvim vā yadi vā raho.
17. Sace tam pāpakam kammam karissatha karotha vā
na vo³ dukkhā pamutt' atthi upacchāpi⁴ palāyitam
18. Matteyyā⁵ hotha petteyyā kule⁶ jeṭṭhāpacāyikā
sāmaññā hotha brahmaññā evam saggam gamissathā'ti
19. *Na antalikkhe na samuddamajjhe
na pabbatānam vivaram⁷ pavissa
na vijjati so chagatippadeso
yattha tṭhito muñceyya pāpakammā'ti.

Dhanapālapetavatthu.

II. 8.

1. Naggo kiso pabbajito si bhante rattim kuhim gacchasi
kissa hetu
ācikkha me tam api sakkunemu sabbena vittam paṭi-
pādaye tuvan'ti.
2. Bārāṇasinagaram dūraghutṭham tatthāham gahapati
addhako⁸ dīno
adātā gathitamano āmisasmim dussilena⁹ Yamavi-
sayamhi patto.

¹ B. °ssāham.

² B. °dan te.

³ B. te.

⁴ B. upaccāpi pateyatam.

⁵ C¹. D¹.—C. B. me°—D. matteyyo.

⁶ B. adds : ca.

⁷ D¹. adds : na.

⁸ B. ahu dinno.

⁹ B. dussilyena.

* B. C. D. om.

3. So sūcikāya kilamito tehi ten' eva nātīsu yāmi āmi-
sakiñcihetu
adānasilā na ca saddahanti dānaphalaṃ hoti paramhi
loke.
4. Dhitā ca mayhaṃ lapate ¹ abhikkhaṇaṃ dassāmi dānaṃ
pitunnaṃ pitāmahānaṃ
upakkhataṃ ² parivisayanti brāhmaṇā yāmi 'ham
Andhakāvindaṃ bhottun 'tīti.³
5. Tam avoca rājā tavam anubhaviyāna taṃ hi ⁴
eyyāsi khippaṃ ahaṃ pi karissa ⁵ pūjaṃ
ācikkha me taṃ yadi atthi hetu
saddhāyitaṃ hetuvahe ⁶ suṇoma.
6. Tathā 'ti vatvā agamāsi tattha bhuñjimsu bhattaṃ na
pana ⁷ dakkhiṇarahā
pacchā gami Rājagahaṃ punāparaṃ pāturaḥosi purato
janādhipassa.
7. Divāna petaṃ punar eva ⁸ āgataṃ rājā avoca ahaṃ pi
kiṃ dadāmi
ācikkha me taṃ yadi atthi hetu yena tvam ⁹ cirataraṃ
pīnito siyā.
8. Buddhaṃ ca saṃghaṃ parivisayāna rāja annena
pānena pi cīvarena
taṃ dakkhiṇaṃ ādisa me hitāya evaṃ ahaṃ cirataraṃ
pīnito siyā.
9. Tato ca rājā nipatitvā ¹⁰ tāvad eva dānaṃ sahatthā
atulañ ca daditvā ¹¹
saṃghe ārocayi pakatiṃ ¹² tathāgatassa ¹³ petassa
padakkhiṇaṃ ādisittha.
10. So pūjito ativiyasobhamāno pāturaḥosi purato janā-
dhipassa
yakkho 'ham asmim paramiddhipatto na mayham
iddhisamasadisā manussā.

¹ B. labhate.—C¹. lapapatte.

² B. adds : taṃ upa°.—D¹. upe°. ³ C. D. C¹. D¹.

⁴ B. pi. ⁵ B. karessaṃ. ⁶ B. °vaco. ⁷ B. ca.

⁸ B. punad eva. ⁹ B. tuvaṃ. ¹⁰ B. parivisayitvā.

¹¹ B. datvā. ¹² B. om. ¹³ B. adds : tassa.

11. Passānubhāvaṃ aparimitaṃ mamaya idaṃ
 tayānusitṭhaṃ atulaṃ daditvā saṃghe
 saṃtappito satataṃ sadā bahūhi
 yāmi ahaṃ sukhito maṇussadevā 'ti.

Cūlasetṭhipetavatthu.

II. 9.

1. Yassa atthāya gacchāma Kambojaṃ dhanahārakā
 ayaṃ kāmadaḍo yakkho imaṃ yakkhaṃ niyāmase.
2. Imaṃ yakkhaṃ gahetvāna sādhukena pasayha ¹ vā
 yānaṃ āropayitvāna khippaṃ gacchāma Dvārakaṃ 'ti.
3. Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
 na tassa sākhaṃ bhañjeyya mittadubbho hi pāpako 'ti.
4. Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
 khandam pi tassa chindeyya attho ce tādiso ² siyā 'ti.
5. Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya yā
 na tassa pattaṃ bhindeyya ³ mittadubbho hi pāpako 'ti.
6. Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
 samūlūṃ ⁴ pi taṃ ⁵ abbuyha ⁶ attho p' ⁷ etādiso siyā' ti.
7. Yass' ekarattim hi ghare vaseyya, yattha ⁸ 'nnapānaṃ
 puriso labhetha
 na tassa pāpaṃ manasāpi cetaye, ⁹ kataññutā sappurisehi
 vaṇṇitā.
8. Yass' ekarattim pi ghare vaseyya, annena ¹⁰ pānena
 upatṭhito siyā
 na tassa pāpaṃ mānasāpi cetaye, ⁹ adubbhapāṇi ¹¹ da-
 hate mittadubbhim.
9. Yo pubbe katakalyāṇo ¹² pacchā pāpena himsati
 allapāṇihato ¹³ poso na so bhadrāni passatiti.

¹ B. paseyha. ² C. B.—C¹. D¹. D. tātiso. ³ B. himseyya.

⁴ B. °lakam. ⁵ B. om. ⁶ C. abbhuyha. ⁷ B. ce.

⁸ B. yassa. ⁹ B. cintaye. ¹⁰ B. tatthanna°.

¹¹ B. adubbhi°. ¹² B.—D¹. D.—C¹. C. °ṇe. ¹³ B. adubbhi.

10. *Yo appadutṭhassa narassa dussati, suddhassa posassa
anaṅganassa
tam eva bālam pacceti pāpaṃ, sukhumo rajo pati-
vātaṃ 'va khitto 'ti.
11. Nāham devena vā manussena vā, issariyena vāham
suppasayho ¹
yakkho 'ham asmi paramiddhipatto, dūraṃgamo vaṇṇa-
balupapanno 'ti.
12. Pāṇi te sabbasovaṇṇo pañcadhāro madhussavo
nānārasā paggharanti maññe 'han taṃ Purimḍadaṃ.
13. N'amhi devo na gandhabbo na pi Sakko Purimḍado
petam Aṅkura jānāhi Bheruvamhā ² idhāgataṃ.³
14. Kiṃ silo kiṃ samācāro Bheruvasmiṃ ² pure tuvaṃ
kena te brahmacariyena puññaṃ paṇimhi ijjhati.
15. Tantavāyo ⁴ pure āsiṃ Bheruvasmiṃ tadā ahaṃ
sukicchavutti kapaṇo na me vijjati ⁵ dātave.
16. Āvesanañ ca me āsi Asayhassa upantike
saddhassa dānapatino katapuññaṃ lajjino.
17. Tattha yācanakā yanti nānāgottā vanibbakā
te ca maṃ tattha pucchanti Asayhassa nivesanaṃ.
18. Tattha ⁶ gacchāmi bhaddaṃ vo kattha dānaṃ padīyati
tenāhaṃ ⁷ puṭṭho vakkhāmi ⁸ Asayhassa nivesanaṃ.
19. Paggayha dakkhiṇaṃ bāhuṃ ettha gacchatha bhaddaṃ vo
ettha dānaṃ padīyati tena pāṇi kāmadaḍo
tena pāṇi maddhussavo tena me brahmacariyena
puññaṃ paṇimhi ijjhati.
20. Na kira tvam adā dānaṃ sakapāṇihi kassaci
parassa dānaṃ anumodamāno paṇiṃ paggayha pāvadi.⁹
21. Tena pāṇi kāmadaḍo tena pāṇi madhussavo
tena me brahmacariyena puññaṃ paṇimhi ijjhati.

¹ B. appa°.² B. Rorūvamhā.—C¹. Bhera°.³ B. ito gataṃ. ⁴ B. thunnaṃ. ⁵ C. D¹.—D. C¹. vijjhati.⁶ B. kattha.⁷ B. tesāhaṃ.⁸ C. C¹. akkhāmi.⁹ D¹. pāvādi.

* B. om.

22. Yo so dānam adā bhante pasanno sakapāṇihi
so hitvā mānusaṃ dehaṃ kin nu so disataṃ gato.
23. Nāhaṃ jānāmi asayhasāhino¹ Aṅgīrasassa gatim²
āgatim vā
sutam ca me Vessavaṇassasantike Sakkassa saḥavya-
tam gato Asayho.
24. Alam eva kātum kalyāṇaṃ dānaṃ dātum yathārahaṃ
pāṇi kāmadaḍaṃ disvā ko puññaṃ na karissati.
25. So hi nuna ito gantvā anuppatvāna Dvārakaṃ
dānaṃ (taṃ) paṭṭhāpayissāmi³ yaṃ mam' assa sukhā-
vahaṃ.
26. Dassāmi annapānañ ca vatthasenāsanāni ca
papañ ca udapānañ ca dugge saṃkamanāni cā 'ti.
27. Kena te aṅgulī kuṇḍā mukhañ ca kuṇḍalīkataṃ
akkhīni ca paggharanti kiṃ pāpaṃ pakataṃ tayā 'ti.
28. Aṅgīrasassa gahapatino saddhassa gharam esino
tassāhaṃ dānavissagge dāne⁴ adhikato ahu.
29. Tattha yācanaḥ disvā āgate bhojanatthike⁵
ekamantaṃ apakkamma akāsiṃ kuṇḍalīmukhaṃ.
30. Tena me aṅgulī kuṇḍā mukhañ ca kuṇḍalīkataṃ
akkhīni ca paggharanti taṃ pāpaṃ pakataṃ mayā 'ti.
31. Dhammena te kāpurisa mukhañ ca kuṇḍalīkataṃ
akkhīni ca paggharanti yaṃ tvaṃ parassa dānassa
akāsi kuṇḍalīmukhaṃ 'ti.
32. Kathaṃ hi dānaṃ dadamāno kareyya parapattiyam
annapānaṃ khādānīyam vatthasenāsanāni cā 'ti.
33. So hi nuna ito gantvā anuppatvāna Dvārakaṃ
dānaṃ paṭṭhāpayissāmi yaṃ mam' assa sukhāvahaṃ.
34. Dassāmañ' annaṃ ca pānañ ca vatthaṃ senāsanāni ca
Papañ ca udapānañ ca dugge ca saṃkamanāni cā 'ti.
35. Tato hi so nivattitvā anuppatvāna Dvārakaṃ
dānaṃ paṭṭhayi⁶ Aṅkuro yaṃ taṃ assa sukhāvahaṃ.

¹ B. °ssa seṭṭhino.—C¹. D¹. °vā°. ² B. gati cāgatim.

³ B. paṭṭhāpayissāmi.—C¹. D¹. pati°. ⁴ B. dānaṃ.

⁵ B. C. D.—C¹. D¹. °ntike.

⁶ C¹. D¹. pattayi.—B. paṭṭhāpayi' ṅkuro.

36. Adā annañ ca pānañ ca vatthasenāsanāni ca
papañ co udapānañ ca vippasannena cetasā.
37. Ko chāto ko ca ¹ tasito ko vattham parivassati ²
kassa santāni yoggāni ito yojentu vāhanam.
38. Ko chatt' icchati gandhañ ca ko mālam ko upāhanam
iti su ³ tattha ghosenti kappakā sūdamāgadhā ⁴
sadā sāyañ ca pāto ca Aṅkurassa nivesane 'ti.
39. Sukham supati Aṅkuro iti jānāti maṃ jano
dukkham supāmi Sindhaka ⁵ yaṃ na passāmi yācake.
40. Sukham supati Aṅkuro iti jānāti maṃ jano
dukkham Sindhaka supāmi appake su vanibbake.
41. Sakko ce te varam dajjā Tāvatiṃsānam issaro
kissa sabbassa lokassa varamāno varam vare 'ti.
42. Sakko ce me varam dajjā Tāvatiṃsānam issaro
kāluṭṭhitassa me sato suriyass' uggamanam pati.
43. Dibbā bhakkhā pātubhaveyyum silavanto ca yācakā
dadato me na khīyetha datvā nānutappeyyāham
dadam cittam pasādeyya evam Sakkavaram vare 'ti.
44. Na sabbavittāni pare pavecche ⁶, dadeyya dānañ ca
dhānañ ca rakkhe
tasmā hi dānā dhanam eva seyyo, atippadānena kulā
na honti.
45. Adānam atidānañ ca na pasamsanti paṇḍitā
tasmā hi dānā dhanam eva seyyo, samena vatteyya sa
dhīradhammo 'ti.
46. Aho vatāre aham eva dajjam, santo hi ⁷ maṃ sappurisā
bhajeyyam
megho 'va ninnāni hi pūrayanto, saṃtappaye sabba-
vanibbakānam.
47. Yassa yācanake disvā mukhavaṇṇo pasīdati
datvā attamano hoti tam gharam vasato sukham.
48. Yassa yācanake disvā mukhavaṇṇo pasīdati
datvā attamano hoti esā puññassa ⁸ sampadā.

¹ B.—C¹. D¹. om.² B. paridahissati.³ B. suta.—C¹. D¹. ssa.⁴ B. sudā pātavā.⁵ B. sinduke.⁶ B. samvacche.⁷ B. dadanto ca.⁸ B. yaññassa.

49. Pubbe va dānā sumano dadam cittaṃ pasādeyya
datvā attamano hoti eso puññassa saṃpadā.
50. Saṭṭhi vāhasahassāni Aṅkurassa nivesane
bhojanaṃ dīyate niccaṃ puññapekkhassa jantuno.
51. Jānā tisahassā¹ sūdā āmuttamaṅkuraṃ
Aṅkuraṃ upajivanti dāne yaññassa pāvata.
52. Saṭṭhi parisasahassāni² āmuttamaṅkuraṃ
Aṅkurassa mahādāne kaṭṭhaṃ phārenti mānavā.
53. Soḷasitthisahassāni sabbālaṃkārabhūsitā
Aṅkurassa mahādāne vidhā piṇḍenti nāriyo.
54. Soḷasitthisahassāni sabbālaṃkārabhūsitā
Aṅkurassa mahādāne dabbigāhā upaṭṭhitā.
55. Bahum bahūnaṃ pādāsi ciraṃ pādāsi khattiye
sakkaccaṃ ca sahatthā vittiṃ³ katvā punappunaṃ.
56. Bahumāse pakkhe ca utusaṃvaccharāni ca
mahādānaṃ pavattesi Aṅkuro dīghaṃ antaraṃ.
57. Evaṃ datvā yajitvā ca Aṅkuro dīghaṃ antaraṃ
hitvā mānusaṃ dehaṃ Tāvatisūpago ahū 'ti.
58. Katacchubbhikkhaṃ datvāna Anuruddhassa Indako
so hitvā mānusaṃ dehaṃ Tāvatisūpago ahu.
59. Dasahi ṭhānehi Aṅkuraṃ Indako atirocati
rūpe sadde rase gandhe poṭṭhabbe ca manorame.
60. Āyuna yasasā c'eva vaṇṇena ca sukkena ca
ādhipaccena Aṅkuraṃ Indako atirocatiti.
61. Mahādānaṃ tayā dinnam Aṅkura dīghaṃ antaraṃ
avidūre nisinna si āgaccha mama santike 'ti.
62. Tāvatiṃse yadā buddho silāyaṃ paṇḍukambale
pāricchattakamūlamhi vihāsi purisuttamo.
63. Dasasu lokadhātūsu saṃnipatitvāna devatā
payirupāsanti⁴ sambuddhaṃ vasantaṃ nagamuddhāni.
64. Na ko ci devo vaṇṇena sambuddhaṃ atirocati
sabbe deve adhigayha⁵ sambuddho 'va virocati.

¹ B. °ssāni sudaniṃ.² B. purisa°.³ C¹. D¹. pīti.—B. vitti.⁴ B. parirū°.⁵ B. atikkama.

65. Yojanāni dasa c' eva ¹ Aṅkuro 'yaṃ tadā abu
avidūre ca buddhassa Indako atirocati.
66. Oloketvāna sambuddho Aṅkurañ cāpi Indakaṃ
dakkhiṇeyyaṃ pabhāvento ² idam vacanam abruvi.
67. Mahādānaṃ tayā dinnam Aṅkura digham antaram
atidūre ³ nisinno si āgaccha mama santikaṃ.
68. Codito bhāvitattena ⁴ Aṅkuro idam abruvi
kiṃ mayhaṃ tena dānena dakkhiṇeyyena suññataṃ.⁵
69. Ayaṃ so Indako yakkho dajjā dānam parittakaṃ
atirocati amhehi cando tāragāṇe yathā.
70. Ujjhaṅgale yathā khette bijam bahukaṃ pi ropitaṃ
na vipulaṃ na phalaṃ ⁶ hoti na pi ⁷ toseti kassakaṃ.
71. Tath' eva dānaṃ bahukaṃ dussilesu patitthitaṃ
na vipulaṃ na phalaṃ ⁶ hoti na hi toseti dāyake.
72. Yathā pi bhaddake khette bijam appam viropitaṃ
sammādhāraṃ paveccante phalaṃ toseti kassake.
73. Tath' eva silavantesu gūnavantesu tādīsu
appakaṃ pi kataṃ kāraṃ puññaṃ hoti mahapphalan 'ti.
74. Viceyya dānaṃ dātappaṃ yattha dinnam mahapphalam
viceyya dānaṃ datvāna saggam gacchanti dāyakā.
75. Viceyya dānaṃ sugatappasettham ye dakkhiṇeyyā idha
jīvaloke
etesu dinnāni mahapphalāni bijāni vuttāni yathā
sukhette 'ti.

Aṅkurapetavatthu.

II. 10.

1. Divā vihāragataṃ bhikkhuṃ Gaṅgātīre nisinnakaṃ
tam peti upasamkamma dubbaṇṇabhīrudassanā.
2. Kesā c'assā atidighā yāva bhummāvalambare
kesehi sā paṭicchannā samaṇam etad abruviti.

¹ B. dve ca.

² B. saṃbhā°.

³ B. suvi°.

⁴ B. °tthēna.

⁵ B., C. D. — C¹. D¹. sa°.

⁶ B. na vipulaphalaṃ.

⁷ B. nāpi.

3. Pañcapaññāsavassāni yato kālakatā aham
nābhijānāmi bhuttam vā pītam vā pāṇiyam
dehi tvam¹ pāṇiyam bhante tasitā pāṇiyāya me' ti.
4. Ayam sītodakā Gaṅgā Himavantato sandati
piva etto gahetvāna kiṃ maṃ yācasi pāṇiyam.
5. Sacāham bhante Gaṅgāyaṃ sayam gaṇhāmi pāṇiyam
lohitam me parivattati tasmā yācāmi pāṇiyam.
6. Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kataṃ
kissa kammavipākena Gaṅgā te hoti lohitaṃ.
7. *Putto me bhante Uttaro² saddho āsi upāsako
so ca mayham³ akāmāya samaṇānaṃ pavecchati⁴
cīvaram piṇḍapātañ ca paccayam sayanāsanam.
8. Tam aham paribhāsāmi maccherena upaddutā
yan taṃ⁵ mayham akāmāya samaṇānaṃ pavecchasi.
9. Cīvaram piṇḍapātañ ca paccayam sayanāsanam
etan te paralokasmim lohitaṃ hotu Uttara
tassa kammavipākena Gaṅgā me hoti lohitan 'ti.

Uttaramātupetavatthu.

II. 11.

1. Aham pure pabbajitassa bhikkhuno suttam
adāsi upagamma yācitā⁶ tassa
vipāko vipulam phal⁷ 'ūpalabbhati
bahū⁸ ca me uppajjare vatthakotiyo.
2. Pupphābhikiṇṇam ramitaṃ⁹ vimānam
anekacittam naranārisevitaṃ¹⁰
sāham bhujjāmi ca pārupāmi ca
pahūtavittā na ca tāva khīyati.

¹ B. me. ² C. D. adds : nāma. ³ B. mayam.

⁴ B. pavacchati. ⁵ B. tvam. ⁶ B. oto. ⁷ B. phalam.

⁸ B. bahukā. ⁹ B. rammam idaṃ. ¹⁰ B. onārihi se°.

* C^r. D^r. om.

3. Tass' eva kammassa vipākam anvayā
sukhañ ca sātāñ ca idh' ūpalabbhati
sāhaṃ gantvā punam eva mānusaṃ
kāhāmi puññāni nay' ¹ ayyaputta man 'ti.
4. Satta ² tuvaṃ vassasatā idhāgatā
jiṇṇā ca vuddhā ca tahiṃ bhavissasi
sabbe ca te kālamkatā 'va ñātakā
tvam tattha gantvāna ito karissasīti.
5. Satt' eva vassāni idhāgatāya me
dibbañ ca sukhañ ca samappitāya
sāhaṃ gantvā punar eva mānusaṃ
kāhāmi puññāni nay' ayyaputta man 'ti.
6. So taṃ gahetvāna pasayha bāhāyaṃ
paccānāyitvāna punar eva theriṃ sudubbalaṃ
vajjesi aññaṃ pi janaṃ idhāgataṃ
karotha puññāni sukh' ūpalabbhatīti.
7. Ditthā mayā akatena sādhuṇā
petā vihaññanti tath' eva mānusa
kammañ ca katvā sukhavedaniyaṃ
devā manussā ca sukhe t̥hitā pajā 'ti.

Suttapetavatthu.

II. 12.

1. Sovaññasopānaphalakā sovañṇavālukasam̐thitā
tattha sogandhiyo vaggū sucigandhā manoramā.
2. Nānārukkhehi sam̐channā nānāgandhasam̐ritā ³
nānāpadumasam̐channā puṇḍarīkasam̐gatā.⁴
3. Surabhī sampavāyanti manuññā māluteritā
haṃsakoñcābhirudā ⁵ cakkavākābhikujitā.
4. Nānādijagaṇakiṇṇā nānāsaragaṇayutā ⁶
nānāphaladharā rukkhā nānāphaladharā vanā.

¹ D. naye.

² D¹. sattaṃ.

³ B. samerita.

⁴ B. °samohatā.

⁵ B. adds: ca.

⁶ B. °rutā.

5. Na manussesu īdisaṃ nagaraṃ yādisaṃ idaṃ
pāsādā ca bahukā tuyhaṃ sovaṇṇarūpiyamayā.
6. Daddallamānā ābhenti samantā caturo disā
pañca dāsīsātā tuyhaṃ yā temā paricārikā.
7. Tā kambukāyūradharā kañcanācelabhūsitā
pallaṅkā bahukā tuyhaṃ sovaṇṇaruciyaṃmayā.
8. Kadalīmigasamehannā samjāto ¹ goṇakasamṭhitā
yattha tuvaṃ ² vāsūpagatā sabbakāmasamiddhinī.
9. Sampattāya ³ adḍharattāya tato utthāya gacchasi
uyyānabhūmiṃ gantvāna pokkharāññā samantato.
10. Tassā tire tuvaṃ ⁴ thāsi harite saddale subhe
tato te kaṇṇamuṇḍo ca sunakho aṅgamaṅgāni khādati.
11. Yadā ca khāyitā āsi aṭṭhisamkhalikā katā
ogāhasi pokkharāṇiṃ hoti kāyo yathā pure.
12. Tato tvam uggacchanti ⁵ sucārū ⁶ piyadassanā
vatthena pārupitvāna āyāsi mama santikaṃ.
13. Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
kissa kammavipākena kaṇṇamuṇḍo ca sunakho
aṅgamaṅgāni khādatīti.
14. Kimbilāyaṃ ⁷ gahapati saddho āsi upāsako
tassāhaṃ bhariyā āsi dussilā aticārini
evam ⁸ aticaramānāya sāmiko etad abruvi.
15. n' etaṃ channaṃ ⁹ paṭirūpaṃ yaṃ tvam aticarāsi maṃ
sāhaṃ ghoram ca sapathaṃ musāvādam ¹⁰ abhāsissam. ¹¹
16. Nāhan taṃ aticarāmi kāyena uda cetasā
sacāhan taṃ aticarāmi kāyena uda cetasā.
17. Ayaṃ kaṇṇamuṇḍo sunakho aṅgamaṅgāni khādatu
tassa kammaṃ vipākaṃ musāvādassa e' ūbhayaṃ.
18. Sattavassasatāni ca ¹² anubhūtaṃ yato pi ¹³ me
kaṇṇamuṇḍo ca sunakho aṅgamaṅgāni khādatīti.

¹ B. sajjā goṇakasandhatā.² B. tvam.³ B. adds: te sam^o. ⁴ D. tvam. ⁵ B. aṅgapaccaṅgī.⁶ B. sūcā.—C¹. D¹. saccāru. ⁷ B. Kimilāya.⁸ B. so maṃ.⁹ B. adds: n' etaṃ.¹⁰ B. adds: ca.¹¹ D¹. °si 'ham.—C. °sam.¹² B. om.¹³ B. hi.

19. Tvañ ca deva bahūpakāro atthāya me idhāgato
sumuttāhaṃ kaṇṇamuṇḍassa asokā akutobhayā.
20. Nāhaṃ deva namassāmi yācāmi añjalikatā
bhuñja amānuse kāme rama deva mayā sahā 'ti.
21. Bhutvā¹ amānusā kāmā ramito 'mhi tayā saha
tāhaṃ subhage yācāmi khippaṃ paṭinayāhi maṇ 'ti.

Kaṇṇamuṇḍapetavatthu.

II. 13.

1. Ahu rājā Brahmaddatto Pañcālānaṃ rathesabho
ahorattānaṃ accayā rājā kālaṃ kari² tadā.
2. Tassa ālāhanaṃ gantvā bhariyā kandati Ubbarī
Brahmadattaṃ apassantī Brahmaddattā 'ti kandati.
3. Isi ca tattha āgacchi saṃpannacaraṇamuni
So ca tattha apucchittha ye tattha su samāgatā.
4. Kassa c'³ idaṃ ālāhanaṃ nānāgandhasameritaṃ
kassāyaṃ kandati bhariyā ito dūragataṃ paṭiṃ
Brahmadattaṃ apassantī Brahmaddattā 'ti kandati.
5. Te ca tattha viyākamsu ye tattha su samāgatā
Brahmadattassa bhaddan te Brahmaddattassa mārisa.
6. Tassa idaṃ ālāhanaṃ nānāgandhasameritaṃ
tassāyaṃ kandati bhariyā ito dūragataṃ paṭiṃ
Brahmadattaṃ apassantī Brahmaddattā 'ti kandatīti.
7. Chalaṣītisahassāni Brahmaddattassa nāmakā
imasmim ālāhane daḍḍhā tesāṃ kaṃ anusocasīti.
8. * Yo rājā Cūlanīputto Pañcālānaṃ rathesabho
taṃ bhante anusocāmi bhattāraṃ sabbakāmadadan⁴ 'ti.
9. Sabbe va 'hesuṃ rājāno Brahmaddattassanāmakā⁵
sabbe va Cūlanīputtā Pañcālānaṃ rathesabhā.

¹ B. bhuttā.

² B. akrubbatha.

³ B. om.

⁴ B. °kāmadan.

⁵ B. °sanāmaka.

* C¹. D¹. om.

10. Sabbesam anupubbena mahesittam akārayi
kasmā purimake hitvā pacchimam anusocasīti.
11. Ātume ¹ itthibhūtāya dīgharattāya mārisa
yassā me itthibhūtāya samsāre bahu bhāsasīti.
12. Ahu itthī ahu puriso pasum yonim pi agamā
evam etam atitānam pariyanto na dissatīti.
13. Ādittam vata mam santam ghatasittam va pāvakam
vārinā viya osiñci sabbam nibbāpaye daram.
14. Abbūham ² vata me sallam etam ³ hadayanissitam
yo me sokaparetāya patisokam apānudi.
15. Sāham abbūhasallāsmi sītibhūtāsmi nibbutā
na socāmi na rodāmi tava sutvā mahāmuni.
16. Tassa tam vacanam sutvā samañassa subhāsitam
pattacīvaram ādāya pabbaji anagāriyam.
17. Sā ca pabbajja-upagatā ⁴ santā agārasmā anagāriyam
mettam cittam abhāvesi brahmalokupapattiyā.
18. Gāmā gāmam vicarantī nigame rājadhāniyo
Uruvelam nāma so gāmo yattha kalam akubbatha.
19. Mettacittam abhāvetvā ⁵ brahmalokupapattiyā
itthiccittam virājetvā brahmalokupagā ahū 'ti.

Ubbarīpetavatthu.

Ubbarīvaggo dutiyo.

III. 1.

1. Abhijjamāne vārimhi Gaṅgāya idha gacchasi
naggo pubbaḍḍhapeto va mālādhārī alaṅkato
kuhiṃ gamissasi ⁶ petam kattha vāso bhavissatīti.
2. Cundatthiyam ⁷ gamissāmi peto so ⁸ iti bhāsasi ⁹
antare Vāsabhagāmam Bārāṇasīyā santike.

¹ B. āhu me.

² B., C¹. D¹. abbuyham.

³ B. sokam.

⁴ B. pabbajjitā.

⁵ B. ābhā°.

⁶ B. °ti peto.

⁷ B. °tthilam.

⁸ D. yo.

⁹ B. °ti.

3. Tañ ca disvā mahāmatto Koliyo iti vissuto
sattubhattañ ca petassa pītakañ ca yugaṃ adā.
4. Nāvāya tiṭṭhamānāya kappakassa adāpayi
kappakassa padinnamhi ¹ ṭhāne petassa dissatha.
5. Tato suvatthavasano mālādhārī alamkato
ṭhāne ṭhit'assa petassa dakkhiṇā upakappatha
tasmā dajjetha petānaṃ anukampāya punappunan 'ti.
6. Sāhunnavāsino ² eke aññe kesaniyāsino
petā bhattāya ³ gacchanti pakkamanti diso disaṃ.
7. Dūre eke ⁴ padhāvitvā aladdhā ca nivattare
chātā pamucchitā bhantā bhūmiyaṃ paṭisumbhitā.⁵
8. Ke ⁶ ci tattha ca patitā ⁷ bhūmiyaṃ paṭisumbhitā
pubbe akatakalyāṇā aggidaddhā va ātape.
9. Mayaṃ pi pubbe pāpadhammā gharāṇiyo kulamātaro
santesu deyyadhammesu dipaṃ nākamha attano.
10. Pahūtaṃ annapānaṃ hi api su ⁸ avakiriyati
samāgate pabbajite na ca kiñci adamhase.
11. Akammakāmā alasā sādhuṇṇā ⁹ mahagghasā
ālopapiṇḍadātāro paṭiggahe paribhāsिमhase.
12. Te gharā tā va ¹⁰ dāsiyo tān' evābharāṇāni no
te añño parihārenti ¹¹ mayaṃ dukkhassa bhāgino.
13. Veṇiṃ vā avaññā honti rathakārī ca dubbhikā
caṇḍālī kapaṇā honti nahāmini ca punappunaṃ.
14. Yāni yāni nihīnāni kulāni kapaṇāni ca
tesu tesv eva jāyanti esā maccharino gati.
15. Pubbe ca katakalyāṇā dāyakā vitamaccharā
saggan te paripūrenti obhāsenti ¹² ca Nandanam.
16. Vejayante ¹³ ca pāsāde ramitvā kāmakāmino
uccākulesu jāyanti sabhogesu tato cutā.

¹ B. ca dinnamhi. ² B. sāhunda°. ³ B. attāya.

⁴ B. ke. ⁵ B.—C¹. D¹. °sambhitā. ⁶ B. te ca.

⁷ B. papatitā.

⁸ B. ssu.

⁹ C. C¹. D¹. asāsā°.—D. asādhu. ¹⁰ B. only.

¹¹ B. paricā°. ¹² B., C. D.—C¹. D¹. okā°.

¹³ B., C. C¹.—D¹. D. vedayanti.

17. Kūṭāgāre ca ¹ pāsāde ² pallaṅke goṇasamṭhite ³ vijitaṅgā morahatthehi kule jātā yasassino.
18. Aṅkato ⁴ aṅkam ⁴ gacchanti mālādhāri alamkatā jātiyo upatitṭhanti sāyaṃ pātaṃ sukhesino.
19. Nay idaṃ akatapuññānaṃ katapuññānaṃ ev' idaṃ asokaṃ Nandanāṃ rammaṃ ⁵ Tidasānaṃ mahāvanaṃ
20. Sukhaṃ akatapuññānaṃ idha natthi parattha ca sukhañ ca katapuññānaṃ idha c' eva parattha ca.
21. Tesāṃ saḥavyakāmānaṃ kattabbaṃ kusalaṃ bahuṃ katapuññā hi modanti sagge bhogasamaṅgino 'ti.

Abhijjamānapetavatthu.

III. 2.*

1. Kuṇḍinagariyo thero Sānuvāsiniivāsino ⁶ Poṭṭhapādo 'ti nāmena samaṇo bhāvitindriyo.
2. Tassa mātā pitā bhātā duggatā Yamalokikā pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā.
3. Te duggatā sūcikaṭṭhā kilantā naggino kisā uttasantā mahātāsā ⁷ na dassenti kurūrino.⁸
4. Tassa bhātā vitaritvā naggo ekapathe 'kako catukuṇḍiko bhavitvāna therassa dassayi' tumāṃ.
5. Thero sāmānasikatvā ⁹ tuṇhibhūto apakkami ¹⁰ so ca viññāpayi thera bhātā petāgato ¹¹ ahaṃ.
6. Mātā pitā ¹² ca te bhante, b. c. d. = 2. b. c. d.
7. = 3.

¹ B., C. D., C¹. D¹. °resu. ² C¹. pādesu. ³ B. goṇatthate.
⁴ B. aṅga°. ⁵ B. only. ⁶ B. Sāna°—°siko.
⁷ B. ottapantā mahattāsā. ⁸ B. kuruddhino.
⁹ B. am.° ¹⁰ B. ati°. ¹¹ B. petabhūto ahaṃ.
¹² B. pitaro te.

* C¹. adds from the commentary: Kuṇḍinagariyo thero 'ti ādayo pana ādito pañca gāthā tāsāṃ sambuddhadassanattamaṃ dhammasamgāhakehi ṭhapitā.

8. Anukampassu kārūṇiko datvā anvādisāhi ¹ no tava dinnena dānena yāpessanti kurūriṇo ² 'ti.
9. Thero caritvā piṇḍāya bhikkū aññe ca dvādasa ekajjhaṃ saṃnipatimsu bhattavissattakāraṇā.³
10. Thero sabbe pi ⁴ te āha yathā laddhaṃ dadātha me saṃghabhattaṃ karissāmi anukampāya ñātinaṃ.
11. Niyyātayimsu ⁵ therassa thero saṃghaṃ nimantayi datvā anvādisi thero pitu mātu ca bhātuno.
12. Idam me ñātinaṃ hotu sukhitā hontu ñātayo samanantarānudiṭṭhe bhojanaṃ upapajjatha.
13. Sucim paṇitaṃ saṃpannaṃ anekarasavyañjanaṃ tato uddissati ⁶ bhātā vaṇṇavā balavā sukhī.
14. Pahūtaṃ bhojanaṃ bhante passa naggāmhase mayam tathā bhante parakkāma ⁷ yathā vatthaṃ labhāmhase.
15. Thero saṃkārakūṭato uccinitvāna tāntake pilotikaṃ paṭaṃ ⁸ katvā saṃghe cātuddise adā.
16. Datvā anvādisi thero pitu mātu ca bhātuno idam me ñātinaṃ hotu sukhitā hontu ñātayo.
17. Samanantarānudiṭṭhe vatthāni upapajjimsu ⁹ tato suvatthavasano therassa ¹⁰ dassayi' tumam.
18. Vaṇṇavā balavā sukhī yāvatā Nandarājassa vijitasmiṃ paṭicchādā tato bahutarā bhante.
19. Vatthāni' cchādanāni no koseyyakambaliyāni khomakappāsīyāni ¹¹ ca vipulā ca mahagghā ca te cākāse' valambare te mayam paridahāma ¹² yaṃ yaṃ hi ¹² manaso piyam tathā bhante parikkāma yathā gehaṃ labhāmase.
20. Thero paṇṇakuṭiṃ ¹³ katvā saṃghe cātuddise adā datvā anvādisi thero pitu mātu ca bhātuno.

¹ B. anudi°.² B. °ddino.³ B. vosagga°.⁴ B. va.⁵ B. niyyāda°.⁶ C. °sati.⁷ C. D¹. C¹. parakkamma. ⁸ C¹. pavaṭaṃ. ⁹ B. uda°.¹⁰ C¹. D¹. padassa°.—B. °rassa' uddissayituttha maṃ.¹¹ B. °kāni. ¹² B.—C. C¹. D. D¹. om. pari°, yaṃ hi.¹³ C¹. D¹. °ṭiyam.

21. Idam me ñātinaṃ hotu sukhitā hontu ñātayo samanantarānuditṭhe gharāni upapajjimsu.
22. Kūṭāgārā nivesanā ¹ vibhattā bhāgasō mitā na manussesu īdisā yādisā no gharā idha.
23. Api dibbesu yādisā tādisā no gharā idha daddallamānā ābhenti ² samantā caturo disā.
24. Tathā bhante parakkāma yathā pānaṃ labhāmhase therō karakaṃ ³ pūretvā saṃghe cātuddise adā.
25. Datvā anvādisi therō pitu mātu ca bhātuno idam me ñātinaṃ hotu sukhitā hontu ñātayo.
26. Samanantarānuditṭhe pāniyaṃ upapajji su ⁴ gambhīrā caturassā ca pokkharaññā sanimmitā.⁵
27. Sītūdakā supatitthā ca ⁶ sītā appaṭṭigandhiyā ⁷ padumuppalasaṃchannā vārikiñjakkhapūritā.
28. Tattha nahatvā pivitvā therassa paṭidassayum pahūtaṃ pāniyaṃ bhante pāpā dukkhaphalan'ti ⁸ no.
29. Āhiṇḍamānā khañjāma sakkhare kusaṅkaṇṭake ⁹ tathā ¹⁰ bhante parakkāma yathā ¹¹ yānaṃ labhāmhase.
30. Thero sipātikaṃ ¹² laddhā saṃghe cātuddise adā datvā anvādisi therō pitu mātu ca bhātuno idam me ñātinaṃ hotu sukhitā hontu ñātayo.
31. Samanantarānuditṭhe petā rathena m-āgamum anukampitamha ¹³ bhaddante bhattena chādanena ca.
32. Gharena pānadānena ¹⁴ yānadānena c'ūbhayaṃ munikāruṇikaṃ loke taṃ bhante vanditum āgatā'ti.

Sānuvāsipetavatthu.

¹ B. vesā ca.² B. ābha°.³ B. karaṇaṃ.—C¹. D¹. kāraṃ.⁴ B. udapajjatha.⁵ B. °ñño sumāpitā.⁶ B. om.⁷ C¹. D¹. °sandh°.⁸ B.—C¹. D¹. °jalanti.⁹ B. °kaṇḍake.—D. tusa°.¹⁰ B.—C. D. C¹. D¹. tadā.¹¹ B.—C. D. C¹. D¹. yadā.¹² B. °ṭṭi—C¹. D¹. C. D. sidātikaṃ—and adds from the

Com. : ekapaṭalaṃ upāhanaṃ.

¹³ B.—C. C¹. D. D¹. anukampig'aṇha.¹⁴ B. pāniya°.

III. 3.

1. Veḷuriyatthambhaṃ ruciraṃ pabhassaraṃ
vimānaṃ āruyaṃ anekacittaṃ
tatth' acchasi devi mahānubhāve
pathaddhani ¹ paṇṇarase va cando.
2. Vaṇṇo ca te kanakassa saṃnibho
uggatarūpo ² bhusadassaniyo ³
pallaṅkasetṭhe atule nisinnā
ekā tuvaṃ natthi tuyhaṃ sāmiko.
3. Imā ca te pokkharaññā samaṅgato ⁴
pahūtamāsā bahupuṇḍarikā
suvanṇacunṇehi samaṅgamotakā ⁵
na tattha paṅko palāko ⁶ ca vijjati.
4. Haṃsā pi ⁷ dassaniyā manoramā
udakasmim anupariyanti sabbadā
samayya ⁸ vaggu ⁹ panadanti sabbe
vindussarā ¹⁰ dundubhīnaṃ va ghoso.
5. Daddallamānā yasaṃ yassasi
nāvāya ¹¹ tvam avalamba tiṭṭhasi
ālāracamhe ¹² hasite piyaṃvade
sabbaṅgakalyāṇi bhusaṃ virocasi.
6. Idam vimānaṃ virajaṃ same ṭhitaṃ
uyyānavantaṃ ¹³ ratinandavaddhanaṃ
icchāmi te nāri anomadassane
tayā saha nandane idha moditun 'ti.
7. Karohi kammaṃ idha vedaniyaṃ
cittaṅ ca te idha nītaṃ ¹⁴ bhavatu
katvāna kammaṃ idha modaniyaṃ
evaṃ mamaṃ lacchasi kāmakāminin ¹⁵ 'ti.

¹ B. samantano. ² B. utta°. ³ B. °neyyo.

⁴ B. °ntato. ⁵ B. samantaṃ otatā. ⁶ B. paṇṇako.

⁷ C. D. adds : me. ⁸ B. °yā. ⁹ C^r. D^r. vatthu.

¹⁰ C^r. D. C. viddu.—D^r. vagu.—B. bindu.

¹¹ B. adds : ca. ¹² B. ālārasame. ¹³ B. °vanaṃ.

¹⁴ B. nitaṅ ca hotu.—C^r. D^r. nituṃ. ¹⁵ B. °nan 'ti.

8. Sādhū 'ti so tassā paṭisunītvā
 akāsi kammam saḥavedanīyaṃ¹
 katvāna kammam taḥiṃ vedanīyaṃ
 uppajji māṇavo tassā saḥavyatan 'ti.

Rathakāripetavatthu.

III. 4.

1. Bhusāni eke² sāli punāpare
 aññā³ nārī sakamaṃsalohitaṃ
 tvañ ca gūtham asuci-akantikaṃ⁴
 paribhuñjasi kissa ayam vipāko 'ti.
2. Ayam pure mātaram hiṃsati
 ayam pana kūṭavāñijo
 ayam mamsāni khāditvā musāvādena vañceti.
3. Aham manussesu manussabhūtā
 agāriṇī kulassa issarā
 santesu parigūyhemī mā ca⁵ kiñci ito adam
 musāvādena chādemī natthi etaṃ mama gehe⁶
 sace santaṃ⁷ nigūyhamī⁸ gūtho me hotu bhojanam.
4. Tassa kammassa vipākena musāvādassa c' ūbhayaṃ
 sugandhasālino bhattam gūtham me parivattati.
5. Avajjāni⁹ ca kammāni na hi kammam vinassati
 duggandham kimīnam mīlham bhuñjāmi ca pivāmi cā 'ti.

Bhusapetavatthu.

III. 5.

1. Accherarūpaṃ sugatassa ñānaṃ
 sathā yathā puggalaṃ vyākāsi
 ussannapuññā pi bhavanti h'eke¹⁰
 parittapuññā¹¹ pi bhavanti h'eke¹⁰
 ayam kumāro sīvathikāya chaddito
 aṅguṭṭhasnehena yāpesi ratti.

¹ B. taḥiṃ ve°.

² B. eko 'paro.

³ B. ayañ ca.

⁴ B. akantaṃ.

⁵ B.—C^r. D^r. om.

⁶ B. iti.

⁷ C^r. °tāni gū°.

⁸ B. gūhāmi.

⁹ B. avañcāni.

¹⁰ B. loke.

¹¹ B. °ññān' api.

2. Na yakkhabhūtā na sirimsapā¹ vā
vihetḥayeyyūṃ² katapuññakumāraṃ
sunakhā pi imassa palahisu³ pāde
dhaṅkā siṅgalā parivattayanti.
3. Gabbhāsayaṃ pakkhigaṇā haranti
kākā pana akkhimalaṃ haranti
na imassa rakkhaṃ vidahimsu keci
na osathaṃ⁴ sāsapadhūpanaṃ vā.
4. Nakkhattayogaṃ pi na⁵ uggahesūṃ
na sabbadhaññāni pi ākirimsu
etādisaṃ uttamakicchapattaṃ⁶
rattābhatāṃ sīvathikāya chadditaṃ.
5. Nonītapindaṃ⁷ viya vedhamānaṃ
sasamsayaṃ jīvitasāvasesaṃ
tam addasa devamanussapūjito
disvā va taṃ vyākari bhūripaṇṇo.
6. Ayaṃ kumāro nagarass' imassa
aggakuliko bhavissati bhogato⁸ ca
ki 'ssa vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ
kissa suciṇṇassa ayaṃ vipāko
etādisaṃ vyasanaṃ pāpūnitvā
taṃ tādisaṃ paccanubhossati 'ddhin⁹ 'ti.
7. Buddhappamukhassa bhikkhusaṃghassa
pūjaṃ akāsi janatā ulāraṃ
tatrassa cittassa ahu aññathattaṃ
vācaṃ abhāsi pharusāṃ asabbhi
8. So taṃ vitakkaṃ paṭivinodayitvā
pītipasādaṃ paṭiladdhā pacchā
tathāgataṃ Jetavane vasantaṃ
yāguyā upaṭṭhāsi so sattarattaṃ.

¹ B. sari°. ² B. no podhayeyyūṃ. ³ B. °himsu.

⁴ B. osadhaṃ—C. usataṃ—C¹. D. D¹. lāsathaṃ.

⁵ B.—C.¹ D.¹ pana. ⁶ B. parama. ⁷ B. nava.°

⁸ B. °vā.

⁹ B.—C¹. D¹. na.

9. Tassa vatan taṃ pana brahmacariyaṃ
tassa suciṇṇassa ayaṃ vipāko
etādisaṃ vyasaṇaṃ pāpunītvā
taṃ tādisaṃ paccanubhossati 'ddhim.
10. Thatvāna so vassasataṃ idh' eva
sabbehi kāmehi samaṅgibhūto
kāyassa bhedaṃ abhisamparāyaṃ
sahavyataṃ gacchati Vāsavassā 'ti.

Kumārapetavatthu.

III. 6.

1. 2. 3. = II. 1. 1-3.
4. Anavajjesu ¹ titthesu vicini aḍḍhamāsakaṃ
santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākāsimaṃ attano.
5. Nadiṃ upemi tasitā rittakā parivattati
chāyaṃ upemi uṇhesu ātapo parivattati.
6. Aggivaṇṇo ca me vāto ḍahanto upavāyati
etaṅ ca bhante arahāmi aññaṅ ca pāpakaṃ tato.
7. gantvāna Hastinīpuram vajjesi mayhaṃ mātaram
dhītā ca te mayā diṭṭhā duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā.
8. Atthi ca me ettha nikkhittaṃ anakkhātāṅ ca taṃ
mayā
cattāri satasahassāni pallaṅkassa ca heṭṭhato.
9. Tato me dānaṃ dadātu tassā ca hotu jīvikā
dānaṃ datvā ca me mātā dakkhiṇaṃ anvādissatu me
tadāhaṃ sukhitā hessaṃ sabbakāmasamiddhinīti.
10. Sādhū 'ti so tassā paṭisuniṭvā ² gantvāna Hastinīpuram
tassā avoca mātaram dhītā etc. = 7c. etc.
11. Sā maṃ tattha samādapesi gantvāna = 7a. etc.
12. = 8. ; 13.* = 9.

¹ B. °tesu.

² B. °sutvā.

* B. tato tuvaṃ dānaṃ dehi, tassā ca dakkhiṇāṃ
ādisaṃ.

14. Tadāhaṃ sukhitā hessaṃ sabbakāmasamiddhinī
tato hi sā dānaṃ adāsi datvā ca tassā dakkhiṇaṃ ādisi
petī ca sukhitā āsi sarīraṃ * cārudassanīti.

Seriṇipetavatthu.

III. 7.

1. Naranāripurakkhato yuvā rajanīye kāmaguṇehi
sobhasi divasaṃ anubhosi kāraṇaṃ kiṃ akāsi puri-
māya jātiyā 'ti.
2. Ahaṃ Rājagahe ramme ramaṇīye Giribbaje
migaluddo pure āsiṃ ¹ lohitaṇṇī dāruṇo.
3. Avirodhakaresu pāṇīsu puthusantesu paduṭṭhamānaso
vicari atidāruṇo sadā parahimsāya rato asaṃyato.
4. tassa me sahāyo ² suhadayo saddho āsi upāsako
so ca ³ maṃ anukampanto nivāresi punappunaṃ.
5. mākāsi pāpakamaṃ kammaṃ mā tāta duggatiṃ agā
sa ce icchasi pecca sukhaṃ virama paṇavadhaṃ asaṃ-
yamamaṃ.
6. Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā sukhakāmassa hitānukampino
nākāsiṃ sakalānusāsanaṃ cirapāpābhīrato abuddhimā.
7. So maṃ puna bhūrisumedhaso anukampāya saṃyame
nivesayi
sace divā hanasi pāṇīno atha te rattīṃ bhavatu saṃ-
yamo.
8. Sv āhaṃ divā hanitvāna pāṇīno virato ⁴ rattīṃ ahosi
samyato
rattāhaṃ parihāremi divā khajjāmi duggato.
9. Tassa kammaṃ kusalassa anubhomi rattīṃ amānusiṃ
divā ⁵ paṭihataṃ 'va ⁶ kukkurā upadhāvanti samantā
khādītuṃ.

¹ B. adds : luddho. ² B., C. C¹. D. D¹. oye. ³ B. pi.

⁴ B., C¹. C., D. D¹. viratā.—B. rattā.

⁵ B. divasaṃ.

⁶ B. om.

* B. tassā cāpi sujivikā 'ti.

10. Ye ca te sattānuyogino dhuvam payuttā sugatassa sāsane
maññāmi te amatam eva kevalam adhigacchanti
padam asaṃkhatan 'ti.

Migaluddapetavatthu.

III. 8.

1. Kūṭāgāre ca pāsāde pallaṅke goṇasaṃṭhite ¹
pañcaṅgikena turiyena ramasi suppvādite.
2. Tato ratyā vivāsanena ² suriyass 'uggamanam pati
apavitṭhe ³ susānasmim bahudukkham nigacchasi.
3. Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kataṃ
kissa kammavipākena idaṃ dukkham nigacchasi.
4. Aham Rājagahe ramme ramaṇīye Giribbaje
migaluddo ⁴ pure āsim luddo āsim asaṃyato.
5. tassa me sahāyo suhadayo saddho āsi upāsako
tassa kulupako bhikkhu āsi Gotamasāvako.
- 6-10 * So pi maṃ = III. 7. 4. c, d-10.

Dutiyaluddapetavatthu.

III. 9.

1. Māli kirīṭi ** kāyūrī gattā te candanussadā
pasannamukhavaṇṇo 'si suriyavaṇṇi ⁵ va sobhasi.
2. Amānusā pārisajjā ye te me parivārikā
dasa kaññāsahassāni yā temā paricārikā.
3. tā ⁶ kambukāyūradharā kañcanacelabhūsitā ⁷
mahānubhāvo si tuvaṃ lomahaṃsanarūpavā.
4. Piṭṭhimamsāni attano sāmam ukkantvā ⁸ khādasi
kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭam kataṃ.
kissa kammavipākena piṭṭhimamsāni attano
sāmam ukkantvā khādasi.

¹ B. °kattate.

² B. vivasāne.

³ B. °tṭho.

⁴ B. °ddako.

⁵ B. °ṇṇo.

⁶ D^r.—C. C^r. D. kā.

⁷ B.—C. C^r. D. D^r. katvānā°.

⁸ B. ukkacca.

* C^r. D^r. om.

** B.—C. C^r. D. D^r. mālāhārīti.

5. Attano' haṃ anattāya jīvaloke acarisaṃ¹
pesuññamusāvādena nikaṭivañcaṇāya ca.
6. Tattāhaṃ parisam gantvā saccakāle upatṭhite
attham dhammam tiraṃkatvā adhammam anuvatti-
yam.²
7. Evaṃ so khādat'³ attanam yo hoti piṭṭhimamsako⁴
yathāhaṃ ajja khādāmi piṭṭhimamsāni attano.
8. Tay idaṃ tayā Nārada sāmam ditṭham anukampakā ye
kusalā vadeyyuṃ
mā kho si piṭṭhimamsako⁴ tuvaṃ⁵ 'ti.
mā pesunaṃ mā ca musā bhaṇi

Kūṭavinicchayakapetavatthu.

III. 10.

1. Antalikkhasmiṃ tiṭṭhanto duggandho pūti vayasi⁶
mukhañ ca te kimiyo pūtigandham khādanti.*
2. Kiṃ kammam akāsi pubbe tato⁷ sattham gahetvāna
urena kantanti punappunam
khārena⁸ paripphosivā okantanti⁹ punappunam.
3. Kin nu kāyena = III. 8. 3.
4. Aham Rājagahe ramme ramaṇīye Giribbaje
issaro dhanadhaññassa supahūtassa mārisa.
5. Tassāyam me bhāriyā dhītā ca suṇisā ca me
tamālam uppalañ cāpi paccagghañ ca vilepanam.
6. Thūpaṃ harantiyo vāresim tam pāpaṃ pakatam mayā
chaḷasītisahassāni mayam paccattavedanā.
7. Thūpapūjam vivaṇṇetvā pacāma niraye bhusam
ye ca kho thūpapūjāya vattante arahato mahe.
8. Ādinavam pakāsentī vivecayetha no tato
imā ca passa āyantiyo māladhārī alamkatā.

¹ B. °ssam.—C^r. D^r. amā°.

² B. °ssam.

³ B. khādi attānam.

⁴ B. °siko.

⁵ B. om.

⁶ B. °ti.

⁷ B. tath' osattam.

⁸ B. cārena.

⁹ B. okka°.

* B. adds : kiṃ kammam akāsi pubbe.

9. Mālāvīpākam anubhontiyo samiddhā tā¹ yasassiniyo tañ ca disvāna accheram abbhutam lomahamsanam.
10. Namokaronti sappaññā vandanti tam mahāmuniṃ so 'ham dāni ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ thūpapūjam karissāmi appamatto punappunan 'ti.

Dhātuvivaṇṇapetavatthu.

Cūlavaggo tatiyo.

IV. 1.

1. Vesāli nāma nagar 'atthi Vajjīnam tattha ahu Licchavi Ambasakkharo disvāna petam nagarassa bāhiram tath' eva pucchittha tam kāraṇatthiko.
2. Seyyo nisajjā nay imassa atthi abhikkamo natthi paṭikkamo vā asitapītam khāyitavatthabhogā paricārikā sā pi tam assa natthi.
3. Ye ñātakā diṭṭhasutā suhajjā anukampakā yassa ahesuṃ pubbe daṭṭhum pi dāni na te labhanti virājitatto² hi janena tena.
4. *Na duggatassa³ bhavanti mittā jahanti mittā vikalam veditvā atthañ ca disvā parivārayanti⁴ bahū ca⁵ mittā uggatassa⁶ honti.
5. Nihīnattho sabbabhogehi⁷ samakkhito⁸ samparibhinnagatto ussāvavindu va⁹ palimpamāno ajja suve jīvitassa 'parodho.¹⁰

¹ B. ca.

² B. virātṭhi°.

³ B. okkantatassa.

⁴ B. paricā°.

⁵ B. omits.

⁶ B. uggatatthassa te.

⁷ D. °gohi.—B. °ge kicco.

⁸ B. samma°.

⁹ C. adds: ca.

¹⁰ B. °ss' upa°.

* C¹. D¹. omits.

6. Etādisaṃ uttamakicchapattaṃ
uttāsitaṃ picumandassa ¹ sūle
atha tvaṃ kena vaṇṇena vadesi
yakkha jīva bho ² jīvitam eva seyyo 'ti.
7. Sālohito eso ahosi mayhaṃ
ahaṃ sarāmi purimāya jātiyā
disvā ³ me kāruṇṇaṃ ahosi
rāja mā pāpadhammo nirayaṃ patāyaṃ.
8. Ito cuto Licchavi eso poso
sattussadaṃ nirayaṃ ghorarūpaṃ
uppajjati dukkaṭakamma-kārī
mahābhitāpaṃ kaṭukaṃ bhayānakam.
9. Anekabhāgena guṇena seyyo
ayam eva sūlo nirayena tena
mā ekantadukkhaṃ kaṭukaṃ bhayānakam
ekantatippaṃ nirayaṃ patāyaṃ.
10. Idañ ca sutvā vacanaṃ mam' eso
dukkhūpanīto vijaheyya paṇaṃ
tasmā ahaṃ santike na bhāṇāmi
mā me okato jīvitass' upardho 'ti.
11. Aññāto eso purisassa attho
aññā ⁴ pi icchāmasa pucchitaṃ tuvaṃ
okāsakaṃ mama no ⁵ sace karosi
pucchāmi 'haṃ ⁶ na ca no kujjhitabbaṃ.
12. Addhā patiññā me tadā ahu
acikkhanā appasannassa hcti
akāmāsaddheyyavaco ti ⁷ katvā
pucchassu ⁸ maṃ kāmam yathā visayaṃ 'ti.
13. Yaṃ kiñcāhaṃ cakkhunā passissāmi
sabbam pi tāhaṃ abhisaḍḍaheyyam
disvā pi taṃ no pi ce saddaheyya
kareyyāsi me yakkha tiyassa kamman 'ti.

¹ B. pucimanthassa. ² B. jīvato. ³ B. adds: ca.

⁴ B. oṇaṃ. ⁵ D. to. ⁶ B. oḥāma ahaṃ.

⁷ B.—C¹. D¹. ovahe 'ti. ⁸ B.—C¹. D¹. ossa.

14. Saccappatiññā¹ tava me sā hotu
 sutvāna dhammaṃ labhassu² pasādam
 aññatthiko³ no ca paduttḥacitto
 yan te sutam asutam vā pi dhammam.
15. Sabbam akkhissam yathā pajānam
 setena assena alamkatena
 upayāsi sūlavutakassa⁴ santike
 yānam idam abbhutam dassaneyyam
 kiss' etam kammassa ayam vipāko.
16. Vesāliyā tassa⁵ nagarassa majjhe
 cikkhallapabbe⁶ narakam⁷ ahosi
 gosīsam ekāham pasannacitto
 setum gahetvāna narakasmim⁸ nikkhipi.
17. Etasmim pādāni patitḥapetvā
 mayaṅ ca añño⁹ ca atikkameyya¹⁰
 yānam idam abbhutam dassaneyyam
 tass' eva kammassa ayam vipāko.
18. Vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsati
 gandho ca te sabbadisā pavāyati
 yakkhiddhipatto si mahānubhāvo
 naggo c' asi¹¹ kissa ayam vipāko.
19. Akkodhano niccapasannacitto
 saṅhāhi vācāhi janam upesi
 tass' eva kammassa ayam vipāko
 dibbo me vaṇṇo satatam pabhāsati.
20. Yasaṅ ca kittiṅ ca dhamme tḥitānam
 disvāna mantemi pasannacitto
 tass' eva kammassa ayam vipāko
 dibbo me gandho satatam pavāyati.

¹ B. saccampa°. ² B.—C¹. D¹. ossa. ³ B., C¹. D¹. ottiko.
⁴ B. vutassa. ⁵ B. omits. ⁶ B. magge.
⁷ B.—C¹. D¹. nagaram. ⁸ B. nagarasmim. ⁹ B. añño.
¹⁰ C¹. D. okkhamayha.—C. okkamamha.—B. okkamimha.
¹¹ B. cāsi.

21. Sahāyānaṃ titthasmim nahāyatānaṃ ¹
 thale ² gahetvā nidahissa dussam
 kiñcatthiko ³ no ca paduṭṭhacitto
 ten' amhi naggo kasirāpavutti.⁴
22. Yo kiḷamāno ca karoti pāpaṃ
 tass' idisaṃ kammavipākam āhu
 akīlamāno pana yo karoti
 kiṃ tassa kammassa vipākam āhu.
23. Ye duṭṭhasaṃkappamaṇā manussā
 kāyena vācāya ca saṃkiliṭṭhā
 kāyassa bhedaṃ abhisamparāyaṃ
 asaṃsayaṃ te nirayaṃ upenti.
24. Apare pana sugatim āsamāna ⁵
 dāne ratā saṃgahītattabhāvā
 kāyassa bhedaṃ abhisamparāyaṃ
 asaṃsayaṃ te sugatim upentīti.
25. Taṃ kin ti jāneyyaṃ ahaṃ avecca
 kalyāṇapāpassa ayaṃ vipāko
 kiṃ vāhaṃ disvā abhisaddaheyyaṃ
 ko vā pi maṃ saddahāpeyya etan 'ti.
26. Disvā ca sutvā abhisaddahassu
 kalyāṇapāpassa ayaṃ vipāko
 kalyāṇapāpe ubhaye asante
 siyā nu sattā sugatā duggatā vā.
27. No c' ettha kammāni kareyya maccā
 kalyāṇapāpāni manussaloke
 nāhesuṃ sattā sugatā duggatā vā
 hīnā paṇitā ca manussaloke.
28. Yasmā ca kammāni karonti maccā
 kalyāṇapāpāni manussaloke
 tasmā sattā sugatā duggatā vā
 hīnā paṇitā ca manussaloke.

¹ B. nhāyantānaṃ.² B. C.—C¹. D. D¹. tale.³ B. dhiṭṭa^o.⁴ B. ca tutti.⁵ B. āsisamānā.

29. Dvay' ajja¹ kammānaṃ vipākam āhu
sukhassa dukkhassa ca vedaniyaṃ
tā'va devatā parivārayanti
paccanti² bālā dvayatam apassino 'ti.
30. Na m' atthi kammāni sayam katāni
datvā pi me³ natthi so ādiseyya
acchādanaṃ sayanam atha 'nnapānaṃ
ten' amhi naggo kasirapavuttiti.
31. Siyā nu kho⁴ kāraṇam kiñci yakkha
acchādanaṃ yena tuvaṃ⁵ labhetha
ācikkha me tvam (yatva) yad' atthi hetu
saddhāyitam⁶ hetuvaco suṇo⁷ 'ti.
32. *Kappitako nāma idh' atthi bhikkhu
jhāyī susīlo arahā vimutto
guttindriyo samvutapātīmokkho
sītibhūto uttamaditṭhipatto.
33. *Sakhilo vadaññu suvaco sumukho
svāgamo suppaṭimuttako cāpi
puññassa khettaṃ araṇavihārī
devamanussānaṃ ca dakkhiṇeyyo.
34. Santo vidhūmo anīgho nirāso
mutto visallo amamo avaṅko
nirupadhi sabbapapañcakhīno
tisso vijjā anuppatto jutimā.
35. Appaññato disvā pi na⁸ sujāno
muni naṃ⁹ Vajjisū voharanti
jānanti taṃ yakkhabhūtaṃ anejaṃ
kalyāṇadhammaṃ vicaranti¹⁰ loke.

¹ B. dvayañ ca.² D. paccanti.—D^r. C. C^r., B.³ B.—C^r. D^r. om.⁴ B. adds : te. ⁵ D. tvam.⁶ B. °dam.⁷ B. suṇoma.—D^r. °ṇohi.⁸ B. na ca.⁹ B. munīti naṃ Vajjisū. ¹⁰ B. °ntam.* C^r. D^r. omits.

36. Tassa tuvaṃ ekaṃ yugaṃ duve vā
 mam uddisitvāna sace dadetha
 patiggahītāni ca tāni passa ¹
 mamañ ca passetha saṃnaddhadussan 'ti.
37. Kasmim padese samaṇaṃ vasantaṃ
 gantvāna passemu mayam idāni
 sa m' ² ajja kaṅkhaṃ vicikicchitañ ca
 diṭṭhivisūkāni ko vinodaye ³ ce 'ti.
38. Eso nisinno Kapinaccanāyaṃ ⁴
 parivārīto devatāhi bahūhi
 dhammakathaṃ ⁵ bhāsati saccanāmo
 sakasmim accherake ⁶ appamatto 'ti. ⁷
39. Tathāhaṃ ⁷ kassāmi gantvā idāni
 acchādayissam samaṇaṃ yugena
 patiggahītāni ca tāni passa ⁸
 tuvañ ca passemu saṃnaddhadussan 'ti.
40. Mā akkhaṇe pabbajitaṃ upāgami
 sādhu vo Licchavi n' esa dhammo
 tato ca kāle upasaṃkamtivā
 tatth' eva passāmi ⁹ rahonisinnan 'ti.
41. Tathā hi vatvā agamāsi tattha
 parivārīto dāsagaṇena Licchavi
 so taṃ nagaram upasaṃkamtivā
 vās' upagañchittha sake nivesane.
42. Tato ca kāle gihikcāni ¹⁰ katvā
 nahātvā pivitvā ca ¹¹ khaṇaṃ labhitvā
 viceyya pelato ca yugāni atṭha
 gāhāpayi dāsagaṇena Licchavi.

¹ B. assu.² B. so p' ajja.³ B. °deyeyya me.⁴ B. kasiṇajhānāyaṃ.⁵ B. dhammikathaṃ.⁶ D^r. °ko.—B. averake.⁷ B. yassāhaṃ.—C^r. tassāhaṃ.⁸ B. cassam.⁹ B. passāhi.¹⁰ B., C. D. C^r. D^r. tihī°.¹¹ C^r. omits.

43. So taṃ padesaṃ upasaṃkamitvā
taṃ addasa samaṇaṃ santacittaṃ
paṭikkantaṃ gocarato ¹ nivattaṃ
sītibhūtaṃ rukkhamaññe nisinnaṃ.
44. Taṃ enaṃ avoca upasaṃkamitvā
Appābādhaṃ phāsuvihāraṇ ca pucchi
Vesāliyaṃ Licchavi ahaṃ bhaddaṃ ² te
jānanti maṃ Licchavi-Ambasakkharaṃ.³
45. Imāni me attha yugāni subhāni
paṭiggaṇha bhante padāmi ⁴ tuyhaṃ
ten' eva atthena idhāgato 'smi
yathā ahaṃ attamaṇo bhavēyyaṃ.
46. Dūrato 'va samaṇabrāhmaṇā ⁵
nivesanaṃ te parivajjayanti
pattāni bhijjanti tava nivesane
saṃghāṭiyo pāpi ⁶ vidālayanti.⁷
47. Athā pure ⁸ pādakudārikāhi ⁹
avaṃsirā samaṇā pāṭiyanti
etādisaṃ pabbajitaṃ ¹⁰ vihesaṃ
tayaṃ kataṃ ¹¹ samaṇā pāpuṇanti.¹²
48. Tiṇena tesāṃ ¹³ pi na tvamaṃ adāsi
mūlhassa maggaṃ pi na pāvadaṃ
andhassa daṇḍaṃ sayamaṃ ādiyāsi
etādiso kadariyo asaṃvuto.
49. Atha tvamaṃ kena vaṇṇena kim eva disvā
amhehi saha saṃvibhāgaṃ karosi
paccemi ¹⁴ bhante yaṃ tvamaṃ vadesi
vimosayi ¹⁵ samaṇabrāhmaṇe 'tha.¹⁶

¹ B., D. C., C¹.D¹. to°.² D. bhadaṇ.³ C. amu°.—D. amusakkara. ⁴ B. dadāmi. ⁵ B. adda : ca.⁶ B. cāpi.⁷ B. viphalīyanti.—C¹.D¹. vināsa°.⁸ B. athāpare.⁹ B. °dhārikāhi.¹⁰ B. °ta.¹¹ C. C¹. D. D¹. tapā°.—B. tathā°. ¹² B. C.—C¹. D. °nāti.¹³ B. telamaṃ.¹⁴ B.—C¹. D¹. saccemi.¹⁵ B. vihe°.¹⁶ B. ca.

50. Khiddatthiko¹ no ca padutthacitto
 etaṃ pi me dukkaṭam eva bhante
 khiddāya kho pasavitu² pāpam
 vedeti³ dukkham asamatthabhogī.⁴
51. Daharo yuvā nagganīyassa⁵ bhāgī
 kiṃ⁶ su tato dukkhatar 'assa⁷ hoti.
52. Taṃ disvā samvegamalamattham⁸ bhante
 tappaccayā cāham⁹ dadāmi dānam
 paṭigāṇha bhante vatthayugāni aṭṭha
 yakkhass' im' āgacchantu dakkhiṇāyo.
53. Adāhi¹⁰ dānam bahudhā pasattham¹¹
 dadato ca te akkhayadhammam atthu
 paṭiggāṇhāmi te vatthayugāni aṭṭha
 yakkhass' im' āgacchantu dakkhiṇāyo.
54. Tato hi so ācamayitvā Licchavi
 therassa datvāna yugāni aṭṭha
 paṭiggahītāni pattāni¹² vāsu¹³
 yakkhañ ca passetha samnaddhadussam.
55. Tam addasa candanasāralittam
 ājaññam āruyha¹⁴ ulāravāṇṇam
 alaṃkatam sādhunivatthadussam¹⁵
 parivāritam yakkhamahiddhipattam.
56. So taṃ disvā attamano udaggo
 pahatthacitto 'va subhaggarūpo
 kammañ ca disvāna mahāvīpākam
 samditthikam cakkhunā sacchikatvā.
57. Tam enam avoca upasaṃkamtivā
 dassāmi dānam samaṇabrāhmaṇānam
 na cāpi me kiñci adeyyam atthi
 tuvañ ca me yakkha bahūpakāro.

¹ B. khi°.—C¹. D¹. kicca°. ² B. °tvā. ³ B. tuvam.

⁴ B. appamattabhogī. ⁵ C. °ggā. ⁶ C¹. D¹. ki.

⁷ B. C¹. D¹. °khatu°. ⁸ B. malla°.—C. malattham.

⁹ B. vāpi.

¹⁰ B. addhā.

¹¹ B. bahudhā passa°.—C¹. D¹. bahupā pa°. ¹² B. ca tāni.

¹³ B. vāssum.

¹⁴ B. ārūlhā.—C¹. °yham.

¹⁵ B.—C. D. C¹. D¹. °vatta°.

58. Tuvañ ca me Licchavi ekadesaṃ
 adāsi dānāni ¹ amogham ² etaṃ
 sv āhaṃ karissāmi tayā 'va sakkhiṃ
 amānuso mānusakena saddhiṃ.
59. Gati ca bandhu ca ³ parāyanañ ca
 mitto ⁴ vā māsi atha devatāsi
 yathā maḥaṃ ⁵ pañjaliko bhavitvā
 icchāmi taṃ yakkha punāpi daṭṭhū.
60. Sace tuvaṃ ⁶ assaddho bhavissasi
 kadariyarūpo vippaṭipannacitto ⁷
 ten' eva maṃ Licchavi ⁸ dassanāya
 disvā ca ⁹ taṃ nāpi ¹⁰ ca ālapissam.
61. Sace tuvaṃ ¹¹ bhavissasi dhammagāraṃ
 dāne rato ¹² saṃgahītattabhāvo ¹³
 opānabhūto samaṇabrāhmaṇānaṃ
 evaṃ mamaṃ Licchavi ¹⁴ dassanāya.
62. Disvā ca taṃ ālapissam bhaddante
 imaṃ ca sūlato lahu ¹⁵ pamuñca
 yato nidānaṃ akarimha sakkhiṃ
 maññaṃ ¹⁶ sūlāvutakassa kāraṇā ¹⁷
 te aññaṃaññaṃ akarimha sakkhiṃ.
63. *Ayañ ca sūlāvuto lahuṃ pamutto
 sakkacca dhammāni samācaranto
 muñceyya so nirayā'va ¹⁸ tamhā
 kammaṃ siyā aññaṃtra savedaniyaṃ ¹⁹

¹ B. °naṃ aheyam. ² C¹. D. amosaṃ.

³ B. D¹. omits.—C. va.

⁴ B. mamāsi.—C. C¹. cā mālisi.—D. mamālisi.

⁵ B. yācāmi taṃ. ⁶ B. tvam.

⁷ B. vippaṭipannarupo.—C¹. D¹. vippasannacitto.

⁸ B. lacchasi. ⁹ B.—C. D. pa. ¹⁰ B. no pi.

¹¹ D. tvam.—B. pana tvam. ¹² B. nirato.

¹³ B. D¹.—C. D. sannahita°.—C¹. sannihī°.

¹⁴ B. lacchasi. ¹⁵ B. lahuṃ.

¹⁶ B. maññaṃ.—C. D. D. °ññaṃ. ¹⁷ C. °nato.

¹⁸ B. °yamhā. ¹⁹ B. ve°.—D. sace ve°.

* C¹. D¹. omits 63—79.

64. Kappitakañ ca upasaṃkamtivā
tena saha saṃvibhajitvā kāle
sayam mukhena upanisajja puccha
so te ¹ akkhissati etam attham.
65. Tam eva bhikkhum upasaṃkamtivā pucchassu
puññatthiko ² n'eva paduṭṭhacitto
so tesu tam asutañ vāpi ³ dhammam
sabbam pi akkhissati yathāpajānam
suto ca dhāmmam sugatim akkhissa.
66. So tattha rahassam ⁴ samullapitvā
sakkhim akaritvāna ⁵ amānuseṇa pakkāmi
so Licchavīnam sakāsam
atha bravī parisam saṃnisinṇam.
67. Suṇantu bhonto mama ekavākyam
varam varissam labhissāmi attham
sūlavuto puriso luddakammo.
paṇitadaṇḍo anusattarūpo.⁶
68. Ettāvataṃ viṣatirattimattā
yato āvuto n' eva jīvati na mato
tāham mocayissāmi dāni
yathā matim anujānātu saṃgho.
69. Etañ ca aññañ ca lahum pamuñca
ko tam ⁷ vadetha ⁸ tathā ⁹ karontam
yathā pajānāsi tathā karohi
yathā matim anujānāti saṃgho.
70. So tam padesam upasaṃkamtivā
sūlavutam mocayi khippam eva
mā bhāyi sammā ¹⁰ tam avoca
tikicchakānañ ca upaṭṭhapesi.

¹ B. tena. ² B.—C. muñña°.—D. muñcatthiko.

³ B. cāpi. ⁴ B. ara°. ⁵ B. °khikari°.

⁶ B. anumatta°. ⁷ B.—C. D. ta.

⁸ B. °dethā 'ti.—C¹. D¹. °mo. ⁹ D. kathā.

¹⁰ B. adds: 'ti ca.

71. Kappitakañ ca upasaṃkamitvā
tena saha ¹ samvibhajitvāna ² kāle
sayam mukhena n'eva upanisajja Licchavi
kath ³ 'eva pucchi ⁴ tam kālam kāraṇatthiko.
- 72 = 67. c, d. 68. a, b.
73. So mocito ca gantvā mayā idāni
etassa yakkhassa vaco hi ⁵ bhante
siyā nu kho kāraṇam kiñcid eva
yena so nirayaṃ no vajeyya.
74. Ācikkha bhante yadi atthi hetu
saddhāyitaṃ hetu vo ⁶ suṇoma
na tesam kammānaṃ vināsam atthi
avedayitvā idha vyantibhāvo.
75. Sa ce so kammāni ⁷ samācareyya
sakkacca rattim divaṃ appamatto
muñceyya so nirayā va ⁸ tamhā
kammaṃ siyā aññatra vedaniyaṃ.
76. Aññāto eso purisassa attho
mamaṃ pīdāni anukampa ⁹ bhante.
anusāsa maṃ ovada bhūripañña
yathā ahaṃ n'eva ¹⁰ nirayaṃ vajeyyaṃ.
77. Ajj' eva buddhaṃ saraṇaṃ upehi ¹¹
dhammañ ca saṃghañ ca pasannacitto.
tath' eva sikkhāpadāni pañca
akhaṇḍaphullāni somādiyassu. ¹²
78. Pānātipātā viramassu khippaṃ
loke adinnaṃ parivajjayassu ¹³
amajjapo mā ca musā abhāsi ¹⁴
sakena dāreṇa ca hohi ¹⁵ tuṭṭho.

¹ B. sahasam.² D. otvā.³ B. tatth'.⁴ B. ottha naṃ.—C. ta kālam.—D. otta kālam.⁵ B. 'ti. ⁶ B. hetu vaco.—C. ce. ⁷ B. dha°. ⁸ B. ca.⁹ B. omma.¹⁰ B. no.¹¹ D. omi.¹² C. D. odiyāmi.¹³ C. D. oyāmi.¹⁴ B. oṇi.—C. onāmi.¹⁵ C. homi.

79. Imañ ca atthaṅgavaram upetaṃ
samādiyāhi ¹ kusalam sukhindriyam.
80. Cīvaram piṇḍapātañ ca paccayam sayanāsanam
annapānam khādanīyam vattham senāsanāni ca.
81. Dadāhi ujubhūtesu vippasannena cetasā
bhikkhū ca silasampanne vītarāge bahussute
tappesi ² annapānena sadā puññaṃ pavaddhati.
82. Evañ ca kammāni samācaranto
sakkacca rattin divam appamatto
muñca ³ tvaṃ nirayā ⁴ va tamhā
kammaṃ siyā aññatra vedanīyam.
83. Ajj' eva buddham saraṇam upemi
dhammañ ca saṃghañ ca pasannacitto
tath' eva sikkhāpadāni pañca
akhaṇḍaphullāni samādiyāmi.
84. Pañātipātā viramāmi khippam
loke adinnaṃ parivajjayāmi
amajjapo no ca musā bhaṇāmi
sakena dārena ca homi tuṭṭho.
85. Imañ ca ⁵ atthaṅgavaram upetaṃ ⁶
samādiyāmi kusalam sukhindriyam.
cīvaram piṇḍapātañ ca paccayam sayanāsanam
annapānam khādanīyam vattham senāsanāni ca.
86. Bhikkhū ca silasampanne vītarāge bahussute
dadāmi na vikkappāmi buddhānam sāsane rato.
87. Etādiso Licchavi Ambasakkharo
Vesāliyam aññataro upāsako
saddho mudu kārakaro bhikkhu
saṃghañ ca sakkacca tadā upatṭhahi.
88. Sūlavuto ca ārogo hutvā serisukham ⁷ pabbajjam upā-
gami
āgamma Kappitakuttamaṃ ubho pi sāmāññaphalāni
ajjhagam.

¹ C. D. °yāmi.² B. °hi.³ B. muñceyya.⁴ B. °yamhā.⁵ B. ariyam.⁶ B. °rūpetam.⁷ B. °khi.

89. Etādisā sappurisānam sevanā
mahāphalā hoti satam vijānatam
sūlāvuto aggaphalam phussasi ¹
phalam kanittham pana Ambasakkharo 'ti.

Ambasakkharapetavatthu.

IV. 2.

Serissakapetavatthu.*

IV. 3.

1. Rājā Piṅgalako nāma Suratthānam adhipati
ahu Moriyānam upatthānam gantvā Surattham punar
āgamā.
2. Uṇhe majjhantike kāle rājā paṅkam ² upāgami
addasa maggaṃ ramaṇiyam petānam vaṇṇanāpatham.³
3. Sārathim āmantayi ⁴ rājā ayam maggo ramaṇiyo
khemo sovathhiko ⁵ sivo iminā 'va ⁶ sārathi yāhi.⁷
4. Suratthānam ⁸ santike ito tena pāyāsi ⁹ Sorattho
senāya caturāṅginiyā.
5. Ubbigarūpo ¹⁰ puriso Surattham etad abruvi ¹¹
kumaggaṃ paṭipannamhā bhimsanam lomahaṃsanam.
6. Purato padissati maggo pacchato ca na ¹² dissati
kumaggaṃ paṭipannamhā Yamapurisānam santike.

¹ D. oti. ² B. vaṅkam.—D. C. caṅkam.

³ B. tam. vaṇṇapatham. ⁴ B. oṭasi.

⁵ B. sotthiko. ⁶ B. omits. ⁷ B. āyāma.

⁸ C. suṭṭho na.—D. puṭṭho na. ⁹ B. vā yāsi.

¹⁰ B. ubbiṅgarūpo. ¹¹ C. eta bruvi. ¹² C. pana.

* B. C¹. D¹. omits.—C. D. tam yasmā Serissakavimāna-
vatthunā nibbisesam tasmā tattha atthuppattiyā gāthāsu
ca yaṃ vattabbaṃ tam paramatthavibhāvanīyam vimāna-
vatthuvaṇṇanāyam vuttam eva. tasmā vuttanayen' eva vedi-
tabban 'ti.—See Vimāna-vatthu, 84.

7. Amānuso vāyati gandho ghoso sūyati dāruṇo samviggo rājā Suratt̥ho sārathim etad abruvi.
8. Kumaggaṃ paṭipannamhā bhimsanam lomahamsanam purato va dissati maggo pacchato ca na dissati.
9. Kumaggaṃ paṭipannamhā Yamapurisānam santike amānuso vāyati gandho ghoso sūyati dāruṇo.
10. Hatthikkhandhañ¹ ca āruyha olokento catuddisā addasa nigrodham ramaṇiyam pādapaṃ chāyāsampannam.
11. Nilabbhavaṇṇasadisaṃ² meghavaṇṇasirannibham sārathim āmantayi rājā kim eso³ dissati brahā nilabbhavaṇṇasadiso meghavaṇṇasirannibho.
12. So nigrodho so mahārāja pādapo chāyāsampanno nilabbhavaṇṇasadiso meghavaṇṇasirannibho.
13. Tena pāyāsi Suratt̥ho⁴ yena so dissati brahā nilabbhavaṇṇasadiso meghavaṇṇasirannibho.
14. Hatthikkhandhato oruyha rājā rukkham upāgami nisīdi rukkhamūlasmim sāmacco saparijano.
15. Pūram pāṇiyakarakam⁵ pūve citte ca addasa puriso devavaṇṇīti⁶ sabbābharanabhūsito upasamkamitvā rājānam Suratt̥ham⁷ etad abruvi.
16. Svāgatan te mahārāja atho te adurāgataṃ pivatu devo⁸ pāṇiyam pūve khāda arimḍama.
17. Pivitvā rājā pāṇiyam sāmacco saparijano pūve khādītvā pivitvā ca Suratt̥ho etad abruvi.
18. Devatā nu 'si gandhabbo ādu Sakko purimḍado ajānanto taṃ pucchāma kathaṃ jānemu taṃ mayam.
19. Namhi devo na gandhabbo nāpi⁹ Sakko purimḍado peto aham mahārāja Suratt̥tha idham āgato.

¹ B. °khandhanto samāruyha.

² B. 11a, addasa rukkham nighodham.—C. adds: meghavannasadisam.

³ B. eko.

⁴ B. soratt̥ho. ⁵ C. pāṇiyam karakam. B. °karaṇam.

⁶ B. °vaṇṇo 'ti.

⁷ B. so°.

⁸ B. deva.

⁹ C. na ci.

20. Kim silo kim samācāro Surattḥasmim pure tuvaṃ
kena te brahmacariyena ānubhāvo ayam tava.
21. Taṃ suṇohi mahārāja arimḍama ratṭhavadḍhanam
amaccā pārisajja ca brāhmaṇo ca purohito.
22. Surattḥasmā ¹ ahaṃ deva ² puriso pāpacetaso
micchādītṭhi ca dussilo kadariyo paribhāsako.
23. Dadantānam karontānam vārayissaṃ bahujanam
aññesam dadamānānam antarāyamkaro ³ ahaṃ.
24. Vipāko natthi dānassa saṃyamassa kuto phalaṃ
natthi ācariyo nāma adantaṃ ko damessati.⁴
25. Samatulyāni bhūtāni kule jetṭhāpacāyiko ⁵
natthi balaṃ viriyam vā kuto utṭhānaporisam.
26. Natthi dānaphalaṃ nāma na visodheti verinaṃ
laddheyyam labhate macco nīyati pariṇāmajam.
27. Natthi mātā pitā bhātā loko natthi ito param
natthi dinnam natthi hutam sunihitam pi na vijjati.
28. Yo pi na haneyya ⁶ purisam parassa ⁷ chindite siram
na koci kiñci hanati sattannaṃ vivaram antare.
29. Acchejjabhejjo ⁸ jīvo atṭhamso gūlaparimaṇḍalo
yojanāni satā ⁹ pañca ko jīvam ¹⁰ chetum arahati.
30. Yathā suttagūḷe khitte nibbēhentaṃ ¹¹ palāyati
evam eva pi so jīvo nibbēhento palāyati.
31. Yathā gāmato nikkhamma aññam gāmaṃ pavisati
evam evam pi ¹² so jīvo aññam kāyam pavisati.
32. Yathā gehato nikkhamma aññam geham pavisati
evam evam pi so jīvo aññam bondim ¹³ pavisati.¹⁴
33. Cūlāsīti mahākappino ¹⁵ satasahassāni
ye ca bālā ye ¹⁶ ca paṇḍitā samsāram khepayitvāna
dukkhassantaṃ karissare mitāni sukhadukkhāni
doṇehi piṭakehi ca jino sabbam pajānāti
samūlhā itarā pajā evamdītṭhi pure āsim.

¹ B. °smim. ² B. adds deva. ³ B °yam karom' ahaṃ.
⁴ B. damissati. ⁵ C. °yino.—D. °yike. ⁶ C. D. C¹. hānoti.
⁷ B. purisassa. ⁸ B. adds : si jīvo. ⁹ B. °janānam.
¹⁰ C¹. D¹. koṭīnam. ¹¹ B. nibbedhentaṃ. ¹² B. eva ca.
¹³ B. phondhim.—C. vondi. ¹⁴ B. nivisati.
¹⁵ C. kappāno.—B. matākappi navasata°. ¹⁶ B. omits.

34. Samūlho mohapāruto ¹ micchādiṭṭhi ca dussilo
kadariyo paribhāsako oram me chahi māsehi
kālakiriya ² bhavissati.
35. Ekantaṃ kaṭukaṃ ghoram nirayam papatiss' āham
catukkaṇṇam catudvāram vibhattam bhāgaso mitam.
36. Ayopākārapariyantam ayasā patikujjitam
tassa ayomayā bhūmi jalitā tejasā yutā.
37. Samantā yojanasatam pharitvā tiṭṭhati sabbadā
vassasatasahassāni ghoso sūyati tāvade
lakkho eso mahārāja satabhāgā ³ vassakoṭiyo
koṭisatasahassāni niraye paccare janā
micchādiṭṭhi dussilā ye ca ariyūpavādino
tatthāham dīgham addhānam dukkham vedissam
vedanam.
38. Phalam pāpassa kammassa tasmā socām' aham bhusam
tam suṇohi mahārāja arimḍama ratthavaddhanam
dhitā mayham mahārāja Uttarā bhaddam atthu te.⁴
39. Karoti bhaddakam ⁵ kammam silesūposathe ratā
Saññatā ⁶ samvibhāgī ca vadaññā ⁷ vigatamaccharā.
40. Akhaṇḍakārī sikkhāyam suṇhā parakulesu ca
upāsikā Sakyamunino sambuddhassa sirimato.
41. Bhikkhu ca silasampanno gāmam piṇḍāya pāvisi
ukkhittacakkhu satimā guttadvāro susamvuto
sapidānam caramāno agamā tam nivesanam.
42. Tam addasa mahārāja Uttarā bhaddam atthu te ⁴
pūram pāniyassa karakam pūve citte ca sā adā.
43. Pitā me kālakato bhante tassa tam ⁸ okappatu.
samanantarānudīṭṭho ⁹ vipāko upapajjatha.
44. Bhuñjāmi kāmakāmi rājā Vessavaṇo yathā
tam suṇohi mahārāja arimḍama ratthavaddhanam.
45. Sadevakassa lokassa buddho aggo pavuccati
tam buddham saraṇam gaccha saputtadāre ¹⁰ arim-
dama.

¹ B. sampulo mohapāruto.² B. kālañkariyā.³ B., C. D., C¹. D¹. °gam. ⁴ B., C. D. C¹. D¹. baddham attha ke.⁵ B. bhaddam. ⁶ B., C. C¹. D. D. puññatā. ⁷ B. °ñū.⁸ B. tass' etam upakappatu. ⁹ B. °re oṭṭhe. ¹⁰ B. °ro.

46. Atthaṅgikena maggena phusanti amatam padam
tam dhammam saraṇam gaccha saputtadāre¹ arimḍama.
47. Cattāro maggapatiṇṇā² cattāro ca phale tḥitā
esa saṃgho ujubhūto paññāsilasamāhito.
48. Tam saṃgham saraṇam gaccha saputtadāre¹ arimḍama
pānātipātā viramassu khippam
loke adinṇam parivajjayassu
amajjapā³ mā⁴ ca musā abhaṇi
sakena dārena ca hohi tuṭṭho.
49. Atthakāmo 'si me yakkha hitakāmo si devate
karomi tuyham vacanam tvam asi ācariyo mama.
50. Upemi saraṇam buddham dhammañ cāpi anuttaram
saṃghañ ca naradevassa gacchāmi saraṇam aham.
51. Pānātipātā viramāmi khippam
loke adinṇam parivajjayāmi
amajjapo no ca musā bhaṇāmi
sakena dārena homi tuṭṭho.
52. Odhunāmi⁵ mahāvāte nadiyā vā siṅghaṃgāmiyā⁶
vamāmi⁷ pāpakam ditṭhim buddhānam sāsane rato.
53. Idam vatvāna Surattḥo viramitvā pāpadassanam
namo bhagavato katvā pāmokkho ratham āruyhīti.⁸

Nandikāpetavatthu.

IV. 4.

Revatipetavatthu.*

IV. 5.

1. †Idam mama ucchuvanam mahantam
nibbattati puññaphalam anappakam
tam dāni me⁹ paribhogam na¹⁰ upeti
ācikkha bhante kissa ayam vipāko.

¹ B. °ro. ² B. ca pati°. ³ B. °po. ⁴ B. no.
⁵ B. ophu°.—C¹. D¹. otu°. ⁶ C. °ga°. ⁷ C. vacāmi.
⁸ B. °hati. ⁹ B. adds : na. ¹⁰ B. omits.

* B., C. D., C¹. D¹. omits. See Vimāna-vatthu. 52.
† 1-3. C¹. D¹. omits.

2. Vihaññāmi khajjāmi ca vāyamāmi ca
parisakkāmi paribhuñjitum kiñci
sv' āham¹ chinnātumo² kapaṇo sālāpāmi³
kissa kammassa ayam vipāko.
3. Vighāto cāham paripatāmi⁴ chamāyam
parivattāmi vāricaro 'va ghamme
rudato⁵ ca me assukā niggalanti⁶
ācikkha bhante kissa ayam vipāko.
4. Chāto kilanto ca pipāsito ca
saṃtāsito sātasukham na vinde
pucchāmi tam etam attham bhadante⁷
kathan nu ucchuparibhogam labheyyam.
5. Pure tuvam kammam akasi⁸ attanā
manussabhūto purimāya jātiyā
ahañ ca tam etam attham vadāmi
sutvāna tvam etam attham vijānam.
6. Uechū tuvam khādamāno payāto
puriso⁹ te piṭṭhito¹⁰ anugañchi
so ca tam paccāsanto kathesi
tassa tuvam na kiñci ālapittha.
7. So ca tam abhiñham¹¹ āyāci
dehi¹² uechun 'ti ca tam avoca
tassa tuvam piṭṭhito uechum adāsi
tass' etam kammassa ayam vipāko.
8. Iñgha tuvam¹³ piṭṭhito gaṇha uechum
gahetvā khādassu yāvad attham
ten' eva tvam attamano bhavissasi
hattho udaggo ca pamodito ca.

¹ B. disvāham. ² B. chinditukāmo. C. D. chindituhe.

³ C. D., B. lāla°.

⁴ D. °tāyam.

⁵ B. dūrato.

⁶ B. °kāni ga°.

⁷ B. bhaddante.

⁸ B. °sim atta°.

⁹ B. adds : ca.

¹⁰ B. pacchato.

¹¹ B. abhanantam. C. D. D^r. āyapi. ¹² B. deh' ayya.

¹³ B. tvam gantvāna piṭṭhito gaṇheyyāsi.

9. Gantvāna so piṭṭhito aggahesi
gahetvāna taṃ khādi yāvad atthaṃ
ten' eva so attamano ahoṣīti.¹

Ucchupetavatthu.

IV. 6.

1. Sāvattḥī nāma nagaraṃ Himavantassa passato
tattha su ² dve kumārā ca rājaputtā 'ti me sutam.
2. Pamattā rājanīyesu kāmassādābhinandino ³
paccuppanne sukhe giddhā na te passimsu nāgataṃ.
3. Te cutā ca manussattā paralokaṃ ito gatā
te 'dha* ghoṣenti na dissanto pubbe dukkaṭam attano.
4. Bahūsu vata santesu deyyadhamme upaṭṭhite
nāsakkhimiḥ ca attānaṃ ⁴ parittasotthiṃ kātuṃ sukhā-
vahaṃ.
5. Kiṃ tato pāpakam ⁵ assa santo rājakulā cutā
upapannā petavisayaṃ ⁶ khuppipāsā samappitā.
6. Sāmino idha hutvāna honti assāmino tahiṃ
caranti ⁷ khuppipāsāya manussā onnatonā.⁸
7. Evam ādinavaṃ ñatvā issaramānasambhavaṃ
pahāya issaramadaṃ bhava saggagato naro
kāyassa bhedaṃ sappañño ⁹ saggam so upapajjatīti.

Kumārapetavatthu.

IV. 7.

1. Pubbe katānaṃ kammānaṃ vipāko mathaye ¹⁰ manam
rūpe sadde rase gandhe poṭṭhabbe ca mānorame.
2. Naccam gītaṃ ratim khiddam anubhutvā anappakam
uyyāne caritvāna ¹¹ pavisanto Giribbajam.

¹ B. adds : haṭṭho, etc. See 8 d. ² B. tatthāsum.

³ B., C¹. D¹. °dane.

⁴ B. adds : sotthim.

⁵ B. °pakammassa.

⁶ B. pitti°.

⁷ B. ma°.

⁸ B. unna°.

⁹ C¹. °nno. D. °tto.

¹⁰ B. thapaye.

¹¹ B. paricāritvā.

* B. ca.

3. Isim¹ Sunettam addakkhi attadantam samāhitam
appiccam hirisaṃpannam uñche pattāgate² ratam.
4. Hatthikkhandhato oruyha laddhā bhante 'ti ca bruvi
tassa pattam gahetvāna uccam paggayha khattiyo.
5. Thandile³ pattam bhinditvā hasamāno apakkami
rañño Kitavassāham⁴ putto kim mam bhikkhu karissasi.
6. Tassa kammassa pharusassa vipāko kaṭuko ahu
yam rājaputto vedesi nirayamhi samappito.
7. Chaḷ eva caturāsītivassāni nahutāni ca
bhusam dukkham nigacchittho⁵ niraye katakibbiso.
8. Uttāno pi ca paccittha nikujjo⁶ vāmadakkhiṇo
uddham pādo ṭhito c'eva ciram bālo apaccitha.⁷
9. Bahūni vassasahassāni pūgāni nahutāni ca
bhusam dukkham nigacchittho niraye katakibbiso.
10. Etādisam kho kaṭukam appadutthapadosinam
paccanti pāpakammantā isim āsajja subbatam.
11. So tattha bahuvassāni vedayitvā bahudukkham
khuppiāsahato⁸ nāma peto āsi tato cuto.
12. Evaṃ⁹ ādīnavam disvā¹⁰ issaramadasambhavam
pahāya¹¹ issaramadam nivātam anuvattaye.
13. Diṭṭhe va dhamme pāsaṃso yesu¹² buddhesu sagāravo
kāyassa bheda sappañño saggam so upapajjatiti.

Rājaputtapetavatthu.

IV. 8.

1. Gūthakūpato uggantvā ko nu dīno si tiṭṭhasi.¹³
nisaṃsayam¹⁴ pāpakammanto kin nu saddayase¹⁵
tuvan'ti.
2. Aham bhante peto 'mhi duggato Yamalokiko
pāpakammaṃ karitvāna petalokam ito gato 'ti.

¹ B. munim. ² B. ucche pattagate. ³ B. gaṇḍile.

⁴ B. kiṭa°. ⁵ B. ottha. ⁶ B.—C¹. D¹. oñjo.

⁷ B. ottha. ⁸ B. oahato. ⁹ B. etam. ¹⁰ B. ñatvā.

¹¹ B., C. C¹.—D. D¹ mapa°. ¹² B. yo.

¹³ B. patitthasi. ¹⁴ B.—C. C¹. D. D¹. sam°. ¹⁵ B. saddāyāse.—C. C¹. D. D¹. oḥase.

3. Kin nu kāyena vācāya manasā dukkaṭaṃ kataṃ
kissa kammavipākena idaṃ dukkhaṃ nigacchasiṭi.
4. Ahu āvāsiko mayhaṃ issukī kulamacchari
ajjhāsito¹ mayhaṃ ghare kadariyo paribhāsako.
5. Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā bhikkhavo paribhāsissaṃ
tassa kammavipākena petalokaṃ ito gato 'ti.
6. Amitto mittavaṇṇena yo te āsi kulupako
kāyassa bhedaṃ duppañño kin nu pecca gatiṃ gato 'ti.
7. Tass' evāhaṃ pāpakaṃmassa sīse titṭhāmi matthake
so ca paravisayaṃ patto mam eva parivārako.
8. Yaṃ bhaddante 'hanant' aññe² etaṃ me hoti bhojanaṃ
ahañ ca kho yaṃ 'hanāmi etaṃ so upajivatīti.

Gūthakhādakapetavatthu.

IV. 9 *

Gūthakhādakapetavatthu.

IV. 10.

1. Naggā dubbaṇṇarūpā 'tha kisā dhamanisaṃṭhitā
upphāsulikā kisakā ke nu tumhe 'tha³ mārisā 'ti.
2. Mayaṃ bhaddante pet' amhā duggatā Yamalokikā
pāpakammaṃ karitvāna petalokaṃ ito gatā 'ti.
3. Kin nu kāyena=II. 1. 3.
4. Anavajjesu⁴ titthesu vicinimha 'dḍhamāsakaṃ
santesu deyyadhammesu dipaṃ nākaṃham attano.
5. Nadiṃ upema tasitā rittakā parivattati
chāyaṃ upema uñhesu ātapo parivattati.

¹ B. ajjhesito:

³ B. oṭtha.

² B.—C¹. D¹. oñño.

⁴ B. oṭṭesu.

* C¹. D¹. omits—C. D. tassa vatthu anantaravatthusa-
disaṃ. tattha upāsakena vihāro kārito 'ti upāsakassa vasena
āgatam idha pana upāsikāyā 'ti ayam eva viseso. sesaṃ
vatthusmiṃ gāthāsu ca apubbaṃ natthi.

6. Aggivaṇṇo 'va no ¹ vāto ḍahanto ² upavāyati
etañ ca bhante arahāma aññañ ca pāpakam tato.
7. Api yojanāni gacchāma chātā ³ āhāragiddhino
aladdhā yeva nivattāma aho no appapuññatā.
8. Chātā pamucchitā bhante bhūmiyaṃ paṭisumbhitā
uttānā patikirāma avakujjā patāmase.⁴
9. Te ca tatth' eva patitā bhūmiyaṃ paṭisumbhitā
uram sīsañ ca ghaṭṭema aho no appapuññatā.
10. Etañ ca bhante arahāma aññañ ca pāpakam tato
santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākamham attano.
11. Te hi nuna ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
vadaññū sīlasampannā kāhāma kusalam bahun 'ti.

Gaṇapetavatthu.

IV. 11.

1. *Ditthā tayā nirayā tiracchānayoṇi
petā asurā atha vāpi manussā devā
sayam addasa kammavipākam attano
nessāmi taṃ Pāṭaliputtam akkhaṭam
tattha gantvā kusalam karohi kamman 'ti.
2. Atthakamo si me yakkha hitakāmo si devate
karomi tuyhaṃ vacanaṃ tvam asi ācariyo me.
3. Ditthā mayā=1. a. b. c.
kāhāmi puññāni anappakānīti.

Pāṭaliputtapetavatthu.

IV. 12.

1. Ayañ ca te pokkharāṇi surammā
samā suppatitthā ca mahodakā ca
supupphitā bhamaragaṇānukiṇṇā
kathaṃ tayā laddhā ayaṃ manuññā.

¹ C. vane.

² D. adds : ḍahanto.

³ B. sātā.

⁴ B., C¹. D¹. °maye.

* C¹. D¹. omits.

2. Idañ ca te ambavanam surammam
sabbotukam dhārayati phalāni
supupphitam bhamaragañānukiñnam
katham tayā laddham idam vimānan 'ti.
3. Ambapakkodakam ¹ yāgum sītacchāyā manoramā
dhītāya dinnadānena tena me idha labbhatiti.
4. *Saṃdiṭṭhakam ² eva passatha dānassa
damassa samyamassa vipākam
dāsī aham ca ayyakulesu hutvā
suñisā homi agārassa issarā 'ti.
5. Asātam sātārūpena piyarūpena appiyam
dukkham sukhasa rūpena pamattam ativattatīti.

Ambapetavatthu.

IV. 13.

1. Yam dadāti na tam hoti deth' eva dānam datvāna
ubhayam ³ tarati ⁴ ubhayam ⁴ tena dānena gacchati
jāgaratha mā pamajjathā 'ti.

Akkharukkhapetavatthu.

IV. 14.

1. Mayam bhoge saṃharimha samena visamena ca
te aññe paribhuñjanti mayam dukkhassa bhāgīnīti.

Bhogasaṃharapetavatthu.

IV. 15.

1. Saṭṭhi vassasahassāni paripuñṇāni sabbaso
niraye paccamānānam kadā anto bhavissati.
2. Natthi anto kuto anto na anto patidissati
tathā hi pakatam pāpam mama ⁵ tuyhañ ⁶ ca mārīsa.

¹ B. °paggu°. ² B. adds kammam. ³ B. dhāratī dānam.

⁴ C¹. D¹. omits. ⁵ B. omits. ⁶ B. adds : mayhañca.

* C¹. D¹. omits.

3. Dujjīvitam jīvamha ye sante na dadamhase
santesu deyyadhammesu dīpaṃ nākamha attano.
4. So hi nuna ito gantvā yoniṃ laddhāna mānusiṃ
vadaññū silasaṃpanno kāhāmi kusalam bahun 'ti.

Setṭhiputtapetavatthu.

IV. 16.

1. Kin nu ummatarūpo ca ¹ migo bhanto va dhāvasi
nisamsayam pāpakammam kin nu saddayase ² tuvan 'ti.
2. Aham bhante ³ peto 'mhi duggato Yamalokiko
pāpakammam karitvāna petalokam ito gato.
3. Satṭhikūṭasahassāni paripuṇṇāni sabbaso
sīse mayham nipatanti te bhindanti ca matthakan 'ti
4. Kin nu kāyena=II. 1. 3.
5. Satṭhikūṭasahassāni-pe-sīse tuyham, etc.
See 3.
6. Atha 'ddusāsīṃ sambuddham Sunettam bhāvitindriyam
nisinnam rukkhamūlasmiṃ jhāyantam akutobhayam.
7. Sālittakappahārena vo ⁴ bhindissan tassa matthakam
tassa kammavipākena idam dukkham nigacchati.
8. — 3.
9. Dhammena te kāpurisa satthi^o—pe—matthakan 'ti.
See 3.

Satṭhikūṭasahassapetavatthu.

Mahāvaggo catuttho.

Petavatthu samattam.

¹ B. va.

² B. saddhā^o.

³ B. bhaddante.

⁴ B. no.

II.

EXTRACTS FROM THE COMMENTARY.

I. 1.

Bhagavā Rājagahe viharanto Veluvane Kalandakanivāpe aññataram setthiputtapetaṃ ārabha kathesi.

Rājagahe kira aññataro aḍḍho mahaddhano mahābhogo pahūtavittūpakaraṇo anekakoṭidhanasamnicayo setthi ahosi.

Tassa mahādhanasampannatāya mahādhanasetthi tv eva samaññā ahosi.

Atha 'ssa eko 'va putto ahosi piyo manāpo tasmim¹ viññūtam patte mātāpitaro evaṃ cintesum amhākaṃ puttassa divase divase sahaṣṣaṃ sahaṣṣaṃ paribbayaṃ karontassa vassasatenāpi ayaṃ dhanasamnicayo parikkhayaṃ na gamissatīti imassa sippuggahaṇaparissamena akilanta-kāyacitto yathā sukhaṃ bhoge paribhuñjatū 'ti sippaṃ na sikkhāpesum vayappattassa pana kularūpayobbanavilāsa-sampannaṃ kāmābhimukhaṃ dhammasaññāvimukhaṃ kaññaṃ ānesum. so tāya saddhim abhiramanto dhamme cittamattaṃ pi anuppādetvā samaṇabrāhmaṇagurujaṇesu anādaro hutvā dhuttajanaparivuto rañjamāno pañcakāma-guṇe rato gidḍho mohena andho hutvā kālaṃ vītināmetvā mātāpitūsu kālakatesu nāṭakayinādinaṃ² yathicchitaṃ dento dhaṇaṃ vināsetvā na cirass' eva pārijuññappatto hutvā iṇaṃ gahetvā jivitaṃ kappento puna iṇaṃ pi alabhitvā iṇāyikehi codiyamāno tesam attano khettavatthu-gharādīni datvā kapālahattho bhikkhaṃ caritvā paribhuñjanto tasmim yeva nagare anāthasālāyaṃ vasati. atha naṃ ekadivasaṃ³ corā samāgatā evaṃ āhaṃsu.

Amho purisa kiṃ tuyhaṃ iminā dujjivitena taruṇo tvam asi thāmajavabalasampanno kasmā hatthapādavikalo viya

¹ D. tasmā.

² D. naṭa°.

³ D. omits.

acchasi. ehi amhehi saha corikāya paresam santakam gahetvā sukkena jīvitam kappehīti. so nāham corikam kātum jānāmīti āha. corā mayam tam sikkhāpema kevalam tvam amhākam vacanam karohīti āhamsu. so sādhu 'ti sampatichitvā tehi saddhim agamāsi. atha te corā tassa hatthe mahantam muggaram datvā samdhim chinditvā gharam pavisantā tam ¹ samdhimukhe thapetvā sa ce idha añño koci āgacchati tam iminā muggarena paharitvā ekappahāren' eva mārehīti vadimsu. so andhabālo hitāhitam ajānanto paresam āgamanam eva olokento tattha atthāsi.

Corā pana gharam pavisitvā gayhūpagam gahetvā gharamanussehi nātamattā 'va ito c' ito ca palāyimsu. gharamanussā utthahitvā sigham sigham ² dhāvanta ito c' ito ca olokento tam purisam samdhidvāre thitam disvā ha re dutthacorā 'ti gahetvā hatthapāde muggarādihi uppothetvā rañño dassesum ayam deva coro samdhimukhe ³ gahito 'ti.

Rājā imassa sīsam chindāpehīti nagaraguttikam ānāpesi.

Sādhu devā 'ti nagaraguttiko tam gāhāpetvā pacchābāhum gāḥabandhanam bandhāpetvā rattavaṇṇaviralamālāya ⁴ bandhakaṇṭham itthakacunnamakkhitam sīsam vajjhapaḥaṭṭabheridesitamaggam rathikāya rathikam siṅghātakena siṅghātakam kasāhi tālayanto āghātanābhimukham neti.

Ayam imasmim nagare vilumpamānakacoro gahito 'ti kolāhalam ahosi. tena ca samayena tasmim nagare Sulasā ⁵ nāma nagarasobhinī pāsāde thitā vātapānanta-rena ⁶ olokonti tam tathānīyamānam disvā pubbe tena kataparicayā ayam puriso imasmim yeva nagare mahatim sampattim anubhavitvā idāni evarūpaṃ anattham anavyasanam patto 'ti.

¹ D. nam.

² D. ogha.

³ D. okho.

⁴ C. ovaṇṇaviyamā°.—D. oviramā°.

⁵ D. obhā.

⁶ C. ore.

Tassa kāruṇṇatam uppadetvā cattāro modake pānīyaṅ ca pesesi.

Nagaraguttikassa ca ārocesi tāva ayyo āgametu yāvāyam puriso ime modake khādītva pānīyam pivissatīti ath' etasmim¹ antare āyasmā Mahāmoggallāno dibbena cakkhunā olokento tassa vyasanappattim disvā karuṇāya saṃcoditamānaso ayam puriso akatapuṅṅho katapāpo tenāyam niraye nibbattissati. mayi pana gate modake pānīyaṅ ca datvā bhummadevesu uppajjissati. yan nunāham imassa avasayo bhavēyyan 'ti cintetvā pānīye modakesu ca upanīyamānesu tassa purisassa purato pāturahosi. so theram disvā pasannamānaso kim me idān' eva imehi ānīyamānassa² modakehi khāditehi. idam pana paralokam gacchantassa pātheyyam bhavissatīti cintetvā modakehi pānīyaṅ ca therassa dāpesi. thero tassa pasādasamvadḍhanattham tassa passantass' eva tathārūpe thāne nisiditvā modake paribhuñjitvā pānīyam pivitvā utthāyāsanaṅ pakkāmi. so pana puriso coraghātakehi āghātanam netvā sīsacchedam patto. anuttare puṅṅakkhette therena katena puṅṅena ulārena devaloke nibbattanāraho pi yasmā Sulasam āgamma mayā ayam deyyadhammo laddho 'ti Sulasāya gatena sineheṅa maraṅakāle cittam upakkilittam ahosi. tasmā hīnakāyam uppajjanto paṅṅattagahanasambhūte sandacchāye mahati nigrodharukkhe rukhadavatā hutvā nibbatti.

So kira sace paṭhamavaye kulavamsaṭhapane ussukkam akarissa tasmim nagare setthīnam aggo abhavissa majjhimavaye majjhimo pacchimavaye pacchimo. sace pana paṭhamavaye pabbajito abhavissa arahā abhavissa majjhimavaye sakadāgāmī anāgāmī vā abhavissa pacchimavaye sotāpanno abhavissa pāpamittasamsaggena pana itthidhutto surādhutto duccharitanirato anādarīyako hutvā anukkamena sabbasampattiyo parihāyitvā mahāvyaśanam patto 'ti vadanti.

Atha so aparena samayena Sulasam uyyānagatam disvā samjātakāmarāgo andhakāram māpetvā tam tattha attano

¹ C. atha tasmim.

² C. omits.

bhavanam netvā sattāham tāya saddhim samvāsam kappesi attānañ cassā ārocesi.

Tassā mātā tam apassantī rodamānā ito c' ito ca paribhamati tam disvā mahājano ayyo Mahāmogallāno¹ mahiddhiko mahānubhāvo tassā gatiñ jāneyya tam upasamkamitvā puccheyyāsiti āha. sā sādhu ayyo 'ti theram upasamkamitvā tam attham pucchi. thero ito sattame divase Veļuvanamahāvihāre bhagavati dhammam desente parisapariyante passissasīti āha. atha Sulasā tam devaputtam aroci² mayham tava bhavane vasantiyā ajja sattamo divaso mama mātā mam apassantī paridevasokasamāpannā bhavissati sādhu mam deva tatth' eva nehīti. so tam netvā Veļuvane bhagavati dhammam desente parisapariyante thapetvā adissamānarūpo atthāsi. tato mahājano Sulasam disvā evam āha amma Sulase tvam ettakam divasam kuhim gatā tava mātā tam apassantī paridevasokasamāpannā ummādappattā viya jātā 'ti. sā tam pavattim mahājanassa ācikkhi. mahājanena pi katham so puriso tathā pāpapasuto akatakusalo devūpapattim paṭilabhatīti vutte Sulasā mayā dāpīte modake pāniyañ ca ayyassa Mahāmogallānattherassa datvā tena puñña devūpapattim paṭilabhatīti āha. tam sutvā mahājano acchariyabbhutacittajāto ahoṣi. arahanto nāma anuttaram puñña-kkhetam lokassa. yesu appako pi kato kāro sattānam devūpapattim āvahaṭīti ulāram pītisomanassam pativedesi. bhikkhū tam attham bhagavato ārocesum tato bhagavā imissāya atthupattiyā imā gāthā abhāsi.

1. a. Tattha KHETTŪPAMĀ 'ti khittam vuttam bījan nāyati mahapphalam bhāvakarāṇena rakkhatīti khettam. sālibījādīnam virūhanatthānam tam upamā ete santi khettūpamā kedārasadisā 'ti attho. ARAHANTO 'ti khīṇāsavā. te hi uddissanena sammānetvā anubhūyamānadukkhato te mocetvā pete hi uddissa dīyamānam dānam tesam pūjā nāma hoti. tenāha.

Amhākañ ca katā pūjā petānam pūjā ca katā ulārā 'ti ca.

2. c. PETA 'ti ca saddena piyo ca hoti manāpo abhigama-

² C. ayya.

² C. aroca.—D. arocasi.

nīyo ca hoti vissāsanīyo bhāvanīyo ca hoti garukātabbo pasamso ca hoti kittanīyo viññānan 'ti evam ādike ditṭha-dhammike dānānisamse samgaṇhāti.

3. c. SAGGAÑ CA KAMATI ṬHĀNAM KAMMAṀ KATVĀNA BHAD-
DAKAN 'ti bhaddakam kalyānam kusalam kammaṀ katvā
dibbehi āyu-ādihi dasahi ṭhānehi sutṭhu-aggattā saggan 'ti
laddhanāmaṀ katapuññānibbattanatṭhānam devalokam ka-
mati uppajjanavasena uppajjati. ettha ca kusalam katvā 'ti
vatvā puna kammaṀ katvāna bhaddakan' ti vacanam
deyyadhammaṀ pariccāgo viya pattidānavasena dāna-
dhammapariccāgo pi dānamayakusalakammaṀ evā 'ti
dassanatthan 'ti datṭhabbam.

Keci pan' ettha PETĀ 'ti arahanto adhippetā 'ti vadanti
tan tesam matimattam. PETĀ 'ti khīṇāsavanam āgatat-
ṭhānass' eva abhāvato bijādibhāvassa padāyakassa viya
tesam ayujjamānattā petayonikānam yajamānattā ca.

I. 3.

1. a. VAṆṆADHĀTUN 'ti chavivaṇṇam.

b. VEHĀYASAN TIṬṬHASI ANTALIKKHE 'ti vehāyasasaññite
antalikke tiṭṭhasi. keci pana vehāyasan tiṭṭhasi antalikkhe
'ti pātham vatvā vehāyasam obhāsento antalikke tiṭṭhasīti
vacanasesena atṭham vadanti. PŪTIGANDHAN 'ti kuṇapa-
gandham duggandhan 'ti attho.

2. a. ATIDUKKHAVĀCO 'ti vā pāṭho ativiyapharusavacano
musāvādapesuññādivaciduccaritanirato.

b. TAPASSĪRŪPO 'ti samaṇo paṭirūpako. MUKHASĀ 'ti mukhena.

c. LADDHĀ 'ti paṭiladdhā. cakāro sampiṇḍanatto ME 'ti
mayā TAPASĀ 'ti brahmacariyenā 'ti PESUNIYENĀ 'ti pisunāvā-
cāya PŪTĪTI pūtigandham.

3. a. TAYIDAN 'ti tam idaṃ mama rūpam.

b. ANUKAMPAKĀ YE KUSALĀ VADEYYUN 'ti ye anukampa-
nasilā kāruṇikā parahitapaṭipattiyam kusalā nipunā buddhā-
dayo yam vadeyyum tad eva vadāmiti adhippāyo.

I. 5.

1. a. Tattha tirokuddesu 'ti kuddānam parabhā-

gesu tiṭṭhantīti nisajjādipatikkhepato ṭhānakappana-
vacanam etaṃ gahapākarakuddānaṃ parato bahi evaṃ
tiṭṭhantīti attho.

b. Saṃdhisīṅghātake su cā 'ti saṃdhisu ca
siṅghātake su ca. saṃdhiyo 'ti catukonaṛacchā gharasaṃdhi-
bhittisaṃdhi-ālokaṃdhiyo pi vuccanti. siṅghātake 'ti
konaṛacchā. dvārabāhāsu tiṭṭhantīti nagara-
dvāra gharadvārānaṃ bāhā nissāya tiṭṭhanti.

I. 10.

10. c. Doṇinimmiṅjanan 'ti visandamānatelaṃ miṅja-
kam.

I. 11.

3. a. Yo so purato gacchatī ti pi pāṭho.

b. Catukkamenā 'ti catuppadena.

4. b. Suvaggitenā 'ti sundaragamanena vā turamaṅga-
mena.

5. b. Migamaṅgalocanā 'ti migī viya mandakkhipātā.

d. Bhāgaḍḍhabhāgenā 'ti bhāgassa aḍḍhabhāgena attanā
laddhakotṭhāsato aḍḍhabhāgadānena hetubhūtena sukhī ti
sukhinī liṅgavipallāsena h' etaṃ vuttam.

6. e. Paricārinīti (sic) dibbesu kāmaguṇesu attano
indriyāni ito c' ito ca yathā sukhaṃ cārenti. pariJanehi vā
attano puññānubhāvanissandena pāricariyaṃ kārenti.

f. Mayaṃ sussāma naso (sic) 'va sandhinto¹ (sic) 'ti mayaṃ
pana dinno (sic) ātape pakkhitto naḷo viya sussāma khup-
pipāsāhi aññamaññaṃ daṇḍābhigāṭṭhena ca sukkhavisukkhā
bhavāmā 'ti.

7. a. Kis sayānan 'ti kīdisaṃ sayanaṃ. Kis sayānā 'ti
ke ci paṭṭhanti kīdisī sayanā kīdisa sayane sayatha 'ti attho.

b. Kathaṃ hi yāpethā 'ti pi pāṭho.

d. Sukhaṃ virāgāyā 'ti sukhaHetuno puññassa akaraṇena
sukhaṃ virajjhivā virādhettvā. Sukhassa virāgenā 'ti keci
paṭṭhanti.

¹ D. 'van dhitto (ditto ?)

8. *c.* Tattha NA DĀTĀ (D. dhā°) HOMĀ 'ti dātā suhitā (D. su hi gātītā) na homa.

d. Dhatādimhamhase (*sic*) (C. dhādimhase 'ti) 'ti na ruccāma na rucim uppādema na taṃ mayam attano ruciyā pivissāmā 'ti attho.

10. *b.* CIRAM GHĀYARE DAYHAMĀNĀ 'ti khudādihetukena dukkhagginā akataṃ vata amhehi kusalam katam pāpan 'ti ādinā pavattamānena vippaṭisāragginā dayhamānā ghāyanti anutthunantīti attho.

11. *a.* ITTARAN 'ti nacirakālaṭṭhāyi aniccam vipariṇāma-dhammam. ITTARAM IDHA JĪVITAM 'ti idhā manussaloke sattānam jīvitam pi ittaram parittam appakam tenāha bhagavā yo ciram jīvati so vassasatam appam vā bhiyyo vā 'ti.

12. *c.* TE DĀNE sabbakālam NAPPAMAJJANTI SUTVĀ ARĀHATAM VACO 'ti arahatam buddhādīnam ariyānam vacanam sutvā 'ti attho.

I. 12.

1. *b.* Samsāre paribbhāmanto satto porāṇassa kammaṃsa parikkhīṇattā jajjaribhūtam san tanum attano sarīram hitvā gacchati yathā kammaṃsa gacchati. punabbhavavasena uppajjatīti attho.

2. *d.* TATO (*sic*) SO TASSA YĀ GATĪTI yadi pi matamata-sattā² na uppajjanti matassa pana katokāsassa kammaṃsa vasena sā gati pāṭikaṅkhā taṃ pūti-anantaram eva gato na so na purimañātīnam ruditam paridevitam vā paccāsimsati nāpi yebhuyyena purimañātīnam ruditena kāci atthasiddhīti adhippāyo.

3. Tattha ANABBHITO 'ti anabbhito ehi mayham puttabhāvam upagacchā 'ti evam apakkosīti.

II. 1.

1. *b.* Tattha DHAMANISAṀṬHITĀ 'ti nimmamsalohitattāya sirājālāvijātatattā UPPHĀSULIKE 'TI uggataphāsulike. KISIKE ti kisā sarīre pubbe pi kiseti vatvā puna kisikā 'ti vacanam

¹ D.—C. dhātā.

² D. matā°.

aṭṭhicammanahārumattasarīratāya ativiyakisabhāvadassanattam vuttam.

7. c. Tattha BHIKKHŪNAN 'ti bhikkhuno. vacanavipallāsena h' etam vuttam. ĀLOPAṀ BHIKKHUNO DATVĀ 'ti keci paṭhanti. ālopan 'ti kevalam ekālopanamattam bhojanan 'ti attho. PĀṆIMATTAN CA COLAKAN 'ti ekahatthappamānam colakhaṇḍan 'ti attho.

8. a. THĀLAKASSA CA PĀNĪYAN 'ti eka thālakapūraṇamattam udakam. . . .

13. a. Tattha UPAKAṆḌAKIN 'ti upakaṇḍakajātam.¹ . . .

b. APPAṬICCHAVIN 'ti chinnabhinnasarīracchaviṃ. . . .

c. DUGGATAN 'ti duggatigatam.

16. c. So kira Nandarājā amhākam satthu mahāsāvako Mahākassapatthero ahosi. tassa aggamaheṣi Bhaddakāpilā 'ti nāma. ayam paṇa Nandarājā dasavassasahassāni sayam dibbavathhāni paridahanto sabbam eva attano vijitam Uttarakurusadisam karonto āgatānam manussānam dibbānam dibbadussāni adāsi tay idam dibbavatthasamiddham samdhāya ayam peti āha. YĀVATĀ NANDARĀJASSA VIJITASMIM PAṬICCHĀDĀ 'ti tattha vijitasmim 'ti ratṭhe PAṬICCHĀDĀ 'ti ca vatthāni tāni hi paṭicchādenti etehīti paṭicchādā 'ti vuccanti.

20. b. APPAṬIGANDHIYĀ 'ti paṭikkulagandharahitā surabhi-gandhā. VĀRIKIṆJAKKHAPŪRITĀ 'ti kamalakuvalayādīnam kesarasamchannena vārinā paripunnā.

II. 2.

3. a. KHELAN 'ti niṭṭhubhanam. SINGHĀNIKAN 'ti matthaluṅgato vissanditvā nāsikāya nikkhamamalam. SILESUMAN 'ti semham. VASAṆ CA DAYHAMĀNĀNAN 'ti cittakāya dayhamānānam kalebarānam vasātelaṅ ca.

5. d. NĪLAMAṆCAPARĀYANĀ 'ti susāne chadditamālā² mañcasayanā. atha vā NĪLĀ 'ti chārikaṅgārabahulā susānabhūmi adhippetā tay' eva mañcam viya adhisayanā 'ti attho.

II. 3.

5. d. KENĀSI PAṀSUKUṬṬHITĀ 'ti kena kammunā saṅkārapaṅsūhi uguṅṭhitā sabbaso okiṅṅasarīrā ahū 'ti attho.

¹ C. upakaddha°.

² C. °malā°.

6. *a.* SĪSAM NAHĀTĀ 'ti sarīraṃ nahātā ADHIMATTAN 'ti adhikatarāṃ. SAMALAKKATARĀ 'ti sammā atisayena alamkatā 'ti. ADHIMATTĀ 'ti vā pāṭho. ativiyamattā mānamadamattā mānanissitā 'ti attho. TAYĀ 'ti bhotiyā.

7. *b.* SĀMIKENA SADDHIM ĀMANTAYĪTI sāmikena saddhim allāpasallāpavasena kathesi.

9. *d.* KHAJJASI KACCHUYĀ¹ 'ti kacchurogena khādiyasīti attho.

10. *a.* BHESAJJAHĀRĪTI bhesajjahārīṇiyo osadhihārikāyo. UBHAYO 'ti duve tvañ ca ahañ cā 'ti attho. VANANTAN 'ti vanam.

c. TVAÑ CA BHESAJJAM AHĀRĪ ti² tvam vejjehi vuttam attano upakāravaham bhesajjam āhari.

d. AHAÑ CA KAPIKACCHUNO 'ti aham pana kapikacchuphalāni dupphassaphalāni āharim. kapikaccha (*sic*) 'ti vā sayamguttā vuccati tasmā sayamguttāya pattaphalāni āharantīti attho.

11. *b.* SEYYAM TY ĀHAM SAMOKIRIN 'ti tava seyyam aham kapiphalapattehi samantato avakiri.

13. *a.* SAHĀYĀNAN 'ti mittānaṃ SAMAYO 'ti samāgamo NĀTĪNAN 'ti bandhūnaṃ SAMITIN 'ti saṃnipāto.

c. ĀMANTITĀ 'ti maṅgalakiriyāvasena nimantitā.

d. SASĀMĪ ti sapatikā saha bhattunā 'ti attho. NO CA KHO AHAM KHO (*sic*) 'ti no ca kho aham āmantitā āsin 'ti yojanā.

14. *b.* DUSSAM TY ĀHAN 'ti dussan te aham. APĀNUDIN 'ti corikāya avaharim aggahesim.

16. *b.* PACCAGGHAN 'ti abhinavam mahaggham vā. ATHĀRESIN³ 'ti khipi.

17. *b.* GŪTHAGANDHINĪTI gūthagandhagandhinī karisāvāyini.

18. *d.* YAM GEHE VIJJATE DHANAN 'ti yam gehe dhanam upalabhati⁴ tam tuyham mayham nāti-amhākam UBHINNAM SAMAKAM tulyam eva āsi.

19. *a.* SANTESU 'ti vijjamānesu.

¹ D. khajjuyā.

³ C. āthā.^o

² D. bhesajjahārīti.

⁴ C. upalabheti.

b. DĪPAN 'ti patittham puññakammaṃ samdhāya vadati.

20. *a.* Tattha TAD EVĀ 'ti tadā evaṃ. mayhaṃ manu-
ssattabhāve tthitakāle yeva. tath' evā 'ti vā pāṭho.

b. . . . PĀPAKAMMAN 'ti ādi vuttaṃ pāpakammānīti pāli.

21. *a.* Tattha VĀMATO MAṃ TVAṃ PACCESĪTI vilomato maṃ
tvam avagacchasi tuyhaṃ hitesī na paccanikakārīnī katvā
maṃ gaṇhāsī.

b. MAṃ USŪYASĪTI mayhaṃ issayasi mayhaṃ issaṃ
karosī.

22. *c.* . . . PARIVĀRENTI paribhuñjante. IME 'ti hi liṅga-
vipallāsena vuttaṃ.

23. *a.* IDĀNI BHŪTASSA PITĀ 'ti idāni bhūtassa mayhaṃ
puttassa pitā kuṭumbiko ĀPANĀ āpanato imaṃ gehaṃ ehi
āgamissati.

d. MĀ SU TĀVA ITO AGĀ 'ti ito gehassa pacchā vatthuto
mā tāva āgamāsīti anukampanā āha.

24. *c. d.* Tattha KOPĪNAM ETAM ITTHĪNAN 'ti etaṃ naggā-
dubbañnatādikaṃ paṭicchādetabbatāya itthīnaṃ kopīnaṃ
rundhamānaṃ. MĀ MAṃ BHŪTAPITĀDDASĀ 'ti tasmā bhū-
tassa pitā kuṭumbiko mā maṃ addakkhīti lajjamānā 'va
vadati.

26. *a. b.* Tattha CATTĀRO BHIKKHŪ SAṂGHATO CATTĀRO
PANA PUGGALĀ 'ti bhikkhusaṃghato saṃghavasena cattāro
bhikkhū puggalavasena cattāro bhikkhū 'ti evaṃ aṭṭha
bhikkhū yathā ruciṃ bhojetvā taṃ dakkhiṇaṃ mama ādisi
mayhaṃ pattidānaṃ dehi.

35. *b.* VASAVATTĪNAN 'ti dibbena ādhipateyyena attano
vasaṃ vattentānaṃ.

36. *a.* SAMŪLAN 'ti salobhadosaṃ lobhadosā hi mac-
chariyassa mūlaṃ nāma.

II. 4.

1. *a. b.* Tattha KĀLĪ 'ti kālavanṇā jhāmaṅgārasadisā ahosi.
PHARUSĀ 'ti kharattā. BHĪRUDASSANĀ 'ti bhayānakadassanā
sappaṭibhayākārā. bhīrudassanā 'ti (?) vā pāṭho. bhāriya-
dassanā dubbañnatādinā duddasikā 'ti attho.

c. PIṄGALĀ 'ti piṅgalalocanā. KALĀRĀ 'ti kalāradantā.

II. 6.

1. Tattha KAṆHĀ¹ 'ti Vāsudevagottenālapati. KO ATTHO SUPINENA TE 'ti supinena tuyham kā nāma vuḍḍhi. SAKO BHĀTĀ 'ti sodariyo bhātā. HADAYAÑ CA CAKKHUÑ CA DAKKHIṆAN 'ti hadayena me 'va dakkhiṇacakkhu nāma sadiso 'ti attho. TASSA VĀTĀ BALĪYANTĪTI tassa aparāparam uppajjānā ummādavātā balavanto hontīva byanti (sic) abhibhavanti. JAPPATĪTI sasam me dethā 'ti vippalapati. KESAVĀ 'ti so kira kesānam sobhanānam atthitāya KESAVO 'ti vohariyati tena tam nāmena ālapati.

3. b. DVĀRAKAN 'ti Dvāravatinagaram.

7. a. Tattha NĀTĪTI kanittham ālapati. ayam c' ettha attho mayham piyañāti yaṃ atimadhuraṃ attano jīvitam tam vijahissasi maññe yo appatthetabbam patthesīti.

11. c. PAHŪTADHANADHAÑÑĀSE² ti tinnaṃ catunnaṃ vā samvaccharānam atthāya nidahitvā thapetabbassa niccayapariccayabhūtassa dhanadhaññassa vasena apariyanta-dhanadhaññā.

12. c. ETE ti yathāvuttakhattiyādayo AÑÑĀ 'ti anantarā evavaṇṇabhūtā Ambatthādayo. JĀTIYĀ 'ti attano jātinimittam ajarāmarānā nāhesun 'ti attho.

13. a. MANTAN 'ti vedam. PARIVATTENTĪTI sajjhāyanti vācenti ca. atha vā parivattentīti anuparivattentā homam karontā japanti.

b. CHAḶAṄGAN 'ti sikkhā-kāvya-nirutti-vyākaraṇa-jotisattha-chandādīhīti samkhātehi chahi aṅgehi yuttam. BRAHMACINTITAN 'ti brāhmaṇanam atthāya brāhmaṇacintitam kathitam.

c. VIJJĀYĀ 'ti brāhmaṇasadisavijjāya samannāgatā pi.

20. c. ANVESI anudesi.

II. 7.

4. a. Tattha DASAṆṆĀNAN 'ti Dasanṇaratthassa evam nāmakanam ca rājūnam. ERAKACCHAN 'ti tassa nagarassa nāmam.

¹ C. oṅho.

² D. oñose.

5. *a.* Tattha SAKAṬAVĀHĀNAN 'ti visatikhāriko vāho so sakaṭan 'ti pavuccati. tesam sakaṭavāhānam asīti hiraññassa kahāpaṇassa me ahoṣīti yojanā.

10. *c.* Yo SAṂYAMO SO VINĀSO 'ti lobhādivasena yaṃ saṃyamanam kassaci pi adānam so imesaṃ sattānam vināso nāma petayoniyam nibbatapetānam mahāvyaśanassa hetubhāvato yo VINĀSO SO SAṂYAMO 'ti iminā yathā vuttassa sattassa ekantikābhāvam vadati.

11. *a.* Tattha SAṂYAMISSAN 'ti saṃyam pi dānādipuñña-kiriyato saṃyamanam saṃkopam akāsim.

17. *d.* UPACCHĀPI PHALĀYITAN (*sic*) 'ti uppatitvā akāśena gacchantānam pi mokkho natthi yevā 'ti attho. upeccā 'ti pi pāli. ito vā etto vā palāyante tumhe 'nubandhissatī adhippāyena upecca saṃcicca palāyantānam pi tumhākam tato mokkho natthi.

18. *a.* MATTEYYĀ 'ti mātu upatthānakarā tathā petteyyā 'ti veditabbo.

II. 8.

1. *a.* Tattha PABBAJITO 'ti samaṇo. Rājā kira taṃ naggattā ca muṇḍattā pi naggo samaṇo ayan 'ti saññāya NAGGO KISO PABBAJITO sīti ādim āha.

b. Tassa KISSA HETŪ 'ti kiṃ nimittam.

d. SABBENA VITTAṀ PAṬIPĀDAYE TUVAN 'ti patiyā upakaraṇabhūtam vittaṃ sabbena bhāgena tuyham ajjhāsayānurūpan sabbena vā ussāhena paṭipādeyya tadā kātuṃ mayam app eva sakkuneyyāma tasmā ācikkha me taṃ etaṃ tava āgamanakāraṇam mayham kathehīti attho.

2. *a.* Tattha DŪRAGHUṬṬHAN 'ti dūrato evaṃ tulāsaṃkitanavasena ghoṣitāṃ sabbattha vissutaṃ pakaṭan 'ti attho.

b. ADḍHAKO 'ti adḍho mahāvibhavo. DĪNO 'ti nihīnacitto adānajjhāsayo. tenāham ADĀTĀ GATHITAMANO ĀMISASMIN 'ti kāmāmise laggacitto gedham āpanno.

3. *a.* So SŪCİKĀYA KILAMITO 'ti so aham vijjhanatthena sūcisadisatāya sūcikāya laddhanāmāya jighacchāya kilamito nirantaram vijjhamāno. KILAMATHO 'ti icc evaṃ vā pāṭho.

4. *c.* UPAKKHATAN 'ti sajjitam. PARIVISANTĪTI (*sic*) bhōjayanti.

5. *d.* SADDHĀYITAN 'ti saddhāyitabbam HETUVAHE 'ti hetuyuttam vacanam.

8. *a.* PARIVISAYĀNĀ 'ti bhojetvā.

9. *a.* NIPATITVĀ 'ti nikkhamitvā.

c. ĀROCAYI PAKATIM TATHĀGATASSĀ 'ti idam dānam bhante aññataram petam samdhāya katan 'ti pakatipavuttim bhagavato arocesim.

II. 9.

Tatrāyam samkhepakathā.

Ye te Uttaramadhurādhipatino rañño Mahāsāgarassa puttā Upasāgaram paticca Uttarāpathe Kamsabhoge Asitañjanigāme Mahākamsassa dhītāya Devagabbhāya kucchiyam uppannā Añjanadevī Vāsudevo Baladevo Candadevo Suriyadevo Aggidevo Varunadevo Ajjuno Pajjuno Ghatapanḍito Aṅkuro cā 'ti Vāsudevādayo dasa bhātikā 'ti ekā-dasa bhātikā khattiyā. tesu Vāsudevādayo bhātaro Asitañjanagaram ādim katvā Dvāravatīpariyosānesu sakala-Jambūdesu tesatthiyā nagarasahassesu sabbe rājāno cakkena jīvitakkhayam pāpetvā Dvāravatīyam vasamānā rajjam dasa koṭṭhāse katvā vibhajimsu. bhaginiṃ pana Añjanadeviṃ na sarimsu. puna saritvā ekādasa koṭṭhāse karomā 'tiutte tesam sabbakanittho Aṅkuro nāma mama koṭṭhāsam tassā detha aham vohāram katvā jīvissāmi tumhe attano attano janapadesu suṅkam mayham vissajjethā 'ti āha. te sādhu 'ti sampatichchitvā tassa koṭṭhāsam bhaginiyā datvā nava rājāno Dvāravatīyam vasimsu. Aṅkuro pana vañijjam karonto niccakālam mahādānam deti. tassa pan'eko dāso bhaṇḍāriko atthakāmo ahosi. Aṅkuro pasanmanāso tassa ekam kuladhītarām gahetvā adāsi. so putte gabbhagate yeva kālam akāsi Aṅkuro tasmim jāte tassa pituno dinnam bhattavetanam adāsi. etha tasmim dārake vayappatte dāso na dāso 'ti rājakule vinicchayo uppajji tam sutvā Añjanadevī dhenūpamam katvā mātibhujissāya putto pi bhujisso evā 'ti dasavyato mocesi. dārako pana lujjāya tattha vasitum avisahanto Bheruvanagaram gantvā tattha aññatarassa tantavāyassa dhītarām gahetvā tantavāyasippena jīvitam kappesi.

Tena samayena Bheruvanagare Asayhamahāsetṭhī nāma samaṇabrāhmaṇakapaṇiddhikavanibbakayācakānaṃ mahādānaṃ deti. so tantavāyo setṭhino gharaṃ aṇāntānaṃ pītisomanassajāto hutvā Asayhasetṭhino nivesanaṃ dakkhiṇaṃ bāhuṃ pasāretvā dassesi. ettha gantvā laddhabbaṃ labhantū 'ti. tassa kammaṃ pāliyaṃ yeva āgataṃ.

So aparena samayena kālaṃ katvā Marubhūmiyaṃ aññatarasmiṃ nigrodharukkhe bhummadevatā hutvā nibbatti tassa dakkhiṇahattho kāmadado ahosi. tasmim̃ yeva Bheruve aññataro puriso Asayhasetṭhino dāne vyāvaṭo assaddho appasanno micchādittṭhiko puññakiriyaṃ anādaro kālaṃ katvā tassa devaputtassa vasanaṭṭhānassa avidūre peto hutvā nibbatti. tena ca katakammaṃ pāliyaṃ yeva āgataṃ. Asayhamahāsetṭhī pana kālaṃ katvā Tāvatiṃsabhavane Sakkassa devarañño saavyatam̃ upagato.

Atha aparena samayena Aṅkuro pañcahi sakatasatehi bhaṇḍam̃ ādāya aññataro pi brāhmaṇo pañcahi sakatasatehīti dve janā sakatasahashehi Marukantāramaggaṃ paṭipannā maggamūlā hutvā bahudivase tatth' eva vicarantā parikkhiṇatiṇodakāhārā ahesum̃. Aṅkuro assadūtehi catūsu disāsu pāniyaṃ maggāpesi. atha so kāmadadahattho yakkho tam̃ tesam̃ vyasanappattim̃ disvā Aṅkurena pubbe attano kataṃ upakāraṃ cintetvā handa dāni imassa mayā avassayena bhavitabban 'ti attano vasanaṇaṭṭarukkham̃ dassesi. so kira vaṭarukkho sākhaṇiṭapasampanno ghanapalāso sandacchāyo anekasahasapāroho āyāmena vitthārena ubbedhena ca yojanaparimāṇo ahosi. tam̃ disvā Aṅkuro hatṭhatuṭṭhotassa hetṭhā khandhāvāram bandhāpesi. yakkho attano dakkhiṇahattham̃ pasāretvā paṭhamaṃ tāva pāniyena sabbam̃ janaṃ samtappesi. tato yo yo yaṃ yaṃ icchati tassa tassa tam̃ tam̃ adāsi. evam̃ tasmim̃ mahājane ānāvidhena annapānā dinā yathākāmaṃ samtappite vūpasante maggaparissame so brāhmaṇavaṇiṇo ayoniso ummajanto evam̃ cintesi dhanalābhāya ito Kambojaṃ gantvā mayaṃ kiṃ karissāma imam̃ eva pana yakkham̃ yena kenaci upāyena gahetvā yānaṃ āropetvā ambhākaṃ nagaram̃ eva gamissāma 'ti. evam̃ pana cintetvā tam̃ attham̃ Aṅkurassa kathento. . . . gāthādvayam̃ āha.

1. *b.* DHANAHĀRAKĀ 'ti bhaṇḍavikkayaena laddhadhana-hārino. . . .

d. NĪYĀMASE 'ti nayissāma.

2. *b.* SĀDHUKENĀ 'ti yācanena PASAYHĀ 'ti abhibhavivā balakkārena.

6. *c.* Tattha SAMŪLAṀ PI TAṀ ABBUYHĀ 'ti taṃ tattha saha mūlena samūlaṃ pi abbūheyya uddhareyyā 'ti attho.

8. *d.* ADUBBHAPĀNĪTI ahimsakahattho hatthasamyato DAHATE MITTADUBBHIN 'ti taṃ mittadubbhipuggalaṃ dahati vināseti.

9. *c.* ALLAPĀṆIHATO POSO 'ti allapāṇi nāma upakārakiri-yāya allapāṇinā dhotahatthena pubbakārinā hetthā vuttanayena hato bādhitō tassa vā pubbakārino bādhanena hato allapāṇinā akataññupuggalo.

11. *b.* HAN 'ti asabane nipāto NA SUPPASAYHO 'ti appadhamsiyo.

12. *b.* PAÑCADHĀRO 'ti pañcahi aṅgulīhi parehi kāmīta-vatthūnaṃ dhārā ekassa santīti pañcadhāro MADHUSSAVO 'ti madhurasavissandako.

16. *a.* ĀVESANAN 'ti gharaṃ kammakaraṇasālā vā.

17. *b.* VANIBBAKĀ 'ti vaṇṇidīpakā ye dāyakassa puñña-phalādīnaṃ ca guṇakittanādīmukhena attano atthikabhāvaṃ pavedentā vicaranti.

23. *a.* ASAYHASĀHINO 'ti aññehi maccharīhi lobhābhibhūtehi sahitāṃ asakkuneyya pariccādivibhāgassa sappurisassa madhurassa sahanato Asayhasāhino. AṄĪRASASSĀ 'ti aṅgato nikkhamanajutissa. raso 'ti hi jutiyā adhivacanāṃ.

c. SUTAÑ CA ME VESSAVANASSA SANTIKAN 'ti api ca kho upatthānaṃ gutena Vessavanamahārājassa santike sutam etaṃ mayā.

25. *c.* PAṬṬHĀPAYISSĀMĪ ti pavattessāmi.

27. *a.* Tattha KUṆḌĀ 'ti kuṇṭā patikuṇṭā anujubhūtā.

b. KUṆḌALĪKATAN 'ti mukhavikārena vikucitāṃ saṃkuṇḍitam. PAGGHARANTĪ ti asuciṃ visandanti.

28. *b.* GHARAM ESINO 'ti gharam āvasantassa gahaṭṭhassa.

32. *b.* PARAPATTIYAM parena pāpetabbaṃ sādhetabbaṃ kareyya. . . .

37. *c.* SANTĀNĪTI parissamasampattāni¹ YOGGĀNĪTI

¹ C. parissamappattān'.

rathayugavāhanakā. ITO YOJENTU VĀHANAN 'ti ito yoggā samūhato yathā ruciṃ tam gahevā vāhanam yojentu.

38. c. ITI SU 'ti nipātamattam. . . . KAPPAKĀ 'ti nahā-pikā SŪDĀ 'ti bhattakārā. MĀGADHĀ 'ti gandhino.

42. d. SURIYASS UGGAMANAM PATI ti suriyassa gamana-velāya.

44. a. Tattha NA SABBAVITTĀNĪ ti saviññānakāviññānakap-pabhedāni sabbāni vittūpakaraṇāni dhanānīti attho. PARE 'ti parasmim parassā 'ti attho. NA PPAVECCATI na dadeyya dakkhiṇeyyo laddhā 'ti katvā kiṃ ci asesetvā sabbasāpateyya-pariccāgo na kātabbo 'ti attho.

50. Tam sutvā Aṅkuro Dakkhiṇapatham gantvā Damiḷa-visaye samuddassa avidūratthāne mahatiyo dānasālāyo kārāpetvā mahādānāni pavattento yāvatāyukam thatvā kāyassa bheda param maraṇā Tāvatiṃsabhavane nibbatti. tassa dānavibhūtiṃ saggūpapattiṃ 'ca dassento saṃgītikāra . . . gāthā āhamsu.

51. a. TISAHASSĀNI SŪDĀNAN 'ti ca paṭhanti.

c. PĀVAṬĀ ussukkam āpannā.

52. d. KAṬṬHAM PHĀLENTI MĀNAVĀ 'ti nānappakārānaṃ khajjabhojjanādi-āhāravisesānaṃ pacanāya alamkatapaṭi-yattā taruṇamanussā kaṭṭhāni phāleṇti vidāleṇti.

53. d. VIDHĀ 'ti vidhātābbāni bhojanayogāni kaṭukabhāṇḍāni piṇḍentīti pi savanavasena yojenti.

54. d. DABBIGĀHĀ 'ti kaṭacchugāhikā UPATṬHITĀ 'ti parivesanattānaṃ upagantvā ṭhitā honti.

55. d. VITTIM KATVĀ 'ti gāravabahumānayogena cittena karitvā pūjetvā.

63. a. CODITO BHĀVITATTENA 'ti pāramiparibhāvitāya ariyamaggabhāvanāya bhāvitattena sammāsambuddhena codito.

d. Tattha DAKKHIṆEYYENA SUÑÑATAN 'ti yaṃ dakkhiṇeyyena suññattam rittakam virahitam tadā mahādānaṃ tasmā kiṃ mayham tena dānenā 'ti attano dānapuññaṃ dānaṃ hīlento vadati.

70. a. UJJHAṄGALE 'ti ativyathaddhabhūmibhāge. upare 'ti keci vadanti.

72. c. Tattha SAMMĀDHĀRAM PAVECCANTĪ ti (sic) vutṭhi-

dhāraṃ¹ sammad eva pavattente adḍhamāsaṃ anudasāhaṃ anupañcāhaṃ deve vassante 'ti attho.

73. b. TĀDĪSŪ 'ti itṭhādīsu tādilakkhaṇapattesu.

c. KĀRAN 'ti liṅgavipallāsenā vuttam upakāro 'ti attho.

II. 10.

1—2. Imā dve gāthā saṃgītikārehi idha ādīto ṭhapitā.

1. d. Tattha BHĪRUDASSANĀ 'ti bhayānakadassanā bhīrudassanā (?) 'ti vā pāṭho. bhīhacchabhīrudassanā 'ti attho.

2. b. YĀVA BHUMMĀVALAMBARE 'ti yāva bhūmi 'v olambanti.

3. f. PĀNĪYĀYĀ 'ti pānīyatthāya āhīṇḍantiyā me pānīyaṃ dehi bhante 'ti yojanā.

7. d. PAVECCHATĪti deti. . . . idam pana dutiyapetavatthum dutiyasaṃgītiyaṃ pana saṃgahaṃ ārūhan 'ti datṭhabbam.

II. 11.

4. a. Tattha SATTĀ 'ti vibhattīlopena niddeso nissakke vā etaṃ paccattavacanam. VASSASATĀ 'ti vassasatato sattahi vassasatehi uddham tvam idhāgatā imam vimānaṃ āgatā idhāgatāya tuyham satta vassasatāni hontīti attho.

6. b. THERIN 'ti thāvarin 'ti chinnakhinnan 'ti attho.

II. 12.

2. d. PUNḌARĪKASAMOGATĀ 'ti setapadumehi ca samokiṇṇā.

3. a. SURABHĪ SAṂPAVĀYANTĪti sammad eva sugandham vāyati pokkharanīti adhippāyo.

c. HAṂSAKOṆCĀBHĪRUDĀ 'ti haṃsehi ca koṅcehi ca abhināditā.

4. b. NĀNĀSARAGAṆAYUTĀ 'ti nānā vividhavihaṃgavibhīrudasamūhayuttā². . . .

7. a. KAMBUKĀYŪRADHARĀ 'ti saṅkhavalayakāyūravibhūsitā KAṆCANĀCELAVIBHŪSITĀ 'ti suvaṇṇavatthamaṃsakasamalamakatakesahatthā.

8. a. KADALĪMIGASAMCHANNĀ 'ti kadalimigacammaṃpaccat-

¹ D. vuddhi°.

² D. °bhū°.

tharaṇatthā. SAMJĀ 'ti¹ samṭhitā sayituyuttarūpā. GOṆAKA-SAMṬHITA 'ti dīghalomakena javena samṭhitā 'ti.

10. b. SADDALĒ 'ti taruṇatinasamchaye. SUBHE 'ti suddhe SUBHE 'ti vā tassā ālapanam.

c. Sa KAṆṆAMUNḌO 'ti khaṇḍitakaṇṇo chinnakaṇṇo.

11. a. KHĀYITĀ ĀSĪTI khāditā ahosi.

b. AṬṬHISAMKHALIKĀ KATĀ 'ti aṭṭhisamkhalitamattā katā.

12. a. AṄGAPACCAṄGAN (?) 'ti paripunṇasabbaṅgapaccaṅ-gavati.

15. a. Tattha CHANNAN 'ti etaṃ na yuttam. N'ETAṀ PAṬI-RŪPAN 'ti tass' eva vacanam YAN 'ti kiriyāparāmasanam ATICARĀSĪTI. aticarasi ayam eva pātho. yaṃ maṃ tvam aticarasi tattha yaṃ aticaranam n'etaṃ channam n'etaṃ paṭirūpan 'ti attho.

II. 13.

3. b. SAṀPANNACARAṆO 'ti silasampadāya indriyesu gutta-dvārātā bhōjane mattaññutā jāgariyānuযোগ satta saddham-mā cattāri rūpāvacarajjhānānīti imehi paṇṇarasehi cara-ṇasamkhatehi guṇehi saṃpanno samannāgato caranaṣam-panno 'ti attho.

d. Ye tatthāsum samāgatā 'ti vā pātho.

7. a. Tattha CHALASĪTISAHASSĀNĪTI chasahassādhika-asīti-sahassānīti chasahassādhika-asītisahassasamkhā.

11. a. Tattha ĀTUME 'ti attani ITTHIBHŪTĀYĀ 'ti itthibhā-vam upagatāya DĪGHARATTĀYĀ 'ti dīgharattam. ayam h'ettha adhippāyo itthibhūtāya attani sabbakālam itthi yeva hoti udāhu purisabhāvam pi upagacchatiti. YASSĀ ME ITTHIBHŪ-TĀYĀ 'ti yassā mayham itthibhūtāya evam tāva bahu saṃ-sāre mahesībhāvam mahāmuni tvam bhāsasi kathesīti attho. ā hu me itthibhūtā 'ti pātho. tattha ā 'ti anusara-ṇatthe nipāto. hu me 'ti sayam anussaritam aññātam idaṃ mayā itthibhūtāya itthibhāvam upagatā evam mayham ettakam kālam aparā 'va anuppatti ahosi. kasmā. yassā me itthibhūtāya sabbesam anupubbena mahesittam akārayi tvam mahāmuni saṃsāre bahum tāpesīti yojanā.

12. Tenāha bhagavā. anamataggāyam bhikkhave saṃ-

¹ C. sajjbā 'ti.

sāre pubbā koṭi na paññāyati avijjānīvaraṇānaṃ sattānaṃ tanhāsaṃyojanānaṃ saritabbā na 'ti.

19. a. ABHĀVETVĀ 'ti vadḍhetvā bruhetvā. ābhāvetvā 'ti keci paṭhanti tesam ākāro nipātamattam.

III. 1.

1. c. PUBBAḍḍHAPETO VĀ 'ti kāyassa purimadḍhena apeto viya apetayoniko devaputto viya.

2. a. Tattha CUNDATTHIKAN (!) 'ti evaṃ nāmakaṃ gāmaṃ. ANTARE VĀSABHAGĀMAṃ BĀRĀNASIYĀ SANTIKE 'ti Vāsabhagūmassa Bārānāsīyā ca majjhe. antarāsaddayogena h'etaṃ sāmī-attho upayogavacanam. Bārānāsīyā santike hi so gāmo 'ti ayaṃ h'ettha attho.

3. d. PĪTAKAṆ CA YUGAṀ ADĀ 'ti pītakaṃ suvaṇṇavaṇṇam ekaṃ vatthayugaṅ ca adāsi.

4. d. THĀNE 'ti thānaso taṃ khaṇaṃ yeva.

6. Tattha SĀHUNNAVĀSINO 'ti chinnabhinnapilotikakhaṇḍanivāsanaṃ. KESANIVĀSINO 'ti keseh' eva paṭicchāditakopinā.

7. d. BHŪMIYAṀ PAṬISUMBHITĀ 'ti tāyā eva pucchāya (? mu^o) uppattiyā thatvā avakḥittamattikā piṇḍā viya visutthā paṭhaviyaṃ patitā.

8. a. TATTHĀ 'ti gataṭṭhāne BHŪMIYAṀ PAṬISUMBHITĀ 'ti pāpate patitā viya jighacchādidukkhena thātum asamatthabhāvena bhūmiyaṃ patitā. tattha vā gataṭṭhāne ghāsādināṃ alābhena chinnāsā hutvā kenaci paṭimukhaṃ sumbhītā patitā viya bhūmiyaṃ patitā hontiti attho.

9. d. DĪPAN 'ti paṭiṭṭhaṃ puññaṃ 'ti attho.

11. d. PAṬIGGAHE 'ti gaṇhanake.

12. b. Idāni NO na kiñci upakappatīti adhippāyo. na dāsiyo tān' evābharaṇāni NO 'ti etthāpi es' eva nayo. tattha NO 'ti ambhakaṃ. TE 'ti gharādike AÑÑO 'ti apare PARIHĀRENTĪTI paricaranti. paribhogā 'ti vasena niyogaṃ karontiti attho.

13. a. Tattha VEṆIṀ VĀ 'ti veṇī veṇijātikā vilivakārā naḷakārā hontiti attho. VĀ saddo aniyamattho. AVAṆṢĀ 'ti avaññeyyā avajānitabbā. vuttaṃ hoti vambhanā 'ti vā pāṭho. parehi bādhanīyā 'ti attho.

d. NAHĀMINĪTI kappakajātikā.

17. *c.* VIJITĀṄGĀ 'ti vijjamānadehā MORAHATTHEHĪti mora-piñjapaṭimaṇḍitavījanīhatthehi.

18. *a.* AṄKATO AṄKAM GACCHANTĪ ti dāarakakāle pi ñātinaṃ dhātinañ ca aṅkatthānato aṅkatthānam eva gacchanti na bhūmitalan 'ti adhippāyo.

III. 2.

1. *a.* Kuṇḍinagarō 'ti vā pātho.

b. SĀNUVĀSINIVĀSINO 'ti Sānuvāsipabbatanivāsī.

d. BHĀVITINDRIYO 'ti ariyamaggabhāvitasaddhādi-indriyo arahā 'ti attho.

3. *a.* SŪCIKAṬṬHĀ 'ti pūtinā lūkhavantādinā¹ atthakā. sūcigatā 'ti vā pātho. vijjhanatthēna sūcikā 'ti laddhānāmāya khuppipāsāya ajjhāpīlitā. sūcikaṇṭhā² 'ti keci paṭhanti sūcichiddasadisā mukharā 'ti attho.

d. KURŪRINO 'ti dāruṇakammantā.

4. *a.* VITAVITVĀ 'ti vitinno hutvā otappasamtāsabhayo 'ti attho. VITURETVĀ³ 'ti vā turito hutvā taramānarūpo hutvā 'ti vuttam hoti.

b. EKAPATHE 'ti ekapadike magge EKAKO 'ti ekiko adutiyo.

c. CATUKUṆḌIKO BHAVITVĀNĀ 'ti catūhi aṅgehi kuṇḍo 'ti attabhāvaṃ pavatteti catukuṇḍiko. dvīhi jānūhi dvīhi hatthehi gacchanto 'ti ca evambhūto hutvā 'ti attho. so hi evaṃ purato koci na paṭicchādanā hoti tathā akāsi.

d. THERASSA DASSAYI 'TUMAN 'ti therassa attānaṃ uddis-sayi uddisesi.

9. *d.* BHATTAVISSATTAKĀRĀṆĀ 'ti bhattakicca(m)kāraṇā bhuñjananimittam.

22. *a.* KŪṬĀGĀRĀ NIVESANĀ 'ti kūṭāgārabhūtā tadañña-nivesanasamkhātā ca gharā liṅgavipallāsavasena h'etaṃ vuttam.

24. *c.* KARAKAN 'ti dhammakarakam.

27. *d.* VĀRIKIṆJAKKHAPŪRITĀ 'ti tattha tattha vārimatthake padumuppalādinam kesarabhāgehi⁴ samchāditavasena pūritā.

¹ C. lukhavatthādinā.

² D. °kaṭṭhā.

³ D. vita°.

⁴ C. °bhārehi.

28. *d.* PHALANTĪti pupphanti. paṇhikapariyantādīsu vidāsentiti attho.

29. *b.* SAKKHARE KUSAKAṆṬAKE 'ti kusakaṇṭakavati ca bhūmibhāge sakkhare kusakaṇṭake akkamantā 'ti attho.

30. *a.* SIPĀTIKAN 'ti ekapatalaṃ upāhanam.

31. *b.* RATHENA M-ĀGAMUN 'ti makāro padasaṃdhi-karo.

III. 3.

1. *d.* PATHADDHANĪTI attano pathabhūte addhani gagana-talamatte 'ti attho. PAÑṆARASE VA CANDIMĀ 'ti puñṇamāsiyaṃ paripuñṇamaṇḍalo cando viya vijjotamānā 'ti attho.

2. *a.* VANÑO CA TE KANAKASSA SAMNIBHO 'ti tava vanño uggattasiṅgī—(C. uttagga°, uttatta° ?) suvañṇena sadiso ativiya-manoharo tenāha UGGATARŪPO (C. uttagga°) BHUSA-DASSANĪYĀ 'ti.

c. ATULE 'ti mahārahe. atule hi vā devatāya ālapanam asadisarūpe 'ti attho.

3. *b.* PAHŪTAMĀSĀ (C. D. °ssā) kamalakuvalayādibahuvividhakusumavatiyo.

c. SAMANĠAMOTAKĀ 'ti samantato okiñṇā.

d. PAṆKO PAÑNAKO CĀ 'ti kaddamo vā udakacikkhalo vā na vijjati.

4. *c.* SAMAYYĀ 'ti saṃgama.

d. VIDUSSARĀ 'ti (*sic*) viṣṭatṭhassarā saṃpiñḍitassarā.

5. *b.* NĀVĀYĀ 'ti doṇiyaṃ pokkharāṇiyaṃ hi padumini suvañṇanāvāya mahārahe pallaṅke nisīditvā udakakīlaṃ kīlantī (D. °ntā) disvā evaṃ āha. AVALAMBA 'ti olambitvā apassenaapasāya (C. appasayyā) tiṭṭhasīti.

c. ĀLĀRACAMHE 'ti (C. ālārācāmbhe 'ti) vellitadīghanīla-pamukhe.

6. *c.* ANOMADASSANE 'ti paripuñṇaṅgatāya nandanadas-sane.

7. *a.* Tattha KAROHI KĀMMAM IDHA VEDANĪYAN 'ti idha imasmim dibbatṭhāne vipaccanakavipākādāyakam ku-salakammaṃ karohi pasaveyyāsi. IDHA NĪTAN 'ti idh' ūpa-nītam. Idhānīnam 'ti (?) vā pāṭho imasmim thāne nin-aponapabbhāram tava cittaṃ bhavatu hotu.

8. *c.* TAHIM VEDANĪYĀN 'ti tasmiṃ vimāne tāya saddhim

veditabbasukkhaṃ vipākaṃ kusalakamma. . . athāyaśmā Mahāmogallāno ekadivasaṃ pabbatacārikam caramāno taṃ vimānañ ca vimānapetiñ ca disvā veḷuriyathambham ruciraṃ pabhassaraṃ 'ti ādikāhi gāthāhi pucchi.

III. 4.

1. a. Tattha BHUSĀNĪTI palāsāni EKE 'ti eko SĀLIN 'ti sālino sāmī-atthe h'etaṃ upayogavacanaṃ. sālino palāsāni pajjalantāni attano sīse avakiratīti adhippayo. PUNĀPARE 'ti puna aparo yo hi so mātu sīsaṃ pabarati so āyomuggarehi attano sīsaṃ pabaritvā sīsabhedam pāpunāti. taṃ samdhāya vadati SAKAMAṂSALO HITAN 'ti attano piṭṭhimaṃsalohitañ ca paribhuñjatīti yojanā. AKANTIKAN 'ti akantaṃ amanāpaṃ jegucchaṃ.

III. 5.

1. e. SĪVATHIKĀYĀ 'ti susāne.

AṄGUTṬHASNEHENA 'ti aṅgutṭhato pavattasinehena devatāya aṅgutṭhato paggharitakhīrenā 'ti attho.

2. c. PALAHISU PĀDE 'ti attano jivhāya pāde palahimsu.

3. d. SĀSAPADHŪPANAM VĀ 'ti yaṃ jātassa dārakassa rakhanatthāya sāsapena dhūpanaṃ karonti.

4. b. NA SABBADHAÑÑĀNI PI ĀKIRIMSŪ 'ti maṅgalaṃ karontā agadavasena yaṃ sabbatelaṃmittaṃ sālī-ādi dhaññaṃ ākiranti taṃ pi 'ssa nākaṃsū 'ti attho.

d. RATTĀBHATAN 'ti rattiyaṃ ābhataṃ.

5. b. SASAṂSAYAN 'ti jīvati nu kho na nu kho jīvātīti sasaṃsayittāya sasaṃsayan 'ti (C. D. °van 'ti). JĪVITASĀVASESAN 'ti jīvitaṭṭhitiyā hetubhūtānaṃ sādhanānaṃ abhāvena kevalaṃ jīvitamattāvasesakaṃ.

III. 6.

4. a. Tattha ANĀVAJGESU TITTHESŪ 'ti anivāritesu nadītaḷākādīnaṃ titthapadesesu. yattha manussā nahāyanti udakakiccaṃ karonti tādisesu ṭhānesu VICINI¹ ADIHAMĀ-

¹ D. vicchini.

SAKAN 'ti manussehi ṭhapetvā vissaritam api nām' ettha kiñci labheyyan 'ti lobhābhībūtā hutvā adḍhamāsakamattam pi vicini gavesi.

Atha vā ANĀVAJESU TITTHESŪ 'ti upasaṃkamanena kena ci anivāritesu sattānam payogā(sa)ya suddhikaraṇabhāvena titthabhūtesu samaṇabrāhmaṇesu vijjamānesu VICINI ADḍHAMĀSAKAN 'ti maccheramalapariyuṭṭhitacittā kassaci kiñci adenti adḍhamāsakam pi 'vasesena vicini na saṃcini puññaṃ.

III. 7.

1. b. RAJANĪYE 'ti kāmanīyehi rāguppatihetubhūtelī KĀMAGUṆEHĪTI kāmakotṭhāsehi. SOBHASITI samaṅgibhāvena virocasi rattīyan 'ti adhippāyo.

c. DIVAṢAM ANUBHOSI KĀRAṆAN 'ti divasabhāge pana nānapakāraṃ kāraṇaṃ ghātaṇaṃ paccānubhavaṣi. RAJANĪTI rattīsu YE 'ti nipātamattam.

9. c. PAṬIHATĀ 'ti paṭihatacittā bandhaghātā viya hutvā. . . .

III. 9.

1. a. MĀLĪ ti mālāhārī dibbapupphehi patimaṇḍito 'ti abhippāyo. hirītīti (*sic*, D. harītīti) veṭṭhitasīso. KĀYŪRĪTI keyūrī bāhalaṃkārapatimaṇḍito 'ti attho.

d. Aruṇasadisavaṇṇavā 'ti vā pālī. aruṇan 'ti araṇīyehi devehi sadisavaṇṇa-ariyāvākāso 'ti attho.

4. b. UPAKKANTVĀ (C. ukkantitvā) (*sic*) 'ti ukkantitvā chinditvā 'ti attho.

6. b. SACCAKĀLE 'ti saccam vattum yuttakāle. . . .

III. 10.

2. d. KHĀRENA PARIPPHOSETVĀ 'ti avakantita-avakantita-kkhaṇe khārodakena paritosetvā¹ siñcivā punappunam pi avakantanti.

6. d. PACCATTAVEDANĀ 'ti paccattam visum visum attanā anubhūyamānā mahādukkhavedanā.

8. b. Te puggalā tato puññato VIVECAYETHA viveceyyātha

¹ D. °sitvā.

paribāhire jāniyāthā 'ti aññapadesena attano mahājāniya-
taṃ vibhāveti.

IV. 1.

1. *d.* KĀRAṆATTHIKO 'ti jīva bho jīvitam eva seyyo 'ti
vutte ath' assa kāraṇena atthiko.

2. *d.* PARICĀRIKĀ SĀ PĪTI YĀ ASITAPĪTAKHĀDITAVATTHAPARI-
bhogādilakkhaṇā indriyaṇaṃ paricārikā sā pi imassa natthi
pariharaṇā sā pīti vā asitādiribhogavasena indriyaṇaṃ
pariharaṇā sā pi imassa natthi. vigatajīvitattā 'ti attho.
parivāraṇā sā pīti keci pathanti.

3. *d.* VIRĀDHITATTO 'ti pariccattasabhāvo JANENA TENĀ 'ti
tena ñāti-ādijanaena.

5. *c.* USSĀVAVINDU 'VA PALIMPAMĀNO 'ti tiṇagge limpamā-
na-ussāvavindusadiso.

6. *b.* UTTĀSITAN 'ti āvutaṃ āropitaṃ PICUMĀNDASSA SŪLE
'ti nimbarukkhassa daṇḍena katasūle. KENA VAÑÑENĀ 'ti
kena kāraṇena.

7. *a.* Tattha SĀLOHITO 'ti samānalohito yonisambandha-
ñātako 'ti attho.

8. *b.* SATTUSSADAN 'ti pāpakārihi sattehi ussannaṃ. atha
vā pañcavidhabandhanamukhe tattalohasecanaṃ (D. tat-
tha lohitasecanaṃ) aṅgārapabbatāropanaṃ lohakumbhi-
pakkhepo asipattavanappavesanaṃ Vetaraṇiyaṃ samo-
taraṇaṃ mahāniraye pakkhepo 'ti imehi pañcavidhaban-
dhanādihi dāruṇakāraṇehi ussannaṃ uparupari nivisitānaṃ 'ti
attho.

9. *d.* EKANTATIPPAN 'ti ekanten' eva tikhiṇadukkha-
niyatamahādukkhaṇaṃ 'ti attho.

10. *d.* Tasmā tena kāraṇena MĀ ME 'KATO MAYĀ ekato
imassa jīvitassa UPARODHO mā hotū 'ti imassa santike idaṃ
vacanaṃ ahaṃ na bhaṇāmi.

11. *a.* Tattha ANŪTĀTO 'ti avagato.

12. *a.* ADDHĀ 'ti ekamsena.

c. AKĀMĀSADDHEYYAVACO akāmo eva saddhātābbavacano
'ti katvā iminā kāraṇena PUCCHASSU MAṃ KĀMAṃ YATHĀ
VISAYHAN 'ti attano yathā icchitaṃ atthaṃ pucchassu
maṃ ahaṃ pana yathā visayaṃ yathā mayhaṃ sahituṃ

sakkā tathā attano nānabalānurūpaṃ kathessāmīti adhippāyo.

13. Tassattho. ahaṃ kiñcid eva cakkhunā passissāmi taṃ sabbam pi tad eva ahaṃ abhisaddaheyya paṭiññeyya taṃ pana disvā tava vacanaṃ no ¹ pi (no) saddaheyya yakkha mayhaṃ tiyassakammaṃ ² nigahakammaṃ kareyyāsīti. atha vā. YAṀ KIÑCĀHAṀ CAKKHUNĀ PASSISSĀMĪTI ahaṃ yaṃ kiñcid eva cakkhunā passissāmi acakkhuno parassa adassanato SABBAM PI TĀHAM ABHISADDAHEYYAN 'ti sabbam pi te ahaṃ dīṭṭhaṃ sutam ayaṃ vāpi abhisaddaheyyam tādiso hi mayham tayi abhippasādo 'ti adhippāyo.

Pacchimapādassa pana yathā vutto 'va attho.

14. a. SACCAPAṬIÑṢĀ TAVA ME SĀ HOTU 'ti tava esā paṭiññā mayham saccaṃ hotu.

b. SUTVĀNA DHAMMAṀ LABHASSU PASĀDAN 'ti mayā vuccamānaṃ dhammaṃ sutvā sundarapasādaṃ labhassu.

d. AÑṢATTHIKO 'ti ājānanaena atthiko.

15. a. YATHĀ PAJĀNAN 'ti yathā añño pi pajānanto yathā pajānan 'ti vā mayā yathā ñātan 'ti attho.

d. ETAN 'ti vā nipātamattaṃ. . . kissa te 'ti ca keci vadanti.

16. b. CIKKHALLAPABBE 'ti cikkhallavati saṃdhimhi NARAKAN 'ti āvātaṃ.

21. c. KIÑCATTHIKO 'ti hassādhippāyo.

24. a. ĀSAMĀNĀ 'ti āsiṃsamānā patthayamānā.

30. d. TEN' AMHI NAGGO KASIRĀPAVUTTĪ ti tena duvidhena kāraṇena idāni naggo niccolo amhi kasirā dukkhā vutti jīvikā hotīti.

32. a. Tattha KAPPITAKO ³ NĀMĀ 'ti jaṭilasahassassa abbhantare āyasmato Upālittherassa upajjhāyaṃ saṃdhāya vadati.

33. b. SUPPAṬIMUTTAKO CĀPI ⁴ ti suṭṭhupatimattabhāṇīti attho.

c. ARAṆAVIHĀRĪ ti mettāvihārī.

34. a. VIDHŪMO 'ti vigatamicchāvitakkadhammo. ANI-

¹ D. to.

² C. niya°.

³ D. kampi°.

⁴ C. cāti.

GHO 'ti niddukkho. . . NIRUPADHĪTI kilesābhisamkhārādi-upadhippabhāyī. SABBAPAPAÑCAKHĪṆO 'ti parikkhīṇatanḥādippaṇṅco.

35. *a.* APPAÑṢATO 'ti paramappicchatāya paṭicchannagunattāya na pākaṭo ca NA SUJĀNO 'ti gambhirabhāvena DISVĀ PI evamsīlo evaṃdhammo evaṃpaññā 'ti na suviññeyyo.

37. *c.* SA M' AJJĀ 'ti so ajja makāro padasaṃdhikaro.

38. *a.* Tattha KAPINACCANĀYAN 'ti kapīnaṃ vānarānaṃ naccanena Kapinaccanā 'ti laddhavohāre padese.

c. SACCANĀMO 'ti jhāyī susīlo arahā vimutto 'ti ādinā chāhi guṇanāmehi yathā va nāmo aviparittanāmo.

39. *a.* Tattha KASSĀMĪTI karissāmi.

40. *b.* Tattha SĀDHŪ 'ti āyācane nipāto. VO LICCHAVI N' ESA DHAMMO 'ti Licchavirāja tumhākaṃ rājūnaṃ esa dhammo na hoti yaṃ akāle upasaṃkamaṇaṃ.

42. *a.* GIHIKICCĀNĪTI gehaṃ āvasantena kātabbakuṭumbakiccāni.

c. VICEYYĀ¹ 'ti sindūravatthaṃ gahaṇatthaṃ² vicinitvā.

43. *c.* PAṬIKKAMAN 'ti piṇḍapātato paṭikkaman 'ti tenāha GOCARATO NIVATTAN 'ti.

46. *d.* VIDĀLAYANTĪ ti vidāliyanti.

47. *a.* PĀDAKUMĀRIKĀHĪ ti pādasamkhātāhi kudārikāhi.

b. PĀṬIYANTĪ ti parivārayanti.³

48. *a.* TIṆENĀPITĪ⁴ tiṇaggenapi.⁵

b. MŪLHASSA MAGGAṀ PI NA PĀVADĀSĪTI maggamūlhassa maggaṃ pi tvam na kathayasi evāyaṃ puriso ito c'ito paribbhamatū 'ti kelisīlo hi ayam rājā.

c. SAYAM ĀDIYĀSĪTI andhassa hatthato yaṭṭhiṃ sayam eva acchinditvā gaṇhasi.

49. *c.* PACCEMI BHANTE YAṀ TVAṀ VADESĪTI bhante tvam pattāni bhijjantīti ādinā yaṃ vadesi taṃ paṭijānāmi sabbaṃ yeva taṃ mayā kataṃ kārāpitaṃ dasseti.

50. *b.* ETAṀ PĪ ti etaṃ khiddādhippāyena kataṃ pakhiḍḍā 'ti khiddāya.

¹ C. viveceyyā.

² C. siṇḍū°.—D. sindhuravattam.

³ C. paricā°.

⁴ C. tiṇo natīti.

⁵ C. nagge.

c. PASAVITVĀ 'ti upacinitvā. d. VEDETI ti anubhavatīti. ASAMATTHABHOGĪ ti aparipunnabhogo tam eva aparipunnabhogataṃ dassetaṃ.

51. a. DAHARO YUVĀ 'ti ādi vuttam. NAGGANĪYASSĀ 'ti naggabhāvassa.

b. KIM SU TATO DUKKHATAR' ASSA HOTĪTI kim su nāma tato naggabhāvato dukkhataram assa petassa hoti.

53. a. BAHUDHĀ CA (?) SAṬṬHAN 'ti bahūhi pakārehi buddhādihi vaṇṇitaṃ.

b. AKKHAYADHAMMAM ATTHŪ 'ti aparikkhayadhammam hotu.

54. a. Ā(PA)CAMAYITVĀ¹ 'ti hatthapādadhovanapubbakam mukham vikkhāletvā.

55. a. CANDANASĀRALITTAN 'ti sārabhūtaṃ candanalittam.

b. ULĀRAVAṆṆAN 'ti seṭṭharūpam.

d. PARIVĀRITAN 'ti anukulavuttinā parajanena parivāritam.

58. a. EKADESAM ADĀSĪTI catūsu paccayesu ca ekadesabhūtaṃ vatthadānaṃ saṃdhāya vadati.

c. SAKKHIN 'ti sakkhibhavam.

59. b. MĀ (?) MĀSĪTI me āsi. DEVATĀSI mayham devatā āsīti yojanā.

60. b. VIPPAṬIPANNACITTO 'ti micchādītṭhipaṭipannamānaso dhammiyam paṭipadam pahāya adhammiyam paṭipadam paṭipanno 'ti attho.

67. d. PAṆĪTADAṆḌO 'ti ṭhapitasarīradaṇḍo. ANUSATTARŪPO 'ti rājanattasabhāvo.

68. a. VĪSATIRATTIMATTĀ 'ti vīsativattā rattiyo. ativattā 'ti attho.

69. b. KO TAM VADETHĀ 'ti tathā dhammiyakammaṃ karontaṃ taṃ imasmiṃ Vajjiraṭṭhe ko nāma āpamocehīti vadeyya evaṃ vattum koci pi na labhatīti attho.

86. c. Tattho KĀRAKARO 'ti upakārakārī.

87. d. UBHO PĪ ti dve pi sūlavuto rājā ca.

88. d. Tattha PHALAM KANIṬṬHAN 'ti sotāpattiphalam.

¹ D. ācayitvā.

IV. 3.

1. *a.* Tattha RĀJĀ PIṄGALAKO NĀMA SURATṬHĀNAṀ ADHIPATI AHŪ 'ti piṅgalacakkhunā Piṅgalo pākaṭanāmo Suratṭhadesassa issaro rājā ahosi.

c. MORIYĀNAN 'ti Moriyarājūnaṃ Dhammāsokaṃ saṃdhāya vadati.

d. SURATṬHAM PUNAR ĀGAMĀ 'ti Suratṭhavisayaṃ uddissa ratṭhagānimaggam paccāgañchi.

2. *b.* PAṆKAN 'ti mudubbhūmi.

d. VANÑANĀPATHAN 'ti petena nimmitaṃ mudubbhūmimaggam.

6. YAMAPURISĀNAṀ SANTIKE 'ti petānaṃ saṃipe.

7. *a.* AMĀNUSO VĀYATI GANDHO 'ti petānaṃ sarīragandho vāyati.

11. *b.* MEGHAVANÑASIRANNIBHAN 'ti meghavanñasaṃthānaṃ hutvā khāyamānaṃ.

15. *a.* PŪRAM PĀNĪYASSA KARAKAN 'ti pānīyena punṇaṃ pānīyabhājanaṃ.

b. PŪVE 'ti khajjake. CITTE 'ti cittijanane madhure manuññā taḥim taḥim sarāve pūretvā pīne pūve addasa.

25. *b.* Jeṭṭho eva natthi kuto jeṭṭhāpacāyiko jeṭṭhāpacāyanapuññaṃ nāma natthi attho.

26. *d.* NĪYATI PARIṆĀMAJAN 'ti ayaṃ satto sukhaṃ vā dukkhaṃ vā labhanto nīyati pariṇāmajavasena labhati na kammaṃ katattāya issarādīnā vā 'ti adhippāyo.

27. *d.* SUNIHITAN 'ti suṭṭhunihitaṃ NA VIJATĪ ti yaṃ samaṇānaṃ dānaṃ nāma anugāmikaṃ nidānaṃ 'ti vadanti taṃ na vijjati.

28. *d.* SATTANNAṀ VIVARAM ANTARE 'ti pāṭhavi-ādīnaṃ sattannaṃ kāyānaṃ vivarabhūte antare chinde satthaṃ pavisati tena sattā asi-ādīhi pahaṭā viya honti.

30. *b.* Sutta-gūle vivethetvā katasutta-gūle khitte 'ti nibbethanavasena khitte nibbethentaṃ. PALĀYATĪ ti pabbate vā rukkhagge vā ṭhatvā nivethīyamaṇaṃ khittaṃ suttagūlaṃ nibbethantaṃ eva gacchati.

33. *a.* CŪLĀSĪTĪTI caturāsīti.

b. MAHĀKAPPINO 'ti mahākappūnaṃ tattha ekamaḥ mahā-

sarā Anotattādito vassasate vassasate¹ kusaggena ekekaṃ udakavindum niharanti iminā upakkamena sattakkhattum tamhi sare ninnudake jāte eko mahākappo nāma hotīti vatvā evarūpānaṃ mahākappānaṃ caturāsītisatasahassāni saṃsārassa parimāṇaṃ 'ti vadanti.

34. *d.* UDDHAM ME CHAHI MĀSEHĪTI āha.

37. *b.* TĀVADE tasmim kāle.

53. *d.* PĀMOKKHO 'ti pācīnadisābhimukho hutvā.

IV. 5.

2. *a.* KHAJJĀMĪ ti khādiyāmi asipattasamṭhānasadisehi nisitehi khādantehi viya ucchupattehi kantiyāmiti attho.

b. PARISAKKĀMĪTI payogaṃ karomi.

c. CHINNĀTUMO 'ti chinnabhāvo upacchinnathāmo parikkhīṇabalo 'ti attho.

3. *a.* VIGHĀTO 'ti vighātavā vihaṭabalo vā.

6. *c.* PACCĀSANTO 'ti paccāsiṃsamāno.

7. *d.* Ettha ETAN 'ti nipātamattam.

IV. 6.

4. *a.* Tattha BAHŪSU VATA SANTESŪ 'ti anekesu dakkhiṇeyyesu vijjamānesu.

6. *d.* MANUSSĀ UNNATONATĀ 'ti manussakāle sāmīno hutvā kālakatā kammavasena onatā caranti khuppipāsāya passa saṃsārapakatin 'ti dasseti.

IV. 7.

1. *b.* Tattha PUBBE KATĀNAṃ KAMMĀNAṃ VIPAKO MATHAYE MANAN² 'ti purimajātisu katānaṃ akusalakammānaṃ phalaṃ ulāraṃ hutvā uppajjamānaṃ sandabālānaṃ citaṃ pathayeyya abhibhaveyya. paresaṃ anattakaraṇīmukhena at-tano atthaṃ uppādeyyā 'ti adhippāyo.

3. *d.* UŃCHO (?) PATTAGATE RATAN (C. uñjo) 'ti uñchena bhikkhācārena laddhe ca tatte pattapariyāpanne āhāre ratam saṃtappam.

¹ C. omits.

² D. oṭhan.

8. a. UTTĀNO nipanno.
9. b. PŪGĀNĪ ti vassasamūhe.

IV. 8.

4. c. AJJHĀSITO MAYHAM GHARE 'ti kulupakabhāvena mama gehe taṅhābhinivessase (?) abhinivittḥo. TASSĀ 'ti tassa kulupakabhikkhussa.

8. a. YAṀ BHADDANTE 'HANANT' AÑÑĀ 'ti bhaddante Ayya-mahāmoggallāna tassa vaccakuṭiye yaṃ aññe ohananti vaccam ossajanti.

IV. 10.

8. c. UTTĀNĀ PATIKIRĀMĀ 'ti kadāci uttānā hutvā vikiri-yamānaṅgā viya vattāma.

IV. 11.

1. d. NESSĀMI TAṀ PĀṬALIPUTTAM AKKHAṬAṆ 'ti idān' āham taṃ akkhatam tena pi aparikkhitamanussarūpen' eva Pā-taliputtam nessāmi.

IV. 16.

1. d. KIN NU SADDAYASE TUVAN 'ti kin nu kho tuvaṃ sad-dam karosi ativiyaṃvissaram karonto vicarasi.

7. a. SĀLITTAKAPPAHĀRENĀ 'ti sālittakam vuccati dhanu-kena aṅgulihi eva vā sakkharākhipanapayogo¹ 'ti. tathā sakkharāya palaraṇena. sālittakappahāre 'ti vā pāṭho. Te (sic) BHINDISSAN 'ti te bhindim.

¹ D. oyoḡo.